

JEAN NOÉ †

Op 4 April 1955, Maandag in de Goede Week, overleed Jean Noé, 47 jaar oud, sinds 1937 muzikleraar van Rolduc.

Het leek ons bijna vreemd, dat hij kon sterven. Hij was de levenslust zelve, altijd opgewekt, vol humor, vol energie. En toen we het hoorden, en het doorvertelden aan elkaar, was dit een van onze eerste gedachten: „Wat vreemd, dat hij, juist *hij* kon sterven”.

Zijn leven lijkt een Unvollendete; hij ging plotseling heen, op een moment waarop zijn

„Mijnheer Noé”, die we troffen in de orkestzaal, die altijd het middelpunt was van onze „Ark van Noé”, dat wonderlijke Carnaval des Animaux, door hem bezield en gemaakt tot een eenheid, met een eigen kameraadschappelijke stijl en sfeer, te meer merkwaardig, waar de leden van de meest verschillende leeftijden waren, van de laagste klas van het gymnasium tot de philosophie supérieur.

Bij alles wat hij deed en bij ieder contact met hem merkten we, wat een innemende

capaciteiten zich ruimer ontplooiden en in wijdere kring erkenning vonden. Maar wie kan beoordelen waarom Hij, die het geheel overziet, hier voor Jean Noé de slotmaat schreef, waarom God oordeelde dat het zo genoeg was. Hij ging te vroeg heen, maar als God ons roept, kunnen wij dan te vroeg zijn?

Als ik hier iets van hem moet vastleggen, wil ik niet schrijven over de violist Noé, die op het Luikse conservatorium gouden en zilveren medailles won, noch over de dirigent, die zoveel orkesten en harmonieën heeft geleid. Ik wilde, dat ik zijn persoon kon beschrijven, zoals wij hem hebben gekend,

persoonlijkheid hij was. Hij was het middelpunt van ieder gezelschap waar hij verscheen, door zijn vlotte wijze van converseren en zijn onuitputtelijke voorraad anecdoten, die hij wist te brengen met een smaak en een verve, die het altijd opnieuw tot een genoegen maakten naar hem te luisteren. Dat was ook een van de grote factoren van binding met de leden van orkest en harmonie, en het droeg er toe bij, dat wij een repetitie nooit beschouwden als verloren recreatietijd.

Zelden heb ik iemand gezien met een geduld zo groot als het zijne. Of hij nu les gaf aan een beginnening, of stond voor een rumoerig orkest, altijd bleef hij zichzelf, en zelden

zag men hem driftig worden. Maar door zijn wijze van optreden deed hij toch met ons wat hij wilde. Een streng regiem kon hij niet uitoefenen, omdat dit het leven zou doden, en zijn aard verlangde levendigheid rondom zich.

Hij wist ons aan zich te binden door zijn hartelijke kameraadschap en zijn persoonlijke belangstelling voor ieder van ons, anders dan ik waar dan ook ooit van een leraar heb gezien. Merkwaardig, na een vacantie was onze eerste gang naar de orkestzaal „even Mijnheer Noé goedendag zeggen”. En als je binnenkwam, merkte je, dat hij blij was je te zien en hij gaf je een krachtige, hartelijke hand. Leraren doen dit meestal niet, maar hij was voor ons ook meer een kameraad en een vriend, dan een leraar.

Voor ons was geen moeite hem te veel. Of het nu was het beharen van een strijkstok, het repareren van een instrument, of het maken van een arrangementje voor de band van onze bonte avonden: „Geef maar even hier!” — hoe vaak zou hij dat hebben gezegd? —

Meer dan eens dekte hij onze kleine vergrijpen tegen de regels van het huis met zijn persoon en hij had er een bijna studentikoos plezier in dit te doen. En als wij, zoals alle studenten op internaten dat doen, onze critiek uitten op het huis of op de leraren, was Jean Noé zo eerlijk zijn mening openlijk te zeggen, ook als hij het met ons eens was, maar anderzijds bleek telkens, dat Rolduc hem in de loop van de jaren heel dierbaar was geworden, en voor de leiding van het huis had hij altijd het diepste respect.

Het was een genot van hem vioolles te krijgen. Hij wist en begreep dat hij ons niet opleidde voor een conservatorium, dat wij altijd amateurs zouden zijn. En zonder de techniek te verwaarlozen stelde hij daarom bij zijn lessen toch altijd het zuivere musiceren op de voorgrond. Zo was iedere les een nieuw genoegen dat niet lang genoeg kon duren. Zo betekende iedere les een nauwer contact met de eigenlijke waarden van de muziek en wat daarin goed en schoon is. Zo gaf hij ons een algemeen muzikale vorming mee, die voor

ons doel belangrijker was dan de perfecte weergave van een technisch moeilijk werk.

Ik heb flitsen gegeven van de verschillende zijden van zijn persoon, en ik weet, dat degenen, die hem niet kenden zoals wij, zich hieruit nauwelijks kunnen indenken hoe hij werkelijk was. Maar voor ons zal hij altijd zo blijven: de goede, hartelijke, joviale mens, de edele musicus.

Rolduc is hem veel dank verschuldigd: voor de talloze keren dat hij met orkest of harmonie, beide opgebouwd uit beginnende amateurs, aan directeursfeesten, jubilea of andere gelegenheden een apart feestelijk cachet heeft gegeven; voor de muziek die hij bij zoveel toneelstukken schreef, altijd knap en goed van sfeer, altijd aangepast aan het materiaal dat hij ter beschikking had. Rolduc blijft hem ook dank verschuldigd voor de liefde voor de muziek, die hij zoveel van zijn studenten heeft meegegeven, en vooral voor de gelegenheid die hij hun gaf in de Ark een sfeer van beslotenheid te vinden, die ze daarbuiten noodzakelijkerwijze moesten missen.

En wij, zijn oudleerlingen: ik voor mij weet, Mijnheer Noé, dat ik op het gebied van de muziek alles van u heb gekregen, en zo zal het met ons allen zijn. En voor het overige: wij waren altijd graag bij elkaar. U weet, dat wij u dankbaar zijn voor alles, en als wij zeggen dat wij u nooit zullen vergeten, dan is dat meer dan een lege frase. Die hebben we immers nooit tegen elkaar gebruikt.

Op 4 April 1955 overleed Jean Noé. Hij was sinds 1937 muziekleraar te Rolduc. Zijn plaats als leraar en vriend zal moeilijk te vullen zijn.

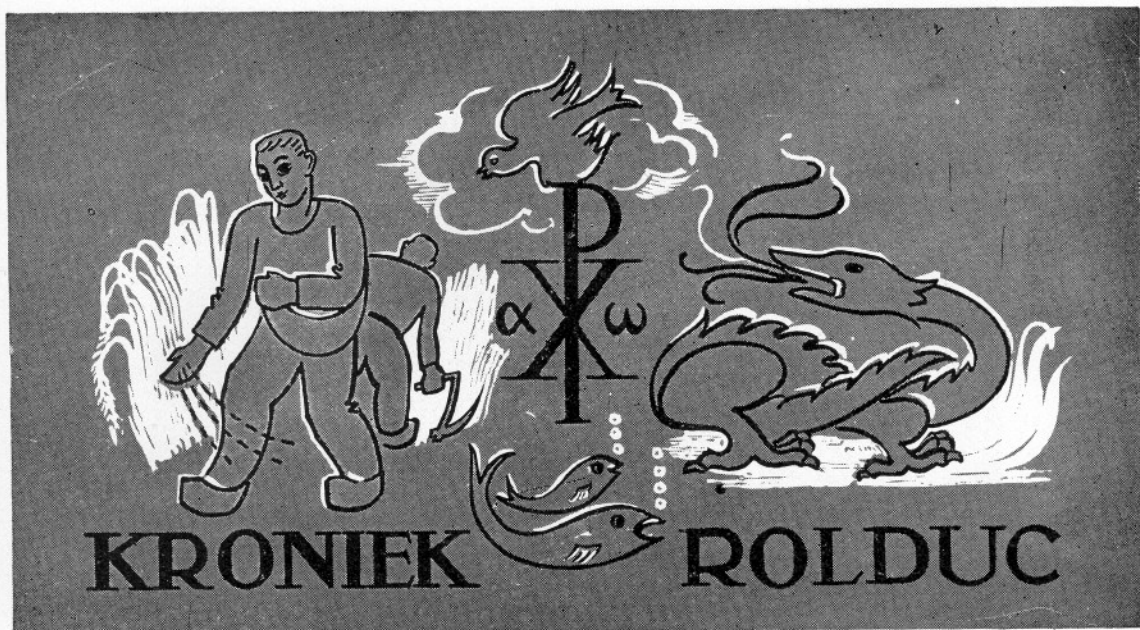
Bidden wij om kracht voor zijn echtgenote en kinderen, voor wie dit verlies nauwelijks te dragen is.

Bidden wij vooral, dat hij de eeuwige rust mag vinden.

Jean Noé, aeternam habeas requiem.

JOS. OFFERMANS,

Groot Seminarie.

1954-1955

17 Juli. De traditionele eerste daad van de Eerwaarde Zusters onder de vakantie is altijd de verzorging van hun inwendige mens. Zij beginnen daarom een retraite onder leiding van pater Vredeveld, C.ss.R.

29 Juli. Na inspanning kennen ze ook ontspanning en zo vieren ze vandaag het feest van Moeder Overste. Morgen misschien jour des jeux? We moeten eerlijk bekennen dit niet te weten.

1 Augustus. Wagenwijd staat de poort open voor de deelnemers aan de Sociale Studieweek, die in de eerst volgende dagen het probleem: „Democratie en Christendom” komen bestuderen.

25 Augustus. De Sixtijnse kapel, die aan het Muziekconcours deelneemt en gedurende deze dagen op Rolduc logeert, geeft een uitvoering in onze kerk.

28 Augustus. De traditionele laatste daad van de heren priester-leraren onder de vakantie is ook een retraite. Leider is pater Terborg O.P.

3 September. Tegen de avond heeft een vreedzame invasie van de leerlingen plaats, de nieuwelingen blijven nog een paar dagen thuis.

4 September. In de eerste dagen van het nieuwe schooljaar proberen we aan ons eigen inwendig leven wat meer aandacht te besteden. Vier paters Redemptoristen helpen daar een handje bij.

9 September. Met groot optimisme beginnen we ons door een berg van lessen heen te worstelen.

In het lerarencorps zijn enige veranderingen gekomen: we durven eigenlijk niet goed te schrijven dat R.D. A. Deumens gaat rusten, want voor deze altijd beweeglijke werker zal het begrip rusten wel een eigen betekenis hebben. Meer dan veertig jaar lang heeft hij zijn beste krachten aan Rolduc gegeven zowel als leraar, maar meer nog als zielzorger. Hij zal daarom bij menigeen een leegte achterlaten.

Ook R.D. Sittarz gaat ons verlaten na een even lange en vruchtbare periode. Voor een man, zó met Rolduc vergroeid, zal dit afscheid niet licht zijn.

We wensen deze beide oud-leraren nog een lange, aangename tijd, waarin zij zich in

Dr. A. L. J. DEUMENS
Leraar Rolduc 1913—1954

de dankbare belangstelling van hun oud-leerlingen mogen verheugen.

R.D. W. Meijs, pas benoemd tot Diocesaan Directeur van de Katholieke Actie en het vrouwelijke jeugdwerk, zingt ook zijn „Adieu Rolduc, séjour de mon enfance”. Dit laatste

dan een beetje ruim op te vatten. Na een jaar kapelaan geweest te zijn in Valkenburg, werd deze doctorandus theologiae in 1943 benoemd om filosofie en kerkgeschiedenis te doceren. Zijn activiteiten strekten zich echter ook verder uit: diverse clubs vonden in hem een

Drs. W. F. J. SITTARZ
Leraar Rolduc 1914—1954

grote stimulator en vooral was hij een veel gezochte raadsman en biechtvader. We wensen hem nog zeer vruchtbare jaren.

Onze lekenleraar Frans, de heer H. Vliegen, gaat ons ook verlaten. Hij wordt opgevolgd door de heer J. Jaspers.

Als nieuwe priesterleraren begroeten we R.D. M. Lemmen, die voor kort te Leuven afstudeerde en H. Notermans, neomist.

20 September. De heren filosofen bezoeken het S.B.B.

29 September. Iets later dan gewoonlijk verschijnt het Jaarboek. Omdat Roda Sacra nog niet compleet is — we wachten nog op een artikel — kan dit nog niet van de pers komen.

30 September. Bij de vandaag plaats hebbende doorlichting worden we allen in orde bevonden.

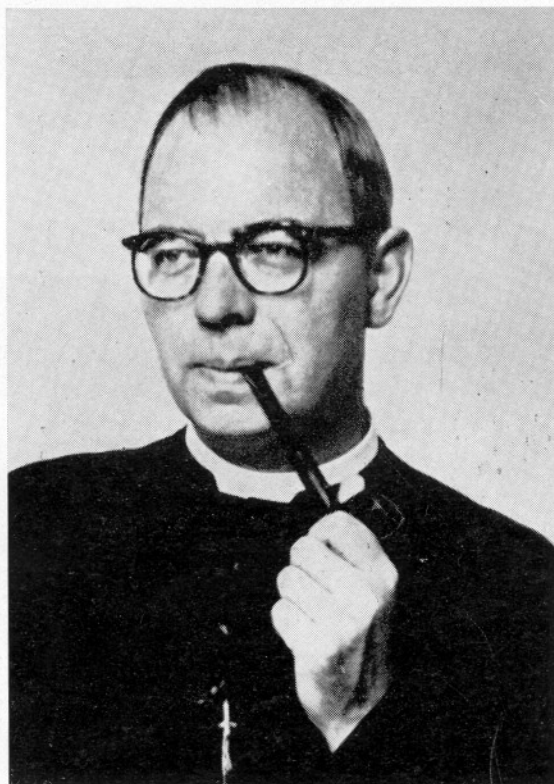
1 October. De K.R.O. komt enige opnamen

maken voor een binnenkort uit te zenden vraaggesprek.

4 October. Overal in huis heerst een gezellig drukke beweging; men treft voorbereidingen voor het feest van morgen. Versieringen worden aangebracht en in de gangen verrijst een tentoonstelling, die een overzicht geeft van de 850-jarige geschiedenis.

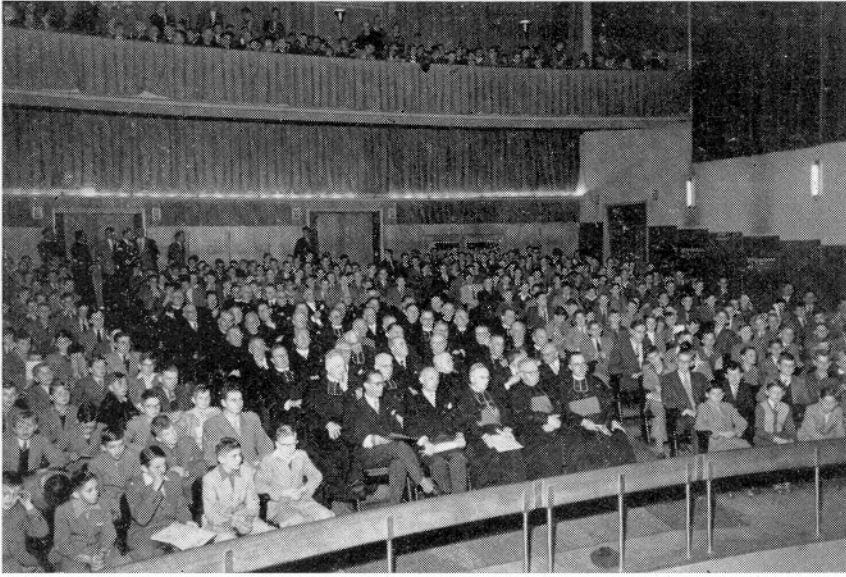
Het valt dan ook niet mee avondstudie te houden, we zijn blij als de bel gaat en we ons naar de aula kunnen begeven om de revue „Wij zijn Rolduc” bij te wonen. In een afwijzing van ernst en luim zetten we het feest in.

5 October. Eindelijk is dan de dag van dit jaar daar: de viering van het 850-jarig bestaansfeest. Het is passend hem te beginnen met de in de crypte opgedragen communautetsmis, de plaats die zeker als oudste van het huis kan gelden. Als later Monseigneur Dr G. Lemmens met assistentie van de hoogeerwaarde heer Dekan van Kerkrade en heren priesterleraren de pontificale hoogmis van

Drs. W. MEIJS
Prof. Phil. 1943—1954

dank opdraagt, zijn daarbij vele autoriteiten aanwezig: de Bisschop-Coadjutor, de Commissaris der Koningin, de Burgemeester en oud-Burgemeester der Gemeente, de Inspecteur van Onderwijs Dr J. M. van Buijtenen, professor J. Janssen namens het Groot Seminarie, Mgr van Gils, vele Hoogerwaardere Heren Dekens en een groot aantal oudleraren.

Nadat bij de zitting in de aula de President een dankwoord heeft gesproken, houdt professor Dr Ferd. Sassen een magistrale feestrede, waarin hij de geschiedenis van heel Rolduc aan onze geest doet voorbijtrekken.

Onze harmonie geeft daarna een matinée op de cour. De gasten dineren op de grote treize, de jongens in de eetzaal. Voor dezen draait in de aula „Welkom Mr Marshall”.

Het plechtige lof wordt ook in de crypte gehouden.

Tot besluit van de dag geeft de Bergkapel der Domaniale Mijn een concert. Na afloop hiervan spreekt de President een dankwoord, waarin hij tevens afscheid neemt van de sympathieke dirigent en vriend van Rolduc, de Heer Guus Gerards, aangezien deze niet langer de dirigeerstok over dit korps zal zwaaien.

Tot laat in de avond is de voorgevel verlicht. Een stromende regen doet de feestverlichting niet tot haar recht komen en hij belooft niet veel goeds voor morgen.

6 October. Onder leiding van de hoofdleraren maken we een uitstapje naar Aken. De dom, de schatkamer, het raadhuis worden bezichtigd en we maken met bussen van de Aachener Strassenbahn een rondrit door stad en omgeving. Het diner wordt gebruikt in de nieuwe mensa van de Technische Hogeschool. De vele regenbuien hebben de stemming niet kunnen drukken, zodat allen voldaan naar huis terugkeren.

12 October. De K.R.O. geeft vanavond een vraaggesprek over Rolduc. Nadat we heel veel over Broeder Pius gehoord hebben, die 50 jaar onderwijzer is, horen we ook een paar bekende stemmen en melodieën, die ons moeten duidelijk maken, dat Rolduc 850 jaar bestaan heeft. Later op de avond luisteren we weer, nu naar het Declamatorium, geschreven door Pater Jacques Schreurs. Het Declamatorium schildert in vijf taferelen de geschiedenis van Ailbertus, die zich geroepen voelt uit Doornik weg te trekken, om een klooster te stichten. Als hij van de graaf van Saffenberg de bouwgrond ten geschenke heeft gekregen, verrijzen kerk en andere gebouwen, waar monniken godsdienstonderricht geven aan de jeugd, zich toeleggen op mijnbouw en andere werkzaamheden verrichten en waar vele pelgrims, o.a. Norbertus, onderdak vinden. Onrust en onenigheid dringen later in het klooster door en Ailbertus vertrekt naar

Gallië; eerst vele eeuwen later zal hij weer terugkeren, als zijn gebeente in de crypte wordt begraven.

14 October. De scheikundeklas heeft een grondige herziening ondergaan en wordt weer in gebruik genomen.

17 October. Gène Eggen exposeert deze week in de kruisgangen.

Vandaag werd ons „Een uur kamermuziek” geboden door kapelaan Miedema uit Heerlen, die ons wilde laten zien, hoeveel er voor muzikamateurs te bereiken valt, die „slechts” op zgn. bescheiden instrumenten kunnen spelen: gitaar, blokfluit, gamba, enz. Het werd een zeer goed geslaagde demonstratie, niet in het minst door de revolutionnaire ideeën van de programmaleider. Geheel volgens zijn bedoeling werd er spontaan gemusiceerd, onder ons, niet voor het publiek, maar voor het genoegen van het musiceren zelf. Wij danken alle medewerkers voor het goede voorbeeld. En meteen start onze blokfluit-club.

24 October. Bij de algemene vergadering van de Missievereniging voert op deze Missiezondag onze eigen Burgemeester Mr C. J. G. Becht het woord en wel over het probleem: Indonesië zoals het was en zoals het is. We hoeven niet te zeggen dat we in de spreker een bij uitstek deskundige aan het woord hebben gehad.

De Sociëteit voor Afrikaanse Missiën presenteert later op de dag: „Afrika ontwaakt”.

30 October. Na het diner halen we onze koffers van de slaapzaal en gaan op halftrimester.

3 November. Bij het souper zijn we weer allemaal aanwezig.

Vandaag is te Heel overleden onze oudleraar R.D. J. H. Wismans.

7 November. Pie Smeets wordt ter observatie in het ziekenhuis opgenomen.

19 November. De jubileumfeesten worden besloten met een grandioze uitvoering in de aula. Nadat we enkel de rolverdeling hebben gegeven, laten we het woord aan onze toneel- en muziekcriticus de Heer L. Snijders, fil., die ook telkens de uitvoeringen van „Een

uur muziek” versloeg en die de redactie van deze plaats hartelijk dank zegt.

MOORD IN DE KATHEDRAAL

door T. S. Eliot

Medewerkenden:

Thomas à Becket	Albert van Dalsum (a.g.)
1e Priester	Fons Kurris
2e Priester	Wynand Wijnen
3e Priester	Leo Meulenberg
1e Verleider	Hans van Wersch
2e Verleider	Leo Oudenhoven
3e Verleider	Lambert Arts
4e Verleider	Kees Simhoffer
1e Ridder	Kees Simhoffer
2e Ridder	Leo Oudenhoven
3e Ridder	Hans van Wersch
4e Ridder	Lambert Arts
Boodschapper	Leo Hausmans
Koor van Vrouwen van	Chrétien Narinx
Kantelberg	Eugène Honée
	Pierre van Can
	Hein Janssen
	Paul Bruijnzeels
	Jan Merckx
	Theo Stenzel
	Jan Peters
	Willy van Lier
	Jos Schreurs
	Jos van de Wouw
	Bertie Salemans

Grime: H. de Serno.

Costumes: Doornink, Arnhem

Decors: R. T. T.

Licht: Toverli, Amsterdam

Regie: R.D. Chr. Meertens

„Bij gelegenheid van het 850-jarig bestaan van Rolduc heeft men een toneelstuk aangedurfd, dat van spelers en van toehoorders zoveel eist, dat de kans op welslagen niet bijzonder groot leek. Dat het niettemin een succes is geworden, is wel in de allereerste plaats te danken aan de heer van Dalsum, die als gast optrad in de rol van Thomas à

Becket, en die ook mede zijn beste krachten gaf aan de regie van dit stuk.

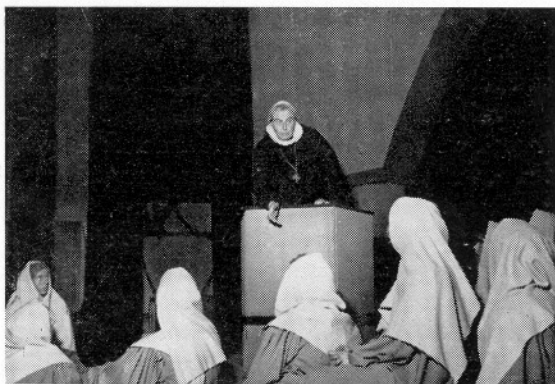
De hoogste eis, die dit toneelstuk stelde, was wel het scheppen van een zeer zuiver afgestemde sfeer. Immers, niet de uiterlijke handeling van de moord op Thomas was de kern van dit stuk, maar wat daaraan voorafging: Thomas' innerlijke strijd en overwinning, die zich op geestelijk plan afspeelde. Uiterlijke handelingen waren slechts bijkomstigheden en daarom ook zo schaars. Men moest zich geheel in deze sfeer inwerken, een sfeer waarin de geringste misstap op toneel detoneerde en maakte, dat men „er uit” was. Deze sfeer wist men te bereiken en daarom moest het stuk slagen.

De reden van bestaan van dit toneelspel is niet de marteldood van Thomas, maar zijn trots, zijn eerezucht. Nu hij aartsbisschop is, komt deze opzetten in de meest verfijnde vorm: geestelijke hoogmoed. Zo zien wij Thomas bij het keerpunt in zijn leven, in de 4e verleider. Tegenover van Dalsum's doorleefde, verinnerlijkte spel was dat van de 4e verleider wellicht niet verfijnd genoeg, eerder te grimmig-sarcastisch.

Hoe moeilijk valt het Thomas deze trots te overwinnen: kan zondige trots niet worden overwonnen dan door nòg zondiger trots? Dat waren fascinerende passages op toneel.

De oplossing vindt Thomas in een samengaan van dulden en de daad.

Daar zijn zij die dulden, het koor der vrouwen; dat zijn de „gewone” mensen, die niets doen van formaat, alleen maar de deur dicht doen, zich warmen bij het vuur. Zij, die alles over zich laten komen, als ze maar onopgemerkt kunnen blijven, de kleur van de aarde

kunnen aannemen. Zij leven, maar leven slechts half ... de duldende is geen dader. Dat was de taak van het koor, voorwaar een moeilijke, met een tekst vol verheven, maar

ook duistere symboliek, die dan ook niet door alle sprekers even goed begrepen werd. Dat was aan hun dictie wel eens te merken. Maar het is onmiskenbaar zeker, dat het koor als geheel, en bij de tweede uitvoering nog beter dan bij de eerste, in harmonieus samenspel een zuivere sfeer wist te scheppen.

Maar het weefsel is schering en inslag.

De doende vindt Thomas in zijn eigen vroeger leven. Doch dat waren daden die in eerzucht op hemzelf gericht waren en het nóg wilden zijn, getuige de eerste 3 verleiders... de dader is geen duldende. De eerste twee verleiders werden buitengewoon goed gespeeld. Deze dankbare rollen werden tot in de finesses uitgebuit in een goed uitgebalanceerd spel vol aandrang, sarcasme en onstuimigheid. De 3e verleider viel ons enigszins tegen. Een tē komische, luchthartige opvatting van deze rol lijkt ons hieraan schuldig.

Overigens is ook niet iedereen geschikt voor baron, al was het dan ook maar landadel.

De voortreffelijk vertolkte kerstpreek, het hoogtepunt van het stuk, qua inhoud en uitvoering, brengt de verzoening tussen beide levenswijzen, de kroon op de lange innerlijke strijd. Een meesterstuk, deze kerstpreek van verzoening tussen tegenstrijdige begrippen, culminerend in de verzoening tussen dulden en de daad. Niet de daad zal Thomas stellen van het zelf martelaar worden, een daad van hemzelf, op hemzelf gericht, een daad zonder dulden. Niet het dulden van de vrouwen van Kantelberg zal hij navolgen, een dulden zonder daad. Neen, hij zal dulden: het martelaarschap, maar alleen de daad stellen van volledige overgave aan God. Want hij is pas heilig, die zich volledig richt op God alleen, en zelfs geen aanspraak meer maakt op de titel van martelaar. Zò ziet Thomas zijn weg dan

vóór zich. En dan is het nog slechts een kwestie van tijd, voordat het moment met de meeste uiterlijke actie in dit toneel er is. Deze opvallende actie in dit statische toneelstuk

werd niet in het minst veroorzaakt door de priesters en het lag niet alleen aan hèn, maar ook aan Eliot, dat het „duwen aan Thomas” en wat daaraan voorafging ons niet kon be-

vallen. Het was een van de weinige zwakke momenten van het stuk. Helaas kwamen, dunkt ons, enkele andere zwakke momenten wel op rekening van de priesters, en wel onder de post-declamatie.

De pleidooien der ridders, lastige passages om het vreemde er van, werden over het algemeen heel aannemelijk ten gehore gebracht.

Aan het einde van het stuk past ons na een lofzang op de H. Thomas zeer zeker een op zijn vertolker. Albert van Dalsum heeft niet alleen in zijn eigen rol het zielsconflict van Thomas à Becket op verheven en overtuigende wijze uitgebeeld, hij heeft ook door regie en spel zijn medespelers tot grote prestaties weten te brengen.

Aan het moeizame werk van hèm en van R.D. Meertens dankt Moord in de Kathedraal zijn succes."

Een zeer groot aantal eerwaarde heren Pastoors en Kapelaans hebben aan de uitnodiging gehoor gegeven om deze voorstelling bij te wonen. Na afloop dankt de Zeereerwaarde Heer J. Bohnen, Directeur van het Bisschoppelijk College te Sittard, in naam van allen. Een bijzonder woord van dank richt hij tot Albert van Dalsum.

De leerlingen der lagere klassen wonen deze voorstelling niet bij. Zij amuseren zich met de film „Handige Jongens”. Voor het eerst wordt bij deze voorstelling het nieuwe filmtoestel gebruikt.

20 November. Heropvoering voor het publiek. Ook de eerwaarde Zusters wonen deze voorstelling bij.

Wim Beckers van de voorbereidende klas wordt in het ziekenhuis opgenomen met een blindedarmontsteking.

21 November. De kerk van Mariatenhemelopneming wordt in gebruik genomen. Ons zangkoor luistert deze plechtigheid op.

25 November. In afwijking van het traditionele programma treedt op deze feestdag van Sint Katrien het Koninklijk Heerlens Mannenkoor Pancratius voor ons op. Onze criticus zegt daarover:

„Het programma van deze avond had ten doel ons in grote trekken het ontstaan en de ontwikkeling te laten zien van de meerstemmige mannenkoorzang. Daartoe hield de dirigent, de heer H. Heydendael, een algemene inleiding, en leidde hij ook de afzonderlijke werken in.

Begonnen werd met twee werken uit de Oudheid, voor ons als Gymnasiasten wel bijzonder interessant; ook voor ons als seminaristen, om de overeenkomst van deze werken met het Gregoriaans. Helaas kon niet méér worden uitgevoerd, zodat wij toch slechts een zeer vaag idee kregen van de Griekse muziek-kunst. Overigens lag de sterkte van het koor ook niet in de uitvoering van dit soort werken; ze lieten ons dan ook enigszins onvoldaan.

Na een mondelinge sprong van 17 à 20 eeuwen, werden werken uit het tijdperk der polyphonie uitgevoerd. Nu kwam de volle stemmenpracht van dit goed gedisciplineerde

koor pas volledig tot uiting. De stijl waarin het koor deze werken uitvoerde, leek ons echter geen polyphone stijl. Romantische voordracht en accentuering, affect en sterke contrasten zijn immers vreemd aan polyphonie,

eenmaal aangenomen, op sublieme wijze werd doorgevoerd, van reproductief standpunt lijkt ze ons toch bijzonder vreemd.

De werken uit 18e en 19e eeuw toonden een dergelijke afwerking en klankschoonheid,

DE MAAIER

Louis Prompers, IV A

ontvreemd aan klassiek en romantiek. Wij hoorden ze echter bij de polyphone werken even sterk als bij de klassieke en romantische, zodat het verschil tussen beide werd gereduceerd tot contrapunt en harmonie. Het moge dan al zijn dat deze wijze van uitvoering,

dat men niet meer had kunnen verwachten deze in de loop van de avond nog te zien toenemen.

Met enige bange verwachting hadden wij gezien, dat het programma ook werken van moderne componisten vermeldde; zou deze

moderne muziek bij het Rolducse publiek in de smaak vallen? Welnu, het viel best mee; méér nog: het publiek genoot, zelfs op uitbundige wijze. Men had dan ook voor het merendeel stukken uitgekozen die rhythmisch en dynamisch scherp getekend waren, en niet op die manier modern waren, dat men er geen touw aan kon vastknopen. Het koor liet hier ten volle merken over welk een perfecte zangtechniek het beschikte en de dirigent wist van ieder werk een boeiend geheel te maken.

Overzien wij de gehele avond, dan hebben wij vooral genoten van het rythme en de dynamiek, die, lijkt ons, ook de sterkste muzikale kwaliteiten waren, niet alleen van het koor, maar ook van de dirigent. Dit laatste bleek wel heel duidelijk uit „t Haesken", een compositie van H. Heydendael zelf.

Het succes dat het Pancratius-koor heeft gehad, kan het afmeten aan het huidige applaus, waarmee nog enkele toegiften werden afgedwongen".

28 November. Het zangkoor viert het feest van zijn patrones St. Cecilia.

5 December. Het zangkoor zingt de hoogmis in de pas in gebruik genomen Maria-Gorettikerkerk.

Aan de vooravond van Sinterklaas krijgen zeer veel jongens bezoek.

6 December. Vanmiddag is er natuurlijk congé; de pakjes worden uitgepakt en tot slot draait „Scrooge en Marley" in de aula.

R.D. P. Bongarts, Directeur van het Mannelijke Jeugdwerk begint het triduum te preken tot voorbereiding op het komende Mariafeest.

7 December. Een zang-, dans-, muziek- en voordrachtavond wordt door de clubs die zich op deze terreinen bewegen, aan allen aangeboden.

8 December. Het zangkoor zingt o.l.v. R.D. H. Schrijen de „Missa Regina Martyrum" van L. Refice.

9 December. De Medische Missiezusters vereren ons met een bezoek. Ze gunden ons een kijkje in hun huiskroniek, waar ze dit uitstapje herdachten: „Ende in die jahre onzes Heren MCMLIV, in die octave der weer-

„de Maghed Maria so suverlicke ontvanghen „ende luttele daghen voor die feest van die „roemricke maghed ende martyre Sinte Lucie „cwaemen dan doer die poirte vrome Zuste- „ren in groete getale. Sedert langhe waeren „sie begherich het oude sticht te aenscouven. „Op die wijde binnenplaetse weerden sie door „twei vroede magisteren, ontvaen. Sie maecten die maegden ene groete bliscap met haer „te toenen ende te spreken van scone saecken, oude ende nieuwe. Na menighvuldighe „gheneughten gevoelden sie hevige temptatie „aldaer te bliven. Doch wijl in die oude Regelen van Kloosterrade staet gescreven dat „nonnen in eighen huus zouden bliven vloten „sie dies hene ende ijlden heimwaerts in „blide danck".

12 December. Op het Kerkraadse voetbalterrein verliezen we met 7—2 van Kerkrade II, maar we winnen thuis van de schaakclub van het College van Roermond.

16 December. De composities beginnen.

21 December. R.D. P. Castermans wordt benoemd tot pastoor van Houthem. We verliezen in hem een goed collega en graag gezien docent, een man die altijd en overal voor iedereen klaar stond.

Onmiddellijk na zijn priesterwijding werd hij op Rolduc benoemd, maar ging naar de Universiteit van Nijmegen zich toeleggen op de klassieke talen, waar hij in 1936 doctoraal examen aflegde.

Naast zijn vele lessen vervulde hij nog verschillende nevenfuncties: zo was hij in de laatste jaren sacrista; de uitvoeringen van het M.S.O. en „Een uur muziek", zijn aan zijn initiatief en medewerking te danken; buiten Rolduc toonde hij dezelfde voortvarende activiteit als cultureel adviseur van de Culturele Kring „Het Land van Rode" en als promotor van de Kerkraadse Muziekschool.

Een vruchtbaar pastoraat zij hem toegewenst.

23 December. De kerstvacantie begint.

10 Januari. Bij het souper zijn we weer bijna allemaal van de partij. Er zijn enkelen weggebleven.

In verband met de benoeming van R.D. Castermans komt R.D. G. Janssen terug uit

Drs. P. G. F. CASTERMANS
Leraar Rolduc 1928—1954

Nijmegen. R.D. A. Timmermans neemt de taak van sacrista over en R.D. F. Beiten en R.D. M. Starmans delen de latijnse lessen.

16 Januari. Vannacht moet Jos Turlings plotseling in het ziekenhuis worden opgenomen met een acute blinde-darmontsteking.

19 Januari. R.D. M. Waterval wordt benoemd tot lid van de Raad.

20 Januari. De Bisschop brengt zijn jaarlijks bezoek; daar zit natuurlijk een vrije middag aan vast.

21 Januari. Onder de vrije middag draait Ivanhoe.

22 Januari. Pater A. Ariaens spreekt voor de hogere klassen over de Divina Comedia.

23 Januari. Onder de hoogmis preekt onze oud-leraar, nu bouwpastoor R.D. L. Bessems, voor zijn nieuwe kerk te Echt.

De Industrialisatiezondag, die we vandaag houden, tracht ons enig inzicht bij te brengen in de industriële toekomst van Limburg. De leidende figuren van het E.T.I.L., Dr H. C. W. Roemen, Dr Ir S. J. Spronck en Drs G. G. M. van Thiel zijn voor deze gelegenheid zelf naar Rolduc gekomen en bespreken met de leerlingen van de hogere klassen deze problemen. Een tentoonstelling in de gangen en enige filmen tegen de avond brengen ook de kleineren enige kijk op dit onderwerp bij.

30 Januari. Dr B. Veraart komt E.H.B.O. examen afnemen. Het moet voor onze huisarts Dr E. Rijcken, die de cursus leidde, een voldoening zijn alle kandidaten te zien slagen. Geslaagd zijn: P. Aben, H. Coopmans, B. van Dijck, H. Dings, N. Dobbelsstein, J. Geurts, W. Jacobs, H. Kempen, P. Kleijnen, A. Martens, L. Notermans, M. Schoeren, H. Sieben en A. Thewissen.

31 Januari. Bert Brugman vertoont met zijn poppentheater in onze aula de Faust voor de scholen van Kerkrade.

2 Februari. Een druk bezette dag: de H.B.S. uit Heerlen komt zich met ons meten op sportgebied; onder het lof doen de nieuwe Gardisten hun opdracht; later op de dag vertoont Bert Brugman de Cavalleria Rusticana van Pietro Mascagni en Het oude lied van Mozart.

6 Februari. Het jeugdelftal van Ubachsberg moet in ons jeugdelftal zijn meerdere erkennen.

10 Februari. Het M.S.O. brengt ons een jeugdconcert. We geven weer het woord aan een meer deskundige:

„Heden voerde het Maastrichts Stedelijk Orkest een aantal werken uit, die naar de mening van sommigen Carnaval alleen maar tot titel, volgens anderen ook als inhoud hadden. De orkestleden behoorden tot de laatste groep en waren in passende stemming, zo in de trant van: bij een rumoerig concert past een rumoerig orkest. De heer Rieu was het er intussen niet mee eens. Ondersteund door de orkestleden beschreef hij ontstaan en inhoud van het programma. Allereerst werd toen uitgevoerd: Carnaval te Maastricht, een driedelige suite, met als eerste deel: Zondagmorgen na de hoogmis, door Victor Legley. We zaten al meteen midden in zeer suggestief carnavalsrumoes. Dan de gedroomde kinderoptocht, door Jan Mul; een bijzonder mooie droomstemming, gevolgd door een stralende optocht. Als derde deel: de Prins, door Matti Niel. Zeer treffend was hier de „verklanking” van de dronkeman.

Na een Symphonisch rondo van A. Meulemans volgde Carnavalsige Ouverture van L. Toebosch, die twee maal gespeeld werd. Deze voorzichtige naam was terecht gegeven, want in het begin dachten wij eerder aan treurmuziek. Het verdere verloop echter maakte de zaal soms zelfs enthousiast, en aan het einde had de paukenist ieders hart veroverd.

Uit deze muziek is ons, dunkt mij, gebleken, dat het niet voldoende is deze werken op zich, objectief te beluisteren, want dan zegt men: rommelig, onsamenhangend, bizar-

re. Deze muziek is zeer sterk suggererend, en het is zaak de gedane suggesties zelf te verwerken, er mee te bouwen, i.c. te phantaseren. Deze moderne muziek suggereert een hele wereld, die men echter zelf mee moet opbouwen. Pas als men zich probeert in te leven in een bepaalde sfeer, zal men volop kunnen genieten; anders: Musik wird oft nicht schön gefunden, weil sie stets mit Geräusch verbunden.

Het concert werd besloten met de finale uit Haydn's Abschiedsymphonie, in de originele vorm van uitvoering. Plaatsing aan het einde van dit allegro-fortissimo-concert kwam dit stuk zeker niet ten goede. Bovendien was de vertolking niet erg elegant, en soms iets slordig. Het was dan ook niet bepaald de apotheose van een concert, dat overigens, naar de voorspelling van de heer Rieu, op z'n minst „boeiend” was!”

13 Februari. Onze pingpongers bezoeken de Intercollegiale tafel-tenniswedstrijden in het College te Sittard. Deze wedstrijden werden ook dit jaar een groot succes voor Weert. Met de eerste plaats in de clubcompetitie en de eerste drie plaatsen in het individuele klassement toonden zij zich de sterkste spelers. De onzen bezetten vóór Sittard en Roermond de tweede plaats, hoewel door de vreemde wijze van puntentelling zij als derde werden gerangschikt.

Voor Rolduc speelden: M. Notermans, H. Labriare en H. Cromptvoets. Zij wisten toch nog de vierde en zesde plaats te bezetten. Ondanks alles een goede prestatie van ons team.

De St. Vincentiusconferentie houdt haar jaarvergadering, waarop aalmoezenier Beel uit Maastricht als spreker optreedt.

21 Februari. Op deze eerste Vastenavondsdag voert ons zangkoor tijdens de plechtige hoogmis de vierstemmige Missa in honorem Sancti Antonii van Otto Deden uit.

Na het lof declameert Rob Gerards Le Bourgeois Gentilhomme.

„Eigenlijk verwachtte men er niet zoveel van: één acteur, die een heel toneelspel zou „voordragen”; wat zou dat worden? Het werd echter meer dan men had kunnen hopen. De heer Gerards wist alle rollen van Molières comédie zo voortreffelijk voor het voet-

licht te brengen, ook de moeilijke vrouwenstemmen, dat hij de hele zaal van het begin tot het eind in zijn ban hield. Het stuk was natuurlijk nog al bewerkt, de tussendansjes enz. moesten verdwijnen, maar zelfs het feit dat de heer Gerards veel geestigheden van

ROB GERARDS IN DE BOURGEOIS
GENTILHOMME

Molière had geschrapt en vervangen of aangevuld uit eigen brein, kon men hem ruimschoots vergeven door de grandioze wijze waarop hij deze bewerking speelde. Het was een avond waaraan we met plezier zullen denken" (L. S.).

22 Februari. Onze oud-leraar, later regent van de Bisschoppelijke Kweekschool te Roermond, R.D. F. Petry, komt te overlijden.

Op deze tweede aanbiddingsdag voert ons zangkoor de driestemmige Missa Regina Martyrum van L. Refice uit.

The Titfield Thunderbold, Vlug — Veilig — Voordelig bezorgt ons enige genoegelijke uurtjes.

23 Februari. De hogere klassen houden carnavalszittingen.

26 Februari. We gaan voor drie dagen op halfrimester.

6 Maart. De Mariagarde biedt haar leden een bonte middag aan.

8 Maart. De President en enige leraren gaan naar de begrafenis van de Hoogeerwaarde Heer S. Schneiders, pastoor-deken te Gulpen, die na zijn priesterwijding enige tijd aan Rolduc verbonden was.

11 Maart. Het ijs is nog steeds goed en daarom is er vanmiddag ijscongé.

19 Maart. De Missievereniging organiseert een Nieuw-Guinea-dag. Na de hoogmis houdt pater Fr. van de Bekerom S.V.D., missionaris in Australisch Nieuw-Guinea, een prachtige spreekbeurt met lichtbeelden, waarin hij vooral de technische kant van de problemen, waar de missionaris mee te maken heeft, naar voren brengt. Voor de filosofen houdt dezelfde spreker een buitengewoon boeiende lezing, waarin hij meer ingaat op de mentaliteit, zeden en gewoonten van de bewoners van dit land. Ook deze spreekbeurt wordt verduidelijkt met lichtbeelden. Door zijn boeiende en interessante wijze van uiteenzetten heeft pater van de Bekerom een zeer aandachtig gehoor.

Een kleine tentoonstelling in de kruisgang, waarvoor het materiaal beschikbaar is gesteld door de Missionarissen van het H. Hart, geeft enig idee van de bewoners van Nieuw-Guinea en hun cultuur. Enkele documentaire filmpjes van de Rijksvoorlichtingsdienst be-sluiten deze dag.

20 Maart. De heren filosofen, die op het feest van St. Katrien niet voor het voetlicht traden, houden ons nu in spanning met: De geheimzinnige Dokter X. De regie berust bij R.D. G. Janssen.

24 Maart. Onder regie van R.D. M. Ber-kels voert III gym op: Daar komt brommen van.

De Pauselijke Visitator Dr S. Tromp S.J. bezoekt het filosoficum.

25 Maart. In de Mariacongregatie heeft de opdracht plaats.

De goochelclub geeft een eerste bewijs van haar kunnen.

26 Maart. De priesterwijding, welke vandaag in het Groot-Seminarie plaats heeft, wordt door de leerlingen van VI gymnasium bijgewoond.

27 Maart. Als neomist staat vandaag in onze kerk aan het altaar de eerwaarde heer Jo Frantzen.

28 Maart. De Kweekschool uit Heerlen brengt een tegenbezoek aan de filosofen.

30 Maart. Een gelukwens voor oud-deken P. Thielen te Horst, die zijn zestigjarig priesterfeest viert. Zes en twintig van deze jaren bracht hij op Rolduc als leraar door.

Op de boekenweek-avond, aangeboden door Boekhandel De Zuid-Limburger, spreekt Dr P. Juliën over de Pygmeeën. VI gym woont deze avond bij.

1 April. Een mooie datum om de composities te beginnen.

3 April. De palmwijding heeft plaats op het bordes.

Vanavond heeft de diploma-uitreiking plaats aan de geslaagden van de E.H.B.O.-cursus.

4 April. Te Chèvremont wordt begraven de heer Kockelkorn, die jaren lang als schoenmaker aan Rolduc verbonden is geweest.

Met schrik vernemen we, dat te Heerlen plotseling overleden is onze muzikleraar Jean Noë.

8 April. De President, enige leraren en leerlingen wonen de begrafenis van Jean Noë bij.

In alle stilte viert op deze Goede Vrijdag onze oud-leraar Dr W. Jacobs zijn gouden priesterfeest.

15 April. Weer treft de dood een vriend van Rolduc: Drs P. Cramer, oud-leraar, nu pastoor te Pey.

27 April. Vanaf Goede Vrijdag tot vanavond heeft de paasvacantie geduurd.

30 April. Koninginnedag vieren we met een film: Louisiana Story, met een wedstrijd tegen de H.B.S. uit Kerkrade, met een bezoek aan de wedstrijd Rapid—Go-Ahead en een bonte avond van muziek, zang en dans.

3 Mei. Onze President, die sinds de vacantie sukkelend is, wordt ter observatie in het ziekenhuis opgenomen.

5 Mei. We maken onze jaarlijkse bedevaart naar Schaesberg, waar R.D. H. Reijnen voor ons de H. Mis opdraagt.

Onze voetballers gaan met de nodige supporters naar de intercollegiale te Roermond. Ze bezetten de tweede plaats.

We besluiten de dag met een gezamenlijk kampvuur in het bosquet.

8 Mei. Onder het motto „Zorg dat je er bij komt” loopt VI gym een laatste rondje door de eetzaal.

Onze tennissers moeten in de H.B.S. van Kerkrade hun meerdere erkennen.

9 Mei. De eerste scooter doet zijn intrede in onze garage. We wensen zijn berijder een behouden vaart.

10 Mei. Met gejuich wordt de nieuwe koster, Bert Gielis, begroet.

11 Mei. De schriftelijke eindexamens beginnen.

We houden een plechtige requiemmis voor onze overleden muzikleraar.

12 Mei. „Het M.S.O. speelt vandaag drie ouvertures en Schuberts Rosamunde-muziek.

Allereerst wordt uitgevoerd de ouverture tot de opera die Zauberflöte van Mozart; het spel was technisch zeer goed, maar er zat wel iets te weinig warmte en kleur in; feilloze techniek betekent nog geen volmaakte schoonheid, zeker niet de schoonheid van Mozart.

De Heer Rieu veronderstelde blijkbaar dat het gewone verhaaltje bij Beethovens Coriolan-ouverture aan gymnasiasten wel bekend was, en gaf nu een uit losse opmerkingen bestaande beschrijving van Beethovens werk in het algemeen. Bij de uitvoering van deze ouverture kwam de dramatische lijn goed tot haar recht; toch kon men ook hier niet van

bijzondere schoonheid spreken, met name niet in de dynamische tegenstellingen, waarbij in het piano de verdeling van het klankvolume tussen de violen wel iets te wensen overliet.

Schuberts Rosamunde was wel het best uitgevoerde onderdeel van het programma. Alleen was ook hier wat hinderlijk de wilde lucht van de fluit.

De uitvoering van de ouverture die Fledermaus van J. Strauss leed aan dezelfde gebreken als het gespeelde werk van Mozart: het was niet spontaan genoeg, er zat te weinig musicieerlust achter.

De beide laatste werken zijn zo overbekend, dat het publiek vooral hiervan bijna zichtbaar en hoorbaar, maar in elk geval dankbaar genoot".

16 Mei. Onder de kruisprocessie bidden we bijzonder voor het herstel van de President.

19 Mei. In de aula kunnen we de voetbalwedstrijd Zwitserland-Nederland op het televisiescherm volgen.

De Heemclub biedt ons een Vlaamse kermis aan in het bosquet. De af en toe neer-

stromende regenbuien kunnen de stemming niet bederven.

20 Mei. Mgr van Velsen O.P., bisschop van Kroonstad brengt een bezoek aan de filosofen en zet hun zijn plannen uiteen hoe in Zuid-Afrika een bisdom, door wereldpriesters bediend, kan gesticht worden.

21 Mei. De directeurs van de Nederlandse Musea vereren ons met een bezoek.

29 Mei. Het zangkoor zingt onder leiding van R.D. H. Schrijen de Missa in honorem Sancti Antonii van Otto Deden.

„De vijf Sullivans” bezorgen ons in de aula enige genoeglijke uurtjes.

30 Mei. Deze tweede Pinksterdag krijgt een feestelijk tintje doordat onze volksdansclub bezoek krijgt van de volksdansen van de club „Libelle” uit Heeze. De moderator van de club, de Weleerw. Heer Kapelaan Krijbolder, houdt in de morgenuren een inleiding over volksdansen.

De dansdemonstratie in de middag valt zeer in de smaak bij de toeschouwers. Niets echter overtrof de gezellige avond, die alleen voor de volksdansen bestemd was.

Organisatoren en medewerkers mogen over deze dag tevreden zijn.

31 Mei. Onze oud-leraar P. J. Eck herdenkt te Kerkrade het feit, dat hij vijftig jaar aan het onderwijs verbonden is. Vele leraren gaan hem gelukwensen.

3 Juni. Na de middaglessen gaan we op halftrimester, weer voor drie dagen.

5 Juni. Op het kasteel Oud-Ehrenstein overlijdt de „vogelpastoor”, onze oud-leraar H. Nillesen.

9 Juni. De diverse ontspanningsclubs maken hun jaarlijks uitstapje.

Jammer dat de regen veel bedorven heeft, maar aan de goede stemming heeft hij niet kunnen raken.

10 Juni. De President keert uit het ziekenhuis terug.

12 Juni. De jaarlijkse Sacramentsprocessie uit Kerkrade doet ook Rolduc aan en ge-

woontegetrouw vergezellen wij haar naar de St. Lambertuskerk terug.

De Missievereniging houdt vandaag haar jaarvergadering. In het afgelopen jaar waren de bestuursfuncties als volgt verdeeld: L. Hausmans, voorzitter; M. Hofman, vicevoorzitter; A. Kessels, secretaris; W. Plum, penningmeester; H. Kempen, W. Raedts en W. van Brandenburg, bestuursleden; R.D. M. Berkels, Moderator.

In het afgelopen jaar werd geëxperimenteerd en met groot succes. Onder de oudere zelateurs en de leden der afdeling Filosofie werden kerngroepen opgericht. De kerngroep der zelateurs vergaderde maandelijks, waarbij dan een der bestuursleden de pauselijke maandintentie van het Apostolaat des Gebeds besprak, waarna onderlinge bespreking volgde. Dan werd het praktische zelateurswerk besproken. De missiologische clubs der filosofen vergaderden eveneens geregeld. Een der leden besprak een missiologisch onderwerp, waarna meestal een zéér levendig debat volgde. Men heeft de indruk dat dit kernwerk een groot enthousiasme heeft losgeslagen. Het heeft een levendige belangstelling gewekt voor de grote missieproblemen van onze tijd. Het dwingt tot bezinning op de eigen plaats die ieder van ons in het Missiewerk inneemt.

Van deze kernactiviteit is een gunstige invloed op de algemene activiteit uitgegaan. Ter verkrijging van missiekennis werd de nodige aandacht aan missietijdschriften besteed, speciale aandacht hebben „Stadt Gottes” en „Informations Catholiques Internationales” genoten. In de rookzaal werd een leestafel geplaatst met missielectuur.

In het afgelopen jaar werden zeven bestuursvergaderingen gehouden. De voornaamste resultaten hiervan waren: goedkeuring van de herziene statuten, een grondige opruiming van de tweedehandsbibliotheek, de oprichting van een zelateurskern, herziening van de tijdschriften, en van de leesbibliotheek, die grotendeels is uitgevoerd door een werkgroep van de filosofie.

Samenvattend mag men zeggen dat dit jaar een geslaagd jaar is geweest. Het Bestuur dankt dan ook leden en donateurs en allen die geestelijk en stoffelijk het mooie werk steunden.

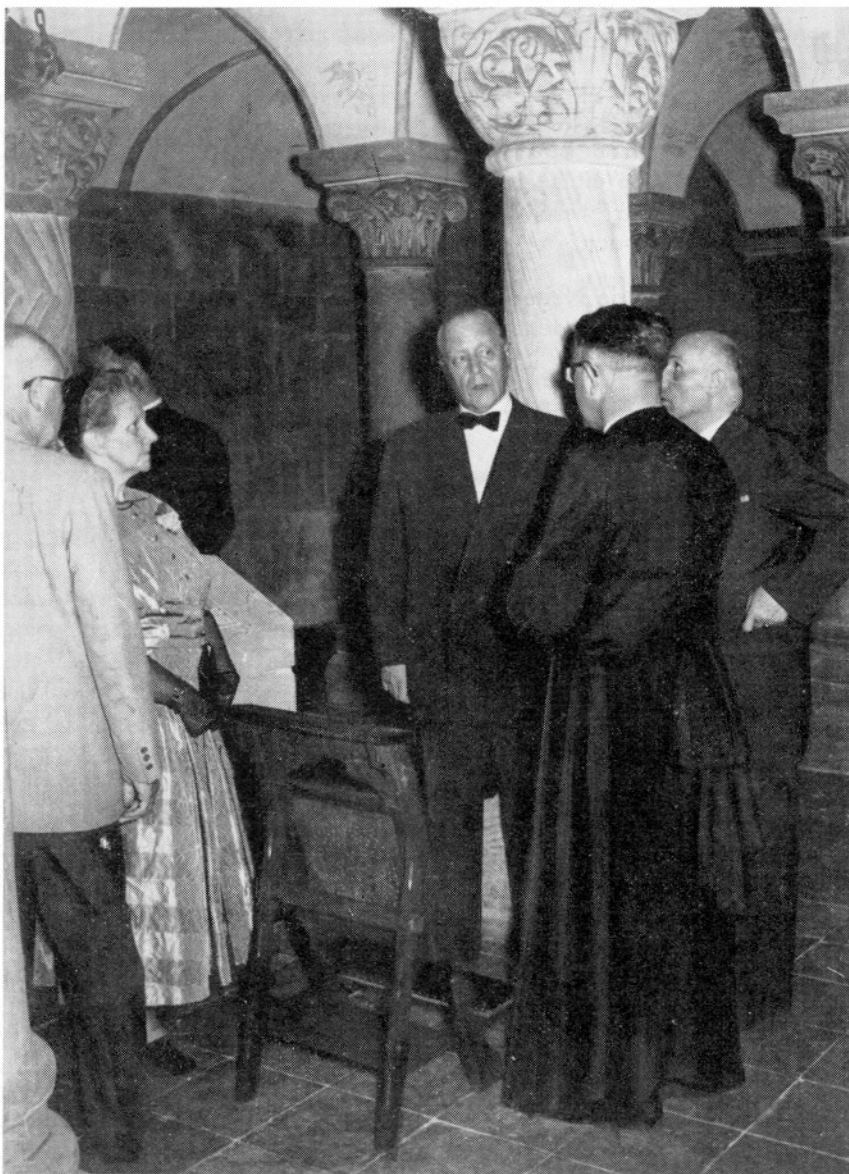

Foto Lenssen

19 Juni. Vandaag en morgen legt VI gymnasium, afd. Seminarie, een bewijs van zijn kunnen af.

20 Juni. De mondelinge eindexamens, afd. A. beginnen. Gecommitteerden zijn Dr A. D. Leeman, prof. te Amsterdam, Dr A. H. van der Weel, prof. te Amsterdam en Dr J. A. M. Cox, lector te Groningen.

23 Juni. De heren filosofen van de Supérieur leggen hun zangers-examen af.

Na het souper maken we een begin met de Olympische spelen.

24 Juni. Jour des jeux. Deze dag van spelen en wedstrijden wordt in de middaguren even onderbroken om de Finse gezant te begroeten, die een bezoek brengt aan Rolduc. Hij belooft ons een dag langer vakantie.

26 Juni. Onze harmonie luistert de proces-sie van de Holz met haar marsen op.

30 Juni. Als vandaag de laatste groep der

Foto Lenssen

eindexamens de uitslag krijgt meegedeeld, mogen we dankbaar constateren dat we wetenschappelijk dit jaar een goed resultaat hebben bereikt: alle 31 kandidaten slaagden.

1 Juli. Hubert van de Loo herdenkt van-

daag het feit dat hij vijfentwintig jaar geleden op Rolduc in dienst trad. Na het diner brengt onze harmonie de sympathieke jubilaris een serenade en spreekt de President hem hartelijk toe.

Foto Lenssen

R.D. A. Timmermans moet in het ziekenhuis worden opgenomen om een kleine kaakoperatie te ondergaan.

3 Juli. De volleyvelden en schietbanen worden geopend. De President verricht eerst de inzegening en hijst daarna de vlag. De hand-

HUBERT VAN DE LOO
Zilveren Jubilaris

boogschutterij „Wilhelm Tell” uit Spekholzerheide is onze gast bij het boogschieten, terwijl bij het volleyen een herenzesttal de wedstrijd van de dag speelt. Na het souper heeft een huldigingswedstrijd van de winnaars van de klaswedstrijden plaats: IV gym wordt in de bloemetjes gezet.

4 Juli. Onder de lessen worden we allen gepirquetteerd.

6 Juli. Feest van de President. De feesteling zelf draagt de communautetsmis op. R.D. H. Reijnen de plechtige hoogmis. Ons zangkoor zingt nog eens de „Missa in hono-

rem Sancti Antonii”. Na de hoogmis defileren de leerlingen voorbij het bordes, waarop de President, omgeven door zijn staf, heeft plaats genomen. Aan het diner worden de gebruikelijke speeches afgestoken en tot besluit van de dag concerteert de Harmonie van Nulland.

7 Juli. Degenen die positief op het pirquet gereageerd hebben, worden nog eens doorgelicht.

8 Juli. R.D. A. Timmermans keert uit het ziekenhuis terug. Van blijdschap houdt zijn klas onmiddellijk klassefeest.

We verheugen ons ook over het succes van onze leraar klassieken, A. Ruyters, die aan de Universiteit te Nijmegen vandaag doctoraal examen aflegt.

9 Juli. Nog eens treedt VI gym aan, nu voor het godsdienstexamen.

12 Juli. De laatste sprint naar de eindstreep wordt ingezet: de composities.

16 Juli. Het zware werk is achter de rug en de vergaderingen beginnen, om de behaalde resultaten te wikkelen en te wegen.

Om de stemming erin te houden geeft onze harmonie een avondconcert op de cour, dat ook bijgewoond wordt door de heer Guus Gerards, die na de vakantie in plaats van R.D. Salemans de dirigerestok zal zwaaien.

17 Juli. In de voormiddag draait de K.R.O. een film: Hoe het in de K.R.O. studio toegaat, waarbij een en ander verder wordt toegelicht.

Na het lof gaan we voor de laatste keer naar het zwembad.

18 Juli. We gaan op Heiligdomsvaart naar Maastricht. In de Sint Servaas draagt Mgr Kramer O.F.M., oud-leerling van Rolduc, met assistentie van Rolducse heren en misdienaars, de pontificale hoogmis op. Ons zangkoor zingt de meerstemmige mis, die ook op het presidentsfeest ten gehore werd gebracht. Daarna wonen we de toning der relieken bij. De lunch wordt gebruikt in de „Stuers”. De middag is verder gevuld met een opvoering van „Marieken van Nimwegen” door de leerlingen van de Toneelacademie. Toch duurt het eigenlijk nog te lang eer we weer thuis zijn, want idereen zit in

spanning welke uitslag hij na het souper van zijn hoofdleraar zal krijgen.

19 Juli. De laatste dag van dit schooljaar besluiten we met een plechtige hoogmis van dankbaarheid en een machtig Te Deum.

Jo Hinskens van Ila besluit 't jaar in 't ziekenhuis, waar hij 'n blinde-darmoperatie moet ondergaan.

De prijsuitdeling in de aula wordt voorgezeten door de Bisschop en daarna..... Vancantie!

et nom̄ tuum inuocabim⁹. Oñe deus iu-
tum conũte nos. et ostende faciem tuam et
salui erimus. In finem p̄torcularib⁹ p̄s
ip̄i asaph quinta saluati. lxxx.

EXULTATE

deo adiutori n̄ro iubila-
te deo iacob. Sumite psal-
mũ et date tympanum
psaltium iocundum cum
cithara. Bucinate ī neo-
memia tuba in insigni tu-
ba sollempnitatis ur̄e.

a p̄ceptum in israel ē. et iudiciũ deo iacob.
Testimoniũ in ioseph posuit illud cũ exiret
de terra egypti. linguā quā non nouit au-

LERARENCORPS

Schooljaar 1954-1955

I. Priesterleraren.

van der Mühlen Drs. H. J., President.

(benoemd 1913, Directeur 1940, President 1946)

Reijnen Drs. H. M. H. 1915.

Stroux Drs. F. A. A. 1923.

Pop Dr. L. J. J. 1926.

Castermans Drs. P. G. F. 1928.

Vogels Drs. J. A. H. 1935.

Waterval M. J. J. 1935.

Senden Drs. J. F. J. E. 1936.

Coenen H. C. 1937.

Houben P. J. 1937.

Heynen Drs. P. J. H. 1953.

Schrijen J. H. 1938.

Beiten G. C. J. 1940.

Janssen Ch. A. I. 1942.

Hermens Drs. V. J. H. 1946.

Meertens Drs. A. H. Chr. 1941.

Wijnen L. W. 1946.

Lemmens Drs. H. H. 1942.

Timmermans A. B. J. 1942.

Hommes G. P. 1944.

Berkels M. H. 1945.

Augustus F. L. 1946.

Bosch J. W. 1949.

Penders F. J. 1946.

Rouwet Drs. J. P. H. M. 1946.

Slangen P. M. 1946.

Tagage Drs. J. M. B. 1946.

Salemans R. B. H. 1947.

Starmans M. E. J. 1947.

Stassen J. J. 1947.

Lenders J. A. C. 1949.

Janssen G. M. H. 1950.

Lemmen Drs. M. M. W. 1954.

Buck M. J. 1952.

Notermans H. G. H. 1954.

II. Lekenleraren.

van Loo E. M. 1939.

Ruyters Drs. A. P. M. 1951.

Jaspers J. C. A. J. 1954.

III. Onderwijzer voorb. school.

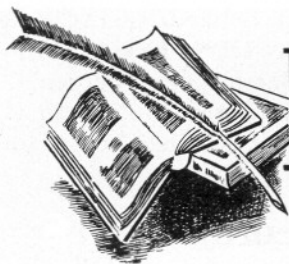
van der Heyden A. C. J. 1923 (Hoofd).

IV. Muziekleraren.

Noé J. H. 1937. †

Nogossek K. 1953.

Zeyen N. 1953.

LEERLINGEN

Philosophie Supérieure

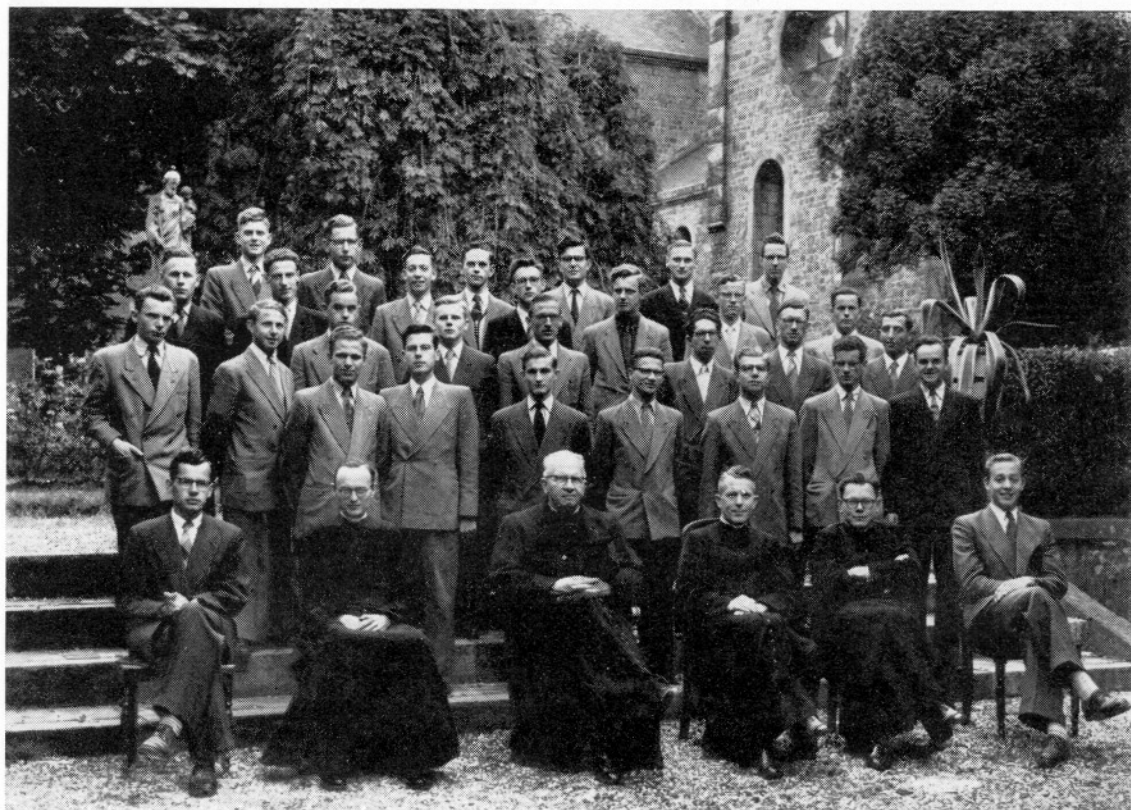

Foto Lenssen

Aendekerk Hubert, Stramproy.
Alofs Piet, Schinnen.
van Beers Eef, Hoensbroek.
Bruijnzeels Paul, Maastricht.
Coumans Giel, Munstergeleen.
Dols Hubert, Munstergeleen.
Drenth Herman, Kerkrade.
van Dijck Willy, Weert.
Hartman Hubert, Oost-Maarland (Eysden).
Hausmans Leo, Pey (Echt).
Heijmans Jacques, Stramproy.
Honée Eugène, Haelen.

Jans Joseph, Heerlerheide.
Janssen Frits, Maasbree.
Janssen Gee, Afferden.
Janssen Theo, Baarlo.
Jongen Jos, Simpelveld.
Kessels Fons, Grathem.
Konings Ferdie, Baarlo.
Lamberigts René, Hunsel.
Linke Jan, Voerendaal.
Merckx Jan, Amstelveen.
Naus Ton, Nunhem.
Neefs Theo, Roermond.

Oudenhoven Leo, Venray.
 Philips Martin, Valkenburg (L.).
 Recker Jo, Maastricht.
 Schreurs Jos, Nuth.
 Simhoffer Kees, Maastricht.

Slangen Jef, Schandelen (Schaesberg).
 Theunissen Harry, Horst.
 Vullings Geert, Well (Bergen L.).
 van Wersch Hans, Molenberg (Heerlen).
 Wijnen Wijnand, Hegelsom (Horst).

Philosophie Inférieure

van Aalst Theo, Schinveld.
 Claessens Martin, Weert.
 Cleophas Jo, Steyl.
 van Dijk Toon, Nederweert.
 van Els Theo, Wanssum.
 Geurts Ben, Maastricht.
 Gommans Joachim, Tegelen.
 Hacking Matthieu, Vaals.
 Jorissen Harry, Heel.
 Klerken Jan, Nunhem.
 van Krevel Jan, Sittard.
 Kurris * Fons, Maastricht.
 Meertens Henri, Nuth.
 Meulenberg Leo, Doenrade.

Narinx * Chrétien, Valkenburg (L.).
 van Neerven Theo, Roermond.
 Peutz Fons, Heerlen.
 Pisters Paul, Voerendaal.
 Plum Willy, Lauradorp.
 Scheenen Chris, Heeze (N.-Br.).
 Schlijper Matthieu, Chèvremont.
 Schreinemacher Rody, Maastricht.
 Serrarens * Eddy, Roermond.
 Smeets Pierre, Schaesberg.
 Snijders Leo, Heerlen.
 van de Tillaard * Hans, Heerlen.
 Troisfontaine Jos, Sibbe-IJzeren.
 Veugelers Willy, Obbicht.

Seminarie-Gymnasium

6de Klas, (Seminarie).

Janssen Hubert, Broekhem.
 Martens Alphons, Schimmert.
 Peters Felix, Geleen.

Rikmenspoel * Eugène, Maastricht.
 Sieben Hein, Schimmert.
 Turlings * Jos, Pey (Echt).

6de Klas, (Seminarie-Gymnasium) 1ste Afd.

Aben Piet, St. Joost (Echt).
 Augustus Frans, Beek (L.).
 Berden Jan, Blerick.
 Cartigny Bas, Roermond.
 Coopmans Huib, Ottersum.
 Cox Piet, Brunssum.
 Daemen Joseph, Hoensbroek.
 Dobbeltstein Nico, Mheer.
 Dols Jos, Oirsbeek.

Frissen Frans, Schimmert.
 Goossens Tonny, Ottersum.
 Hanssen Hans, Chèvremont.
 Hofman Michel, Maastricht.
 Kempen Harry, Nieuwenhagen.
 Kunnen Matthieu, Stramproy.
 Notermans Leo, Schandelen (Heerlen).
 Tacken Harry, Horst.
 Thewessen André, Schimmert.

6de Klas, (Seminarie-Gymnasium) 2de Afd.

van Dijk Ben, Bergen (L.).
 Dings Hub, Tegelen.
 Frantzen Jo, Geleen.

Geurts Jan, Bingelrade.
 Heuijersjans Cor, Weert.
 Kleijnen Pierre, Noorbeek.

Foto Lenssen

Lemmens * Fons, Maastricht.
 Linders Jan, Bergen (L.).
 van Montfort Piet, Sittard.
 Muijsens Leo, Meerssen.

Poell Jan, Tegelen.
 Schoeren Matthieu, Tegelen.
 Vliegen Eddy, Gulpen.
 Zelen Hans, Venlo.

5de Klas, 1ste Afd. A.

Arts Lambert, Velden.
 Bergh Jean, Broeksittard.
 Bronneberg Jo, Jabeek.
 van Can Pierre, Maastricht.
 Cöp Herman, Ottersum.
 Engels Jan, Velden.
 Ewals Piet, Tegelen.
 Geelen Matthieu, Hunsel.
 Hamers Hub, Ubachsberg.
 Hawinkels Koos, Hoensbroek.
 Hendriks Jan, Belfeld.
 Hendrix Herman, Boxmeer.

van Hoef Wiel, Leuken (Weert).
 Jakobs Wim, Horst.
 Korsten Paul, Grubbenvorst.
 Labriaire Hein, Vaals.
 Peters Jan, Venlo.
 Schreurs Johnny, Tegelen.
 Stenzel Theo, Heerlerheide.
 Stevens Piet, Schinnen.
 Vaes Harry, Breust-Eysden.
 Valk Harry, Maastricht.
 Wilbers Theo, Gennep.

5de Klas, 2de Afd. A.

Curvers Piet, Tegelen.
 Geuns Jos, Ospel.
 Hennus Louis, Ubach o. Worms.
 Hoeben Jan, Nederweert.
 Hupperts Jules, Valkenburg (L.).
 Jenniskens Jan, Broekhuizen-vorst.
 Meertens Hubert, Heerlerbaan.
 Mulders Jan, Vlodrop.

Peerlings Wiel, Nederweert.
 Prompers Gerard, Mheer.
 Raedts Wim, Oostrum.
 Sips * Tonny, Heerlen.
 Smeets Frans, Schaesberg.
 Smeets Willy, Wessem.
 Tosserams Koen, Belfeld.
 Vossen Cor, Nederweert.

5de Klas, Afd. B.

Boosten Jan, Welten (Heerlen).
 Crombach Leo, Bleijerheide.
 Gielis Bertie, Keent (Weert).
 Lucassen Jan, Horst.

Maes Jan, Castenray.
 Ververgaert Piet, Tegelen.
 Wiertz Jozef, Terwinselen.

4de Klas, 1ste Afd.

Berends Piet, Bergen (L.).
 Bogers Harry, Heerlerheide.
 Bosch Pierre, Bunde.
 van Brandenburg Wouter, Vaals.
 Geurts Serafien, Bingelrade.
 van de Goor Wim, Sevenum.
 Groetelaers Henk, Sevenum.
 Hafmans Martin, Sevenum.
 van de Ham Jan, Venlo.
 Hameleers Harry, St. Pieter (Maastricht).
 Hodzelmans Piet, St. Joost (Maasbracht).
 Hutschemakers Harry, Banholt.
 Janssen Antoine, Oost-Maarland (Eysden).
 Janssen Heini, Kerensheide (Stein).
 Janssen Matthieu, Nederweert.

Kessels Stephan, Heijthuysen.
 Kitzen Guus, Papenhoven-Obbicht.
 Latour Jan, Ubach o. Worms.
 van Lier Willy, Heibloem (Roggel).
 Moonen Jan, Margraten.
 Notermans Martin, Kerkrade.
 Prompers Louis, Mheer.
 Reijnen Tonny, Echt.
 Smeets Pierre, Maasniel.
 Theunissen Henk, Horst.
 Ummelen Jo, Heerlen.
 Vaessen * André, Maasbree.
 Willems Gerry, Ottersum.
 van de Wouw Jos, Nederweert.

4de Klas, 2de Afd.

Broekhoven Jo, Einighausen.
 Claessens Theo, Oirlo.
 Claus Johan, Brunssum.
 Creemers Jos, Obbicht.
 Crompvoets Herman, Meijel.
 Daniels * Gèr, Maastricht.
 Drenth Joop, Kerkrade.
 Eijgelshoven Jan, Reymerstok.
 Elbers Jan, Bergen (L.).
 Houben Jacques, Sevenum.
 Joosten Chrétien, Wessem.
 Knops Leo, Azenray.
 Kruijtzter Koen, Horst.
 Lenders Henk, Meijel.

Maes Theo, Castenray.
 Nohlmans Willy, Geleen.
 Offermans * Jos, Maastricht.
 van Osch Gerrit, Venray-Heide.
 Philipsen Piet, Venray-Heide.
 Salden Willy, Einighausen.
 Scheepers Jan, Gronsveld.
 Schreurs Jos, Grathem.
 Seelen Theo, Venlo.
 Senden Jean, Beek-Genhout.
 Siebers Gert, Horst.
 Tacken Martin, Horst.
 Versleijen Arnold, Tienray.
 Voncken Hubert, Voerendaal.

3de Klas, 1ste Afd.

van den Bergh Gerard, Dieteren.
 Beusmans Bart, Noorbeek.
 Bloemen Richard, Heerlen.
 Boers Frits, Schinnen.
 Bongaerts Giel, Beegden.
 Boumans Frans, Ubachsberg.
 Bours Harry, Heerlen.
 Bovend'eerd Hubert, Sittard.
 Brands Lambert, Passart-Hoensbroek.
 Brentjens Jozef, Haelen.
 Buijsers Willy, Schinveld.
 van Caldenborgh Gerri, Heer.
 Cöp Piet, Ottersum.
 Corten Rein, Stein.
 Custers Pierre, Hoensbroek.

Cybulski Gerard, Heerlerheide.
 Deckers Jo, Margraten.
 Delissen Frans, Horst.
 Didden Jozef, Simpelveld.
 Diederer Joseph, Houthem-Valkenburg.
 Frenken Frans, Heijthuysen.
 Hendrickx Jos, Roermond.
 Hendrix Jan, Beegden.
 Jacobs Piet, Hoensbroek.
 Kirkels Michel, Nederweert.
 Kusters Frans, Einighausen.
 Leurs Frans, Herten.
 van de Loo, Hubert, Blerick.
 Meijers Herman, Posterholt.
 Sluijsmans Berti, Simpelveld.

3de Klas, 2de Afd.

Franssen Naud, Venray.
 van Geel Hein, Buchten-Born.
 Heffels Berti, Buchten-Born.
 Hofman Jean, Maastricht.
 Janssen Toon, Maastricht.
 Kock Jo, Molenberg (Heerlen).
 Leunissen Jan, Heerlen.
 Odekerken Jos, Molenberg (Heerlen).
 Peeters Pierre, Venlo.
 Pesgens Jè, Dieteren.
 Peters Theo, Sevenum.
 Philipsen Theo, Horst.
 Rijs Harry, Baarlo.
 Robbroeks Matthieu, Maastricht
 Rouwet Joseph, Bunde.

Salemans Berti, Hunsel.
 Schroën Jan, Roermond.
 Schunck Jan, Valkenburg (L.).
 Snijders Wim, Ubachsberg.
 Steinbusch Harry, Ubachsberg.
 Tielen Willy, Sevenum.
 Vaessen Emile, Wijnandsrade.
 Vaessen Victor, Bocholtz.
 Valkenburg Harry, Heerlen.
 van Velsen Jos, Heerlen.
 Waucomont Harry, Pey (Echt).
 Wiermans Chris, Roermond.
 Wolfs Fiel, Maastricht.
 Wolters Antoon, Stramproy.

2de Klas, 1ste Afd.

Aendekerk Hubert, Stramproy.
 Aussems Johnny, Bunde.
 Bemelmans Colla, Nuth.
 van den Berg Joop, Maastricht.
 Bindels Gerri, Ottersum.
 Creemers Frans, Obbicht.
 van Cruchten Willibrord, Echt.
 Geelen Gerard, Haelen.
 Grootjans Joseph, Schaesberg.
 Heijkers Harry, Ell.
 Hinskens Joseph, Waubach.
 Jacobs Ronnie, Molenberg (Heerlen).
 Jacobs Willy, Grathem.

Jakobs Antoon, Horst.
 Jenniskens Jan, Meterik (Horst).
 Krebbers Gerrie, Afferden.
 Kuijpers André, Velden.
 Luijpers Pierre, Well.
 Paquay Bert, Weert.
 Postma Ivo, Heer.
 Salden Jan, Kerensheide (Stein).
 Stals Jacques, Tungalroy.
 Stassen Frans, Amby.
 Swinkels Matthieu, Castenray.
 Vrancken Henri, Eysden.
 Wetzelaer Frans, Passart-Hoensbroek.

2de Klas, 2de Afd.

Ament Jacques, Stramproy.
 Benders Piet-Hein, Eygelshoven.
 Bormans Matthieu, Merkelbeek.
 Bour Hubert, Schaesberg.
 Brouns Leo, Heerlen.
 Coonen Gerrit, Echt.
 Crutzen Hubert, Wylré.
 Franssen André, Gulpen.
 Geuskens Gerard, Kerkrade.
 Goertz Linz, Echt.
 Hendrix Harry, Swolgen.
 Henskens Hubert, Bocholtz.
 Horsmans Jo, Ulestraten.
 Horsmans Wim, Ulestraten.

Houben Antoon, Horst.
 Houben Jos, Meterik (Horst).
 Kelleter Jozef, Kerkrade.
 van Lieshout Hubert, Hoensbroek.
 Miseré Jo, Heerlen.
 Noten Jan, Tegelen.
 Reinartz Jan, Eygelshoven.
 Simons Antoine, Maasniel.
 Smeets Martin, Vaesrade.
 Thijssen Jean, Horst.
 Vogten Martin, Hoensbroek.
 van Wersch Harry, Schaesberg.
 Willemsen Martin, Castenray.
 Wouters Peter, Maastricht.

2de Klas, 3de Afd.

Bertram Jo, Gracht.
 Borghans Guy, Hoensbroek.
 Coppus Jan, Horst.
 Couwenberg Jos, Geleen.
 van Eijs Niek, Kerensheide (Stein).
 Ewals Joep, Tegelen.
 Feron Frans, Geleen.
 Geerards Jeu, Wellerlooi.
 Grond Guido, Bleijerheide.
 Hensels Jan, Keent (Weert).
 Huijskens Matthieu, Ell.
 Knaapen Addie, St. Geertruid.
 Maes * Jan, Weert.

Malherbe Piet, Heerlerheide.
 Merx Ton, Spekholzerheide.
 Meuffels Jo, Dieteren.
 Partouns Matthieu, Breust-Eysden.
 Pasing Hein, Brunssum.
 Peeters Leo, Maasbree.
 Pulles Antoon, Roermond.
 van de Roer Frans, Brunssum.
 Selen Piet, Kessel-Eik.
 van Sloun Jacques, Buchten-Born.
 Snijders Frits, Stramproy.
 Stevens Willy, Belfeld.
 Tielen Henk, Meterik (Horst).

1ste Klas, 1ste Afd.

Adams Jacques, Schinveld.
 Aerts Theo, Swolgen.
 Beenders Pierre, Leuken (Weert).
 Claessens Jacques, Oirlo.
 Elissen Twan, Eckelrade.
 Geurts Piet, Horst.
 Heinle Hans, Valkenburg (L.).
 Hermans Gerard, Maasbree.
 van Heugten Antoon, Horst.
 Huijts Willy, Voerendaal.
 Jaspers Matthieu, Siebengewald.
 Klinkers Leo, Welten (Heerlen).
 Kuijpers Martin, Castenray.

Nelissen Wim, Schinveld.
 Peters Jan, Rimbург.
 Ploum Jozef, Brunssum.
 Raassens Matthieu, Horst.
 Rutten Jozef, Beesel (Reuver).
 Steinbusch Matthieu, Ubachsberg.
 van Stratum Theo, Horst.
 Vaessen Jan, Maasbree.
 Veugen Hein, Maastricht.
 Vliegen Leo, Eys (Wittem).
 Waltmans Rob, Brunssum.
 Willemssen Theo, Sevenum.
 Zitzen Hubert, Rimbург.

1ste Klas, 2de Afd.

Beek * Jan, Blerick.
 Brandsma André, Maastricht.
 Buskens * Hubert, Spaubeek.
 Coenen * Jan, Blerick.
 Coenen * Ton, Banholt.
 Damen * Lambert, Tegelen.
 Delissen * Henk, Maasniel.
 Frenken Antoon, Bergen (L.).
 Gorissen * Bennie, Maastricht.
 Halderit Theo, Geleen.
 Heijnen * Pierre, Spaubeek.
 Hermkens * Piet, Grubbenvorst.
 Hilak * Michael, Schaesberg.

Houben * Piet, Gulpen.
 Jakobs * Theo, Horst.
 Janssen * Frans, Spaubeek.
 Janssen * Leo, Horst.
 Meertens Arthur, Margraten.
 Partouns Louis, Eysden.
 Rouwet * Jean, Bunde.
 Rutten * Piet, Horst.
 Schmitz * Thieu, Maasniel.
 Smeets * Guy, Gronsveld.
 Strous Piet, Belfeld.
 Vestjens Jacques, Echel-Helden.

1ste Klas, 3de Afd.

Adams * Jef, Nunhem.
 Bessems Jan, Wittem.
 Braeken Jozef, Maastricht.
 Claessens Leo, Mechelen (Wittem).
 Cootjans Jan, Baarlo.
 Dohmen Jozef, Brunssum.
 Dolmans Jean, Meerssen.
 Eijssen Denis, Schimmert.
 Jacobs * Jos, Heerlen.
 Joosten * Piet, Heerlerheide.
 Kleuskens * Wim, Venray.
 Meijs * Wim, Heel.
 Moonen Peter, Heerlen.

Peters * Jan, Horn.
 Philipsen Pieter, Castenray.
 Scheilen * Harry, Chèvremont.
 Thielen * Henk, Horst.
 Thiessen Frans, Velden.
 Thissen Fré, Well.
 Verham * Jackie, Maastricht.
 Verheijen Theo, Horst.
 Vullings * Henk, Bergen (L.).
 van Wersch * Thijs, Kerkrade.
 van Wersch * Sjef, Eijs-Wittem.
 Willems * Cor, Ottersum.
 Wilms * Thijs, Panningen.

Voorbereidende Klas, 1ste Afd.

Aelmans * Jan, Spaubeek.
 van Aken * Cinthe, Vaals.
 Ament * Berti, Leveroy.
 Beckers * Wim, Echt.
 Biemans * Harry, Heijthuysen.
 Boosten * Lowie, Rimborg.
 Boots * Jan, Maasbree.
 Borghans * Arnold, Schaesberg.
 Bruls * Pierre, Heerlerbaan.
 Claes * Henkie, Geleen.
 Claessen * Tonny, Reuver.
 Clerx * Constant, Neerbeek.
 Cleven * Hubert, Horst.
 Cordewener * Louis, Hoensbroek.
 Custers * Harry, Oostrum.

Esser * Jo, Terwinselen.
 Frijns * Henk, Schimmert.
 Frissen * Giel, Houthem.
 Gielkens * Thieu, Brunssum.
 Gijsen * Jozef, Grubbenvorst.
 Gulikers * Hubert, Meerssen.
 Ten Haaf * Hubert, Kaalheide.
 van Heel * Jo, Dieteren.
 van Heur * Frans, Roggel.
 Hintzen * Wim, Maasniel.
 Hoenen * Henk, Brunssum.
 van Horen Jan, Buchten-Born.
 Houben * Jan, Kerensheide (Stein).
 Hundscheit * Jo, Heilust-Kerkrade.
 Jacobs * Louis, Venlo.

Vorbereidende Klas, 2de Afd.

Coenjaarts * Hennie, Amstenrade.
 Janssen * Huub, Ulestraten.
 Killaars * Ben, Reuver.
 Kissels * Jo, Valkenburg.
 Kleijnen * Hubert, Noorbeek.
 Lenders * Tom, Meijel.
 Maassen * Jan, Echt.
 Masseurs * Leo, Heilust-Kerkrade.
 Naus * Jozef, Kessel.
 Oberjé * Jacques, Brunssum.
 L'Ortije * Hubert, Wylre.
 Paffen * Leo, Wylre.
 Peeters * Thijs, Kessel.
 Plijers * Jan, Mechelen.
 Quaedackers * Johnny, Hoensbroek.

Raedts * Jan, Sevenum.
 Reijnen * Michel, Blitterswijk.
 Rours * Jacques, Susteren.
 Schlenter * Ambroos, Epen.
 Schnackers * Jozef, Gulpen.
 Slabbers * Willy, Beesel.
 Sleutels * Jo, Roggel.
 Smeets * Wim, Beesel.
 Somers * Frans, Heilust-Kerkrade.
 Soons * Sefke, Schimmert.
 Vaessen * Hubert, Simpelveld.
 Verstegen * Piet, Sevenum.
 de Vries * Herman, Hoensbroek.
 Wilms * Pierre, Panningen.

))))

De H. Priesterwijding ontvingen:

Adriaens René,
Benden Hub,
Boonen Jan,
Claessens Martin,
Cremers Theo,
Delnoy Hub,
Frantzen Jc,
Goossens Jean,
Heggen Frans,
Janssen Willy,
Kuppens Michel,
Mars Piet,
Menge Joep,
Meys Hub,
Notermans Jos,
Schrouff Willy,
Simons Frans,
Vandenbooren Gerard,
Veugelers Piet,
Vliexs Hub,
Waltmans Marinus,
Wiermans Toon,
de Wit Fons
Zinken Jan,
 van het Bisdom Roermond.
Leijgraaf Frans,
 van het Bisdom Breda.
van Deursen Frans,
 van het Aartsbisdom Mechelen.
Derks Theo,
 van het Bisdom Hildesheim (Noord-Duitse
Diaspora).
van Berkom Jaap (Fr. Gregorius),
 van de Cisterciënserabdij te Bornem (B.).
Zegers Louis,
 van de Benedictijnerabdij te Oosterhout.
Scholtens Wim (Fr. Sixtus),
 van de Orde der Carmelieten.

Peystruitdeling

Hebben met goed gevolg afgelegd:

I. Het toelatingsexamen tot de studie van de Philosophie:

Aben Piet, van St. Joost (Echt).
Berden Jan, van Blerick.
Cartigny Bas, van Roermond.
Cox Piet, van Brunssum.
van Dijk Ben, van Bergen (L.).
Dings Hubert, van Tegelen.
Dobbelstein Nico, van Mheer.
Frantzen Jo, van Geleen.
Frissen Frans, van Schimmert.
Geurts Jan, van Bingelrade.
Goossens Tonny, van Ottersum.
Hofman Michel, van Maastricht.
Janssen Hubert, van Broekhem.
Kleijnen Pierre, van Noorbeek.

Kunnen Matthieu, van Stramproy.
Martens Alphons, van Schimmert.
van Montfort Piet, van Sittard.
Muijtsens Leo, van Meerssen.
Peters Felix, van Geleen.
Rickmenspoel Eugène, van Maastricht.
Sieben Hein, van Schimmert.
Schoeren Matthieu, van Tegelen.
Tacken Harry, van Horst.
Thewessen André, van Schimmert.
Turlings Jos, van Pey (Echt).
Vliegen Eddy, van Gulpen.
Zelen Hans, van Venlo.

II. Het eindexamen van het Gymnasium Afd. A.:

Aben Piet, van St. Joost (Echt).
Augustus Frans, van Beek (L.).
Berden Jan, van Blerick.
Cartigny Bas, van Roermond.
Coopmans Huib, van Ottersum.
Cox Piet, van Brunssum.
Daemen Joseph, van Hoensbroek.
van Dijk Ben, van Bergen (L.).
Dings Hubert, van Tegelen.
Dobbelstein Nico, van Mheer.
Dols Jos, van Oirsbeek.
Frantzen Jo, van Geleen.
Frissen Frans van Schimmert.
Geurts Jan, van Bingelrade.
Goossens Tonny, van Ottersum.
Hanssen Hans, van Chèvremont.

Heuijersjans Cor, van Weert.
Hofman Michel, van Maastricht.
Kempens Harry, van Nieuwenhagen.
Kleijnen Pierre, van Noorbeek.
Kunnen Matthieu, van Stramproy.
Linders Jan, van Bergen (L.).
van Montfort Piet, van Sittard.
Muijtsens Leo, van Meerssen.
Notermans Leo, van Schandelen.
Poell Jan, van Tegelen.
Schoeren Matthieu, van Tegelen.
Tacken Harry, van Horst.
Thewessen André, van Schimmert.
Vliegen Eddy, van Gulpen.
Zelen Hans, van Venlo.

ALGEMENE PRIJZEN*)

PHILOSOPHIE.

Supérieure.

Theo Janssen, van Baarlo.

Inférieure.

Leo Snijders, van Heerlen.

Seminarie-Gymnasium.

VIJFDE KLAS.

1ste Afd.

Piet Stevens, van Schinnen.

2de Afd.

Piet Ververgaert, van Tegelen.

Cor Vossen, van Nederweert.

VIERDE KLAS.

1ste Afd.

Piet Berends, van Bergen (L.).
Serafien Geurts, van Bingelrade.

2de Afd.

Jacques Houben, van Sevenum.

DERDE KLAS.

1ste Afd.

Jozef Diederens, van Houthem-Valkenburg.

2de Afd.

Wim Snijders, van Ubachsberg.

TWEEDE KLAS.

1ste Afd.

Frans Creemers, van Obbicht.

2de Afd.

Martin Willemsen, van Castenray.

3de Afd.

Jacques van Sloun, van Buchten-Born.

EERSTE KLAS.

1ste Afd.

Matthieu Jaspers, van Siebengewald.

Jozef Ploum, van Brunsum.

Jacques Claessens, van Oirlo.

2de Afd.

Michael Hilak, van Schaesberg.

3de Afd.

Jan Peters, van Horn.

VOORBEREIDENDE KLAS.

1ste Afd.

Giel Frissen, van Houthem.

2de Afd.

Hubert Kleijnen, van Noorbeek.

PHILOSOPHIE.

Supérieure.

Theo Janssen, van Baarlo.

Alg. pr., phil., pr. pos. en hist. wet.

Joseph Jans, van Heerlerheide.

pr. phil., pr. pos. en hist. wet.

René Lamberigts, van Hunsel.

pr. phil., pr. pos. en hist. wet.

Jef Slangen, van Schandelen (Schaesberg).

pr. phil., pr. pos. en hist. wet.

Leo Hausmans, van Pey (Echt).

pr. phil.

Eugène Honée, van Haelen.

pr. phil.

Gee Janssen, van Afferden.

pr. phil.

PHILOSOPHIE.

Inférieure.

Leo Snijders, van Heerlen.

Alg. pr., pr. phil., pr. pos. en hist. wet.

Theo van Aalst, van Schinveld.

pr. phil., pr. pos. en hist. wet.

Toon van Dijk, van Nederweert.

pr. phil., pr. pos. en hist. wet.

Theo van Els, van Wanssum.

pr. phil., pr. pos. en hist. wet.

Jan Klerken, van Nunhem.

pr. phil., pr. pos. en hist. wet.

Fons Kurris, van Maastricht.

pr. phil., pr. pos. en hist. wet.

Theo van Neerven, van Roermond.

pr. phil., pr. pos. en hist. wet.

*) Deze prijzen zijn toegekend aan de leerlingen die in het overgangs-examen het hoogste aantal punten behaalden.

Willy Veugelers, van Obbicht.

pr. phil., pr. pos. en hist. wet.

Henri Meertens, van Nuth.

pr. phil.

Willy Plum, van Lauradorp.

pr. phil.

Joachim Gommans, van Tegelen.

pr. pcs. en hist. wet.

Jan van Krevel, van Sittard.

pr. pos. en hist. wet.

Leo Meulenberg, van Doenrade.

pr. pcs. en hist. wet.

VIJFDE KLAS.

1ste Afd.

Piet Stevens, van Schinnen.

Alg. pr., 1e pr. gr., 1e pr. lat., pr. stelk., 1e pr. stereom., 1e pr. nat.k., 2e pr. hoogd., 2e pr. vad. gesch., 2e pr. alg. gesch.

1e verm. ned., 1e verm. fr., verm. eng., 1e verm. cult. gesch.

Harry Valk, van Maastricht.

pr. godsd., 2e pr. gr., 2e pr. lat., 2e pr. stereom., 1e verm. fr., 1e verm. hoogd., 2e verm. vad. gesch., 2e verm. nat.k.

Pierre van Can, van Maastricht.

1e pr. hoogd., 1e pr. vad. gesch., 1e pr. alg. gesch., 2e pr. fr.

3e verm. gr., 3e verm. lat.

Lambert Arts, van Velden.

1e pr. eng., 1e pr. cult. gesch., 2e pr. ned., pr. 7 verm.

verm. godsd., 1e verm. gr., 1e verm. lat., 1e verm. alg. gesch., 1e verm. stereom., 1e verm. nat.k., 3e verm. vad. gesch.

Jan Peters, van Venlo.

1e pr. aardrk., 2e pr. nat.k., 2e pr. cult. gesch., pr. 5 verm.

1e verm. gr., verm. eng., verm. vad. gesch., 2e verm. ned., 2e verm. stereom.

Koos Hawinkels, van Hoensbroek.

1e pr. ned., 1e pr. fr., 2e pr. eng.

2e verm. hoogd., 2e verm. aardrk., 4e verm. lat.

Wim Jakobs, van Horst.

2e pr. stereom.

verm. eng., 2e verm. gr., 2e verm. lat.

Harry Vaes, van Breust-Eysden.

pr. godsd.

2e verm. alg. gesch.

Theo Stenzel, van Heerlerheide.

2e pr. aardrk.

Koen Tosserams, van Belfeld.

2e pr. stereom.

Paul Korsten, van Grubbenvorst.

1e verm. aardrk., 4e verm. vad. gesch.

Jan Hendriks, van Belfeld.

verm. godsd.

Johnny Schreurs, van Tegelen.

2e verm. cult. gesch.

VIJFDE KLAS.

2de Afd.

Piet Ververgaert, van Tegelen.

Alg. pr., 1e pr. fr., 1e pr. eng., 1e pr. hoogd., 1e pr. stelk., 1e pr. trigon. en an. mtk., pr. scheik., 2e pr. godsd., 2e pr. stereom., pr. 8 verm.

1e verm. gr., 1e verm. lat., 1e verm. ned., 1e verm. aardrk., verm. nat.k., verm. nat. hist., 2e verm. vad. gesch., 3e verm. alg. gesch.

Cor Vossen, van Nederweert.

Alg. pr., 1e pr. godsd., 1e pr. gr., pr. lat., 1e pr. aardrk., 1e pr. vad. gesch., 1e pr. alg. gesch., pr. nat.k., 1e pr. cult. gesch., 2e pr. ned., 2e pr. eng., 2e pr. hoogd.

1e verm. fr.

Bertie Gielis, van Keent (Weert).

1e pr. ned., pr. nat. hist., pr. nat.k., 2e pr. fr., 2e pr. stereom., 2e pr. trigon. en an. mtk.

1e verm. stelk., verm. scheik., 2e verm. eng., 2e verm. aardrk.

Hubert Meertens, van Heerlerbaan.

2e pr. godsd., 2e pr. gr., 2e pr. vad. gesch., 2e pr. cult. gesch.

2e verm. hoogd., 2e verm. alg. gesch., 3e verm. lat.

Jules Hupperts, van Valkenburg (L.).

1e pr. gr., 2e pr. alg. gesch., pr. 6 verm.

1e verm. eng., 1e verm. hoogd., 2e verm. lat., 2e verm. fr., 2e verm. ned., 2e verm. cult. gesch.

Jan Boosten, van Welten (Heerlen).

1e pr. stereom., 2e pr. stelk.

1e verm. trigon. en an. mtk.

Gerard Prompers, van Mheer.

pr. lat.

1e verm. vad. gesch., 2e verm. gr., 2e verm. fr.

Piet Curvers, van Tegelen.

pr. stelk.

verm. stereom., verm. nat.k., 2e verm. cult. gesch.

Jan Maes, van Castenray.

2e pr. aardrk.

1e verm. alg. gesch.

Jos Geuns, van Ospel.

1e pr. stereom.

Wim Raedts, van Oostrum.

1e verm. godsd., 4e verm. alg. gesch.

Wiel Peerlings, van Nederweert.

2e verm. eng.

Jozef Wiertz, van Terwinselen.

2e verm. stelk.

VIERDE KLAS.

1ste Afd.

Piet Berends, van Bergen (L.).

Alg. pr., 1e pr. gr., 1e pr. ned., 1e pr. fr., 1e pr. hoogd., 2e pr. lat., 2e pr. godsd., 2e pr. eng., 2e pr. stelk.

Serafien Geurts, van Bingelrade.

Alg. pr., 1e pr. lat., 1e pr. stelk., 1e pr. meetk., pr. 5 verm.

1e verm. ned., 1e verm. fr., 2e verm. gr., 2e verm. eng., 2e verm. nat.k.

Pierre Bosch, van Bunde.

1e pr. eng., 1e pr. aardrk., 1e pr. nat.k., 2e pr. godsd., 2e pr. ned., 2e pr. meetk.

2e verm. lat.

Wouter van Brandenburg, van Vaals.

1e pr. gr., 2e pr. gesch.

1e verm. meetk., 1e verm. nat.k.

Harry Hameleers, van St. Pieter (Maastr.).

1e pr. handt., 3e pr. lat.

Willy van Lier, van Heibloem (Roggel).

1e pr. fr., 2e pr. hoogd.

Henk Groetelaers, van Sevenum.

1e pr. godsd., 1e verm. stelk., 2e verm. fr., 2e verm. gesch.

Harry Bogers, van Heerlerheide.

2e pr. godsd.

2e verm. hoogd., 2e verm. stelk., 2e verm. meetk.

Martin Hafmans, van Sevenum.

1e pr. gesch.

1e verm. gr., 1e verm. hoogd.

Stephan Kessels, van Heijthuysen.

2e pr. nat.k.

1e verm. gesch.

Wim van de Goor, van Sevenum.

2e pr. aardrk.

Jan van de Ham, van Venlo.

2e pr. handt.

Henk Theunissen, van Horst.

1e verm. ned., 2e verm., fr.

Jo Ummelen, van Heerlen.

1e verm. eng., 2e verm. ned.

Jan Latour, van Ubach o. Worms.

1e verm. aardrk.

Gerry Willems, van Ottersum.

1e verm. lat.

Pierre Smeets, van Maasniel.

1e verm. aardrk.

Louis Prompers, van Mheer.

1e verm. handt.

Harry Hutschemakers, van Banholt.

2e verm. ned.

Tonny Reijnen, van Echt.

2e verm. handt.

VIERDE KLAS.

2de Afd.

Jacques Houben, van Sevenum.

Alg. pr., 1e pr. godsd., 1e pr. gr., 1e pr. lat., 1e pr. fr., 1e pr. eng., 1e pr. hoogd., 1e pr. aardrk., 1e pr. stelk., 1e pr. meetk., 1e pr. nat.k., 2e pr. gesch.

2e verm. ned.

Jos Offermans, van Maastricht.

1e pr. gesch., 2e pr. godsd., 3e pr. lat.

1e verm. eng., 1e verm. meetk., 2e verm. stelk., 4e verm. gr.

Theo Maes, van Castenray.

2e pr. hoogd., 2e pr. meetk.

1e verm. gr., 2e verm. fr., 2e verm. nat.k.

Henk Lenders, van Meijel.

2e pr. aardrk., 2e pr. nat.k.

Gerrit van Osch, van Venray-Heide.

1e pr. ned., 1e pr. handt

verm. godsd.

Herman Cromptvoets, van Meijel.

2e pr. lat.

2e verm. gr., 2e verm. fr., 2e verm. hoogd., 3e verm. aardrk.

Jos Creemers, van Obbicht.

2e pr. ned.

1e verm. lat., 1e verm. gesch.

Hubert Voncken, van Voerendaal.

2e pr. eng.

verm. godsd., 1e verm. ned.

Jos Schreurs, van Grathem.

2e pr. gr.

1e verm. ned.

Arnold Versleijen, van Tienray.

2e pr. stelk.

2e verm. meetk.

Chrétien Joosten, van Wessem.

2e pr. fr.

Koen Kruijtzter, van Horst.

2e pr. handt.

Leo Knops, van Azenray.

1e verm. fr., 2e verm. eng., 2e verm. gesch.

Willy Nohlmans, van Geleen.

1e verm. hoogd., 1e verm. stelk.

Gert Siebers, van Horst.

1e verm. aardrk., 3e verm. gr.

Jan Elbers, van Bergen (L.).

2e verm. ned., 2e verm. handt.

Piet Philipsen, van Venray-Heide.

1e verm. nat.k.

Willy Salden, van Einighausen.

2e verm. lat.

DERDE KLAS.

1ste Afd.

Joseph Diederer, van Houthem-Valkenburg.

Alg. pr., 1e pr. gr., 1e pr. lat., 1e pr. ned., 1e pr. fr., 1e pr. aardrk., 1e pr. vad. gesch., 1e pr. meetk., 1e pr. handt., 2e pr. eng., 2e pr. hoogd., 2e pr. nat.k.
1e verm. stelk., 3e verm. alg. gesch.

Herman Meijers, van Posterholt.

1e pr. gr., 1e pr. hoogd., 2e pr. alg. gesch., pr. 6 verm.

1e verm. eng., 1e verm. vad. gesch., 1e verm. meetk., 2e verm. godsd., 2e verm. stelk., 2e verm. handt.

Gerard van den Bergh, van Dieteren.

2e pr. lat., 2e pr. vad. gesch., 2e pr. aardrk.
1e verm. ned., 1e verm. nat.k., 2e verm. eng., 2e verm. alg. gesch.

Michel Kirkels, van Nederweert.

1e pr. stelk., 1e pr. nat.k., 2e pr. meetk.
1e verm. aardrk.

Hubert van de Loo, van Blerick.

1e pr. eng., 2e pr. fr.
2e verm. gr., 3e verm. godsd.

Frits Boers, van Schinnen.

1e pr. godsd., 3e pr. lat.
2e verm. hoogd.

Rein Corten, van Stein.

2e pr. meetk.
1e verm. lat., 2e verm. ned., 2e verm. aardrk., 2e verm. nat.k.

Jozef Brentjens, van Haelen.

1e pr. alg. gesch.
1e verm. gr., 2e verm. lat.

Frans Frenken, van Heijthuysen.

2e pr. fr.
1e verm. hoogd.

Lambert Brands, van Passart-Hoensbroek.

2e pr. stelk.

Hubert Bovend'eerd, van Sittard.

1e verm. alg. gesch., 2e verm. vad. gesch., 2e verm. aardrk.

Harry Bours, van Heerlen.

1e verm. handt., 3e verm. vad. gesch.

Gerri van Caldenborgh, van Heer.

1e verm. godsd., 4e verm. vad. gesch.

Piet Jacobs, van Hoensbroek.

1e verm. ned., 1e verm. fr.

Gerard Cybulski, van Heerlerheide.

1e verm. godsd.

Willy Buijers, van Schinveld.

1e verm. handt.

Frans Delissen, van Horst.

3e verm. gr.

Jozef Didden, van Simpelveld.

4e verm. godsd.

Berti Sluijsmans, van Simpelveld.

4e verm. gr.

Frans Leurs, van Herten.

4e verm. alg. gesch.

DERDE KLAS.

2de Afd.

Wim Snijders, van Ubachsberg.

Alg. pr., 1e pr. lat., 1e pr. eng., 1e pr. stelk., 1e pr. nat.k., 2e pr. gr., 2e pr. hoogd., 2e pr. aardrk., 2e pr. meetk., pr. 6 verm.

1e verm. godsd., 1e verm. ned., 2e verm. fr., 2e verm. alg. gesch., 2e verm. handt., 3e verm. vad. gesch.

Jo Kock, van Molenberg (Heerlen).

1e pr. ned., 1e pr. vad. gesch., 1e pr. alg. gesch., 1e pr. aardrk., 2e pr. handt.
2e verm. lat.

Harry Waucomont, van Pey (Echt).

1e pr. fr., 2e pr. lat., 2e pr. ned., 2e pr. nat.k.
1e verm. handt., 2e verm. vad. gesch., 2e verm. meetk., 4e verm. alg. gesch.

Jè Pesgens, van Dieteren.

1e pr. gr., 2e pr. godsd., 2e pr. eng.
1e verm. fr., 1e verm. hoogd.

Willy Tielen, van Sevenum.

1e pr. hoogd., 2e pr. fr.
1e verm. lat., 2e verm. godsd., 2e verm. eng.

Victor Vaessen, van Bocholtz.

2e pr. vad. gesch., 2e pr. alg. gesch.
1e verm. stelk.

Harry Valkenburg, van Heerlen.

2e pr. stelk., pr. 5 verm.
1e verm. alg. gesch., 1e verm. meetk., 2e verm. nat.k., 3e verm. godsd., 4e verm. vad. gesch.

Jan Schunck, van Valkenburg (L.).

1e pr. handt.
1e verm. vad. gesch., 2e verm. ned., 3e verm. alg. gesch.

Antoon Wolters, van Stramproy.

1e pr. meetk.
1e verm. nat.k., 2e verm. stelk.

Pierre Peters, van Venlo.

3e pr. lat.
1e verm. eng., 2e verm. gr.

Jos van Velsen, van Heerlen.
1e pr. godsd.

Hein van Geel, van Buchten-Born.
1e verm. gr., 4e verm. godsd.

Jan Leunissen, van Heerlen.
1e verm. aardrk., 2e verm. hoogd.

Emile Vaessen, van Wijnandsrade.
2e verm. fr.

Matthieu Robbroeks, van Maastricht.
2e verm. aardrk.

TWEEDE KLAS.

1ste Afd.

Frans Creemers, van Obbicht.
Alg. pr., 1e pr. godsd., 1e pr. gr., 1e pr. bijb. gesch.,
1e pr. lat., 2e pr. fr., 2e pr. eng.
2e verm. ned.

Gerard Geelen, van Haelen.
1e pr. fr., 2e pr. gr., 2e pr. lat.
2e verm. eng., 4e verm. godsd.

André Kuipers, van Velden.
pr. vad. gesch., 1e pr. alg. gesch., 2e pr. bijb. gesch.
3e verm. godsd.

Matthieu Swinkels, van Castenray.
2e pr. godsd., 2e pr. alg. gesch.
1e verm. aardrk., 2e verm. gr., 3e verm. vad. gesch.

Frans Wetzelaer, van Passart-Hoensbroek.
1e pr. meetk., 2e pr. stelk.

Ivo Postma, van Heer.
2e pr. ned.

Frans Stassen, van Amby.
pr. 5 verm.
1e verm. gr., 1e verm., meetk., 2e verm. vad. gesch.,
2e verm. aardrk., 2e verm. nat. hist.

Antoon Jakobs, van Horst.
1e verm. aardrk., 1e verm. stelk., 1e verm. alg.
gesch., 1e verm. nat. hist., 1e verm. handt., 2e verm.
meetk.

Joop van den Berg, van Maastricht.
1e verm. ned., 1e verm. handt., 2e verm. alg. gesch.,
3e verm. bijb. gesch.

Jan Salden, van Kerensheide (Stein).
1e verm. godsd., 1e verm. bijb. gesch., 1e verm.
vad. gesch.

Willy Jacobs, van Grathem.
1e verm. handt., 3e verm. alg. gesch.

Johnny Aussems, van Bunde.
1e verm. fr.

Gerri Bindels, van Ottersum.
2e verm. godsd.

Joseph Grootjans, van Schaesberg.
2e verm. ned.

TWEEDE KLAS.

2de Afd.

Martin Willemsen, van Castenray.
Alg. pr., 1e pr. gr., 1e pr. lat., 1e pr. eng., 1e pr.
vad. gesch., 1e pr. aardrk., 1e pr. alg. gesch., 2e pr.
ned., 2e pr. nat. hist.
1e verm. fr.

Piet-Hein Benders, van Eygelshoven.
1e pr. fr., 1e pr. alg. gesch., 2e pr. godsd., 2e pr.
bijb. gesch., 2e pr. gr., 2e pr. lat., 2e pr. eng.
1e verm. ned., 1e verm. vad. gesch., 1e verm.
aardrk.

Matthieu Bormans, van Merkelbeek.
1e pr. ned., 1e pr. stelk., 1e pr. meetk., 1e pr. nat.
hist., 3e pr. lat.
2e verm. alg. gesch., 3e verm. godsd.

Jo Miséré, van Heerlen.
2e pr. vad. gesch., 2e pr. aardrk., 2e pr. stelk.
1e verm. meetk., 2e verm. nat. hist., 3e verm. alg.
gesch.,

Martin Vogten, van Hoensbroek.
1e pr. godsd., 1e pr. bijb. gesch.
1e verm. gr., 2e verm. lat., 2e verm. fr., 4e verm.
alg. gesch.

Leo Brouns, van Heerlen.
2e pr. handt.
1e verm. alg. gesch., 2e verm. godsd., 2e verm.
vad. gesch.

Huub Bour, van Schaesberg.
2e pr. fr.
1e verm. lat., 2e verm. ned.

Hubert Henskens, van Bocholtz.
2e pr. meetk.
1e verm. stelk.

Jan Noten, van Tegelen.
1e verm. nat. hist., 1e verm. handt., 2e verm. stelk.,
3e verm. vad. gesch.

André Franssen, van Gulpen.
1e verm. godsd., 2e verm. gr., 2e verm. eng.

Hubert van Lieshout, van Hoensbroek.
1e verm. bijb. gesch., 2e verm. aardrk., 3e verm.
meetk.

Jean Tijssen, van Horst.
1e verm. eng.

Peter Wouters, van Maastricht.
2e verm. handt.

Joseph Kelleter, van Kerkrade.
3e verm. vad. gesch.

TWEEDE KLAS.

3de Afd.

Jacques van Sloun, van Buchten-Born.

Alg. pr., 1e pr. bijb. gesch., 1e pr. nat. hist., 2e pr. lat., 2e pr. ned., 2e pr. alg. gesch.

1e verm. godsd., 1e verm. vad. gesch., 1e verm. aardrk., 2e verm. stelk., 2e verm. fr.

Leo Peeters, van Maasbree.

1e pr. gr., 1e pr. stelk., 1e pr. meetk.

Jo Meuffels, van Dieteren.

2e pr. gr., 2e pr. alg. gesch., 2e pr. nat. hist., 2e verm. vad. gesch.

Jan Coppus, van Horst.

pr. aardrk., 2e pr. vad. gesch., 2e pr. fr.

1e verm. eng., 3e verm. lat.

Willy Stevens, van Belfeld.

1e pr. godsd., 1e pr. eng.

1e verm. ned., 2e verm. bijb. gesch.

Frans van de Roer, van Brunssum.

1e pr. ned., 1e pr. fr.

1e verm. alg. gesch., 2e verm. nat. hist.

Joep Ewals, van Tegelen.

1e pr. alg. gesch.

1e verm. nat. hist., 2e verm. godsd., 2e verm. aardrk.

Addie Knaapen, van St. Geertruid.

2e pr. godsd.

1e verm. gr., 1e verm. bijb. gesch., 1e verm. stelk.

Jo Bertram, van Gracht.

2e pr. bijb. gesch.

verm. meetk., 2e verm. godsd.

Frits Snijders, van Stramproy.

2e pr. stelk.

verm. meetk., 3e verm. bijb. gesch.

Guy Borghans, van Hoensbroek.

2e pr. meetk.

1e verm. lat., 2e verm., eng.

Jan Hensels, van Keent (Weert).

1e pr. lat.

1e verm. fr.

Henk Tielen, van Meterik (Horst).

2e pr. eng., 2e verm. gr.

Piet Selen, van Kessel-Eik.

2e pr. handt.

Jeu Geerards, van Wellerlooi.

1e verm. handt.

Piet Malherbe, van Heerlerheide.

4e verm. bijb. gesch.

Niek van Eijs, van Kerensheide (Stein).

4e verm. godsd.

EERSTE KLAS.

1ste Afd.

Matthieu Jaspers, van Siebengewald.

Alg. pr., 1e pr. godsd., 1e pr. lat., 1e pr. fr. verm. stelk., verm. meetk.

Jozef Ploum, van Brunssum.

Alg. pr., 2e pr. fr., 2e pr. gesch.

2e verm. bijb. gesch.

Jacques Claessens, van Oirlo.

Alg. pr., 1e pr. gesch., 1e pr. meetk., 2e pr. godsd., 3e pr. lat.

1e verm. nat. hist.

Theo Willemssen, van Sevenum.

1e pr. aardrk., 2e pr. bijb. gesch., 2e pr. lat.

2e verm. ned.

Gerard Hermans, van Maasbree.

1e pr. nat. hist., 2e pr. stelk.

1e verm. lat.

Leo Vliegen, van Eys (Wittem).

1e pr. bijb. gesch., 2e pr. meetk.

4e verm. godsd.

Martin Kuijpers, van Castenray.

1e pr. stelk., 2e pr. nat. hist.

Willy Huijts, van Voerendaal.

1e pr. handt., 2e pr. aardrk.

Theo van Stratum, van Horst.

1e pr. ned.

2e verm. godsd.

Hubert Zitsen van Rimbarg.

2e pr. ned.

1e verm. bijb. gesch.

Wim Nelissen, van Schinveld.

2e pr. handt.

2e verm. lat.

Toine Elissen, van Eckelrade.

1e verm. fr., verm. stelk., 2e verm. ned., 2e verm. gesch.

Jacques Adams, van Schinveld.

1e verm. gesch., 2e verm. aardrk.

Jan Peters, van Rimbarg.

1e verm. ned., 2e verm. fr.

Pierre Beenders, van Leuken (Weert).

verm. meetk., 3e verm. godsd.

Rob Waltmans, van Brunssum.

1e verm. aardrk.

Hans Heinle, van Valkenburg (L.).

1e verm. handt.

Jan Vaessen, van Maasbree.

2e verm. nat. hist.

EERSTE KLAS.

2de Afd.

Michael Hilak, van Schaesberg.

Alg. pr., 1e pr. lat., 1e pr. fr., 1e pr. stelk., 1e pr. nat. hist., 2e pr. godsd., 2e pr. ned., 2e pr. gesch., 2e pr. aardrk.

verm. meetk., 2e verm. bijb. gesch., 2e verm. handt.

Lambert Damen, van Tegelen.

1e pr. godsd., 1e pr. bijb. gesch., 1e pr. ned., 1e pr. gesch., 1e pr. aardrk., 2e pr. stelk.

1e verm. lat., 2e verm. fr.

Theo Halderit, van Geleen.

2e pr. aardrk., 2e pr. handt., 3e pr. lat.

2e verm. nat. hist.

Jacques Vestjens, van Echel-Helden.

2e pr. lat., 2e pr. fr., 2e verm. gesch.

Peter Rutten, van Horst.

1e pr. meetk.

2e verm. ned., 2e verm. aardrk., 3e verm. gesch.

Piet Strous, van Belfeld.

2e pr. bijb. gesch.

1e verm. nat. hist., 2e verm. stelk., 3e verm. gesch.

Antoon Frenken, van Bergen (L.).

3e pr. lat.

1e verm. fr., 1e verm. stelk., verm. meetk.

Guy Smeets, van Gronsveld.

1e pr. handt.

3e verm. gesch., 4e verm. godsd.

Jean Rouwet, van Bunde.

2e pr. meetk.

1e verm. aardrk., 2e verm. fr.

Louis Partouns, van Eysden.

2e pr. nat. hist.

Piet Hermkens, van Grubbenvorst.

1e verm. godsd., 1e verm. gesch.

Leo Janssen, van Horst.

1e verm. bijb. gesch., 3e verm. godsd.

Piet Houben, van Gulpen.

2e verm. godsd., 2e verm. lat.

Hubert Buskens, van Spaubeek.

1e verm. ned.

EERSTE KLAS.

3de Afd.

Jan Peters, van Horn.

Alg. pr., 1e pr. godsd., 1e pr. fr., 1e pr. aardrk., 1e pr. stelk., 1e pr. meetk., 2e pr. bijb. gesch., 2e pr. lat., 2e pr. ned., 2e pr. nat. hist.

3e verm. gesch.

Henk Vullings, van Bergen (L.).

1e pr. bijb. gesch., 1e pr. lat., 2e pr. gesch., 2e pr. aardrk., 2e pr. meetk.

1e verm. nat. hist., 1e verm. handt.

Sjef van Wersch, van Eys-Wittem.

1e pr. ned., 2e pr. fr., 2e pr. meetk., pr. 5 verm.

1e verm. godsd., 1e verm. gesch., 1e verm. aardrk., verm. stelk., 2e verm. lat.

Jan Cootjans, van Baarlo.

1e pr. handt., pr. 5 verm.

1e verm. gesch., 2e verm. godsd., 2e verm. bijb. gesch., 2e verm. ned., 2e verm. aardrk.

Theo Verheijen, van Horst.

1e pr. gesch.

1e verm. lat., 1e verm. ned., 2e verm. fr.

Jan Bessems, van Wittem.

2e pr. godsd.

verm. stelk., verm. meetk.

Jozef Dohmen, van Brunssum.

1e pr. nat. hist.

1e verm. bijb. gesch.

Wim Kleuskens, van Venray.

2e pr. stelk.

Leo Claessens, van Mechelen (Wittem).

1e verm. fr.

Jozef Braeken, van Maastricht.

2e verm. gesch.

Thijs van Wersch, van Kerkrade.

2e verm. handt.

Cor Willems, van Ottersum.

2e verm. nat. hist.

VOORBEREDIENDE KLAS.

1ste Afd.

Giel Frissen, van Houthem.

Alg. pr., 1e pr. godsd., 1e pr. tek., 2e pr. ned., 2e pr. vad. gesch., 2e pr. aardrk.

1e verm. nat. hist., 2e verm. lat., 2e verm. fr.

Henk Frijns, van Schimmert.

1e pr. aardrk., 1e pr. nat. hist., 2e pr. ned.

2e verm. godsd., 2e verm. vad. gesch.

Harry Custers, van Oostrum.

1e pr. vad. gesch., 1e pr. zing., 2e pr. nat. hist.

1e verm. bijb. gesch., 1e verm. ned.

Cinthe van Aken, van Vaals.

1e pr. rek., 1e pr. fr.

1e verm. aardrk., 2e verm. nat. hist.

Hubert Ten Haaf, van Kaalheide.

1e pr. ned., 2e pr. tek.

2e verm. bijb. gesch.

Wim Beckers, van Echt.

1e pr. bijb. gesch.

1e verm. rek., 1e verm. tek.

Harry Biemans, van Heijthuysen.

2e pr. bijb. gesch.

1e verm. vad. gesch., 2e verm. rek., 2e verm. tek.

Jan Boots, van Maasbree.

2e pr. rek.

1e verm. fr.

Frans van Heur, van Roggel.

2e pr. lat.

1e verm. godsd.

Louis Jacobs, van Venlo.

1e pr. lat.

Jo Hundscheidt, van Heilust-Kerkrade.

2e pr. fr.

Jan van Horen, van Buchten-Born.

1e verm. lat., 2e verm. aardrk.

Jozef Gysen, van Grubbenvorst.

2e verm. zing.

VOORBEREIDENDE KLAS.

2de Afd.

Hubert Kleijnen, van Noorbeek.

Alg. pr., 1e pr. fr., 1e pr. tek.

1e verm. ned., 2e verm. lat.

Tom Lenders, van Meijel.

1e pr. bijb. gesch., 1e pr. ned., 1e pr. nat. hist.,

2e pr. lat., 2e pr. fr.

Jozef Naus, van Kessel.

1e pr. lat., 2e pr. ned. 2e, pr. aardrk.

1e verm. godsd., 1e verm. bijb. gesch.

Jan Maassen, van Echt.

1e pr. godsd., 1e pr. zing., 2e pr. bijb. gesch.

2e verm. ned.

Sefke Soons, van Schimmert.

1e pr. vad. gesch., 1e pr. aardrk., 2e pr. zing.

2e verm. fr.

Thijs Peeters, van Kessel.

1e pr. rek., 2e pr. vad. gesch.

1e verm. aardrk., 1e verm. nat. hist.

Jacques Rours, van Susteren.

2e pr. aardrk., 2e pr. tek.

2e verm. bijb. gesch.

Willy Slabbers, van Beesel.

2e pr. lat., 2e pr. nat. hist.

2e verm. tek.

Ambroos Schlenter, van Epen.

1e pr. godsd.

Jacques Oberjé, van Brunssum.

2e pr. rek.

Hubert Janssen, van Ulestraten.

1e verm. fr., 1e verm. tek., 2e verm. nat. hist.

Leo Paffen, van Wylre.

2e verm. godsd.

Jo Sleutels, van Roggel.

2e verm. vad. gesch.

PERSONALIA

De H. Priesterwijding ontvingen:

Adriaens René,
Benden Hub,
Boonen Jan,
Claessens Martin,
Cremers Theo,
Delnoy Hub,
Frantzen Jc,
Goossens Jean,
Heggen Frans,
Janssen Willy,
Kuppens Michel,
Mars Piet,
Menge Joep,
Meys Hub,
Notermans Jos,
Schrouff Willy,
Simons Frans,
Vandenbooren Gerard,
Veugelers Piet,
Vliexs Hub,
Waltmans Marinus,
Wiermans Toon,
de Wit Fons
Zinken Jan,
 van het Bisdom Roermond.
Leijgraaf Frans,
 van het Bisdom Breda.
van Deursen Frans,
 van het Aartsbisdom Mechelen.
Derks Theo,
 van het Bisdom Hildesheim (Noord-Duitse
Diaspora).
van Berkom Jaap (Fr. Gregorius),
 van de Cisterciënserabdij te Bornem (B.).
Zegers Louis,
 van de Benedictijnerabdij te Oosterhout.
Scholtens Wim (Fr. Sixtus),
 van de Orde der Carmelieten.

De volgende examens werden afgelegd:

R.K. Universiteit Nijmegen:

J. Simons pr., cand. ex. eng.
H. Brentjens pr., cand. ex. psych.
L. Gubbels pr., prom. klass. lett.

A. Limpens, cand. geneesk., 2e d.
H. Nolet cand. geneesk., 2e d.
H. van Nispen tot Pannerden pr., doct. ex.
 gesch.
W. Braun pr., doct. ex. klass. lett.
W. Stouthart, cand. ex. rechten.
G. Brenninkmeijer, cand. psych.

Universiteit Utrecht:

P. van Pol, arts ex.
B. Veraart, doct. ex. geneesk.
H. Drenth, semi-arts ex.
P. Windels, semi-arts ex.
F. Willemse, artsex.
G. Snijders, doct. ex. geneesk.

Universiteit Groningen:

B. Stassen, doct. ex. geneesk.
C. Brenninkmeijer, cand. ex. wis- en nat.k.

Technische Hogeschool Delft:

L. van Pol, mijning. ex.
A. Bergstein, propaed. werktuigk.ing.

Landbouwhogeschool Wageningen:

N. Laudy, ing. ex. trop. landb.

Katholieke Economische Hogeschool Tilburg:

B. Pierik, cand. ex. econ. wetensch.

Angelicum Rome:

F. Hennissen, pr. prom. theol.

Friedrich - Wilhelm - Universiteit Bonn:

A. Catsberg, prom. geneesk.

Werden benoemd:

tot Huisprelaat van Z. H. de Paus:

Mgr Mr F. J. C. M. Op de Coul Directeur
R.K. Centraal Bureau voor Onderwijs en Op-
voeding te 's-Gravenhage.

tot Geheim Kamerheer van Z. H. de Paus:

K. W. H. A. Roncken, Hoofdaalmoezenier
van Sociale Werken te Heerlen.

tot Ere-Kanunnik van het Kathedraal Ka- pitel te Luik:

Mgr P. J. M. Jenneskens, Pastoor-Deken te
Maastricht.

tot Ridder in de Orde van de H. Gregorius de Grote:

H. Willemse, Notaris te Zwolle.

tot Proc.-Generaal te 's-Hertogenbosch:

Mr J. Dautzenberg.

Werd bevorderd:

tot Commandeur in de Orde van de Nederlandse Leeuw:

Mgr Dr J. H. G. Lemmens, Bisschop van Roermond.

Werden benoemd:

tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw:

Mgr Mr F. J. C. M. Op de Coul, Directeur R.K. Centraal Bureau voor Onderwijs en Opvoeding te 's-Gravenhage.

tot Officier in de Orde van Oranje Nassau:

Dr L. Fick, Directeur-geneesheer R.K. Ziekenhuis van de H. Johannes de Deo te 's-Gravenhage.

P. J. Jansen, Professor te Roermond.

Jhr R. M. J. F. L. van Grotenhuis, Burge-meester te Groesbeek.

F. J. A. Schleiden, Pastoor te Holz-Kerkrade.

M. J. A. Bours, Hoofd der School te Terwinselen.

M. Nolet, te Voorburg.

Werd begiftigd:

met de zilveren Mozart-medaille:

Nic. Zeijen, organist en muziekleraar te Rolduc.

OVERLEDENEN.

(achter de namen zijn de jaren aangegeven waarin zij op Rolduc verbleven).

G. Vrancken (1925—1927), rector van het ziekenhuis te Venray.

G. H. J. Gerards (1896—1900), emeritus-pastoor van Oirlo.

J. H. Janssen (1903—1908), emeritus pastoor van Beegden.

J. C. M. R. Schreurs (1908—1910), pastoor te Papenhoven-Grevenbicht.

R. H. A. M. van Dortmond (1911—1919) arts te Hoeven.

H. Chr. Jaspers (1893—1895), pastoor-deken te Helden.

J. H. Wismans (1887—1895); leraar 1900—1923), emeritus pastoor van Sevenum.

Mr A. J. M. Leesberg (1899—1905), advocaat en procureur, Deken van de Orde van Advocaten, Wethouder van de gemeente Alkmaar, Ridder in de Orde van de H. Gregorius de Grote.

M. J. H. Riga (1895—1904), pastoor te Houthem.

J. M. Bergmans (1912—1914), emeritus pastoor van Grathem.

L. A. G. Thijssen (1886—1895), oud-leraar van het Bisschoppelijk College te Roermond.

J. G. M. H. Schreurs (1922—1924), pastoor te Meijel.

Mr F. Th. A. Tripels (1891—1896), advocaat en procureur te Maastricht.

J. A. Peeters (1901—1903), emeritus pastoor van Afferden.

P. J. H. Poulissen (1892—1894), oud-leraar van het Bisschoppelijk College te Roermond.

F. R. E. Petry (1888—1894; als leraar 1898—1917), oud-regent van de Bisschoppelijke Kweekschool te Roermond.

J. G. A. Batenburg (1899—1907), oud-gemeente-secretaris van Soest, Ridder in de Orde van de H. Gregorius de Grote.

S. H. Schneiders (1912—1914; leraar 1918), pastoor-deken te Gulpen.

J. A. R. Munnecom (1891—1894), emeritus pastoor van Bergen (L.).

Drs P. J. J. H. M. Cramer (1903—1907; leraar 1911—1933) pastoor te Pey.

C. A. Cammaert (1896—1901), arts te Nijmegen.

J. C. M. ten Doeschate (1925—1929), te Mendoza (Argentinië).

E. Pinckers (1914—1921), arts te Valkenburg.

H. A. M. Leesens (1902—1910), emeritus pastoor van Meers.

F. W. C. H. Kremer (1913—1915), emeritus pastoor van Ransdaal.

J. Th. Zegers (1910—1912), emeritus pastoor van Grubbenvorst.

J. Ceyssens (1921—1923), pastoor te Reuver.

G. Spits (1950—1951).

IN MEMORIAM

Emile Petry

Emile Petry, geboren te Ulestraten, kwam in 1888 te Rolduc op de poesis. De lagere klassen van het Gymnasium doorliep hij in het college van de Montfortanen te Schimmert. Na zijn filosofie-studie voltooid te hebben kreeg hij door toedoen van Directeur Corten het aanbod de studie van de theologie te gaan doen in Rome, doch dit werd door hem geweigerd en in zijn plaats ging Robert de Guasco, gestorven als pastoor van de St. Lambertuskerk te Maastricht. Petry ging dus

naar het Groot Seminarie te Roermond en kwam in 1897 als diaken naar Rolduc, waar hij in 1898 priester werd gewijd.

Allerlei functies heeft hij in zijn Rolducse tijd waargenomen: hij was leraar aardrijkskunde, was surveillant en later geruime tijd onderprefect, in welke functies hij zeer streng was en ook gevreesd. Graag vertelde hij, hoe Directeur Corten hem speciaal belastte met surveillance op momenten dat er een zekere onrust onder de jeugd heerste. Zijn verschijnen was voldoende om de gestoorde rust te doen wederkeren.

Strijdlustig als hij was koos hij zeer duidelijk partij in de strijd tussen integralen en modernisten; hij is integraal gebleven tot zijn laatste jaren toe. Wanneer hij over deze strijd kwam te spreken leefde hij op en zijn verering voor Thomson is heel zijn leven gebleven. Ook tijdens zijn regentschap van de kweekschool en later in zijn emeritaat las hij nog geregeld in Thomson's tijdschrift *Rome*; hij had de verschenen jaargangen laten inbinden en leende deze graag ter lezing uit aan zijn naaste omgeving. Het vernietigend oordeel van Professor Rogier in zijn boek: *In vrijheid herboren*, over Thomson en *Rome* gold voor hem als overdreven en onwaar. Hij rekende het zich tot een eer, in eerste instantie te zijn gehouden voor de schrijver van een geruchtmakend artikel in *L'Univers* tegen het modernisme in het bisdom Roermond (cfr Rogier, *In vrijheid herboren*, p. 539). Hij was honderd procent integraal in de volle zin van het woord. De eer van God en het goddelijk gezag gingen hem voor alles en hij zal blijven vechten tot in zijn ouderdom toe tegen iedereen, die de katholieke kerk te na kwam. In 1953 schreef hij aan een dominee, die voor de radio gesproken had, een brief van dertien

bloc-noot-pagina's om zijn dwalingen te weerleggen. De K.R.O. was volgens hem te slap, stond niet genoeg actief op de bres voor de katholieke zaak, en hetzelfde gold van de katholieke pers; van „doorbraak” wilde hij niets weten.

Heel zijn leven door heeft hij deze strakke lijn volgehouden: de Kerk voor alles, zonder enig compromis. Tot aan zijn dood heeft hij de grootste belangstelling bewaard voor de politiek. Vroeger had hij verschillende artikelen geschreven in de katholieke kranten over het voeren van een katholieke politiek.

Het was altijd zijn ideaal geweest om na zijn pensionnering in 1939 rustig te gaan schrijven om de mensen aan te sporen een katholieke politiek te voeren. De oorlog maakte het verwezenlijken van deze plannen onmogelijk.

* * *

De Rolducse periode van Petry strekt zich uit over een twintigtal jaren. In 1917 wordt hij belast met het regentschap van de juist opgerichte kweekschool in Venlo. In 1921 werd de kweekschool van Echt overgeplaatst naar Roermond. Deze kweekschool was de voortzetting van de Rolducse Normaalschool welke in 1892 naar Echt verhuisde. Regent Petry werd belast met de inrichting van deze kweekschool te Roermond. Rolduc, waar hij nooit over uitverteld geraakte, diende hem hierbij als voorbeeld. Evenals Rolduc kreeg de kweekschool haar harmonie en orkest, de processie door de gangen op de eerste Zondag van de maand, Donkere Metten, gezongen volgens de Rolducse melodie. Toch is het merkwaardig, hoe zijn ideeën over orde in het

internaat een ontwikkeling hadden doorgemaakt. Was hij te Rolduc voorstander geweest van een strenge, rigoreuze discipline, met degelijke surveillance, in Roermond bouwde hij een internaat op gebaseerd op vrijheid en vertrouwen, waar het toezicht zo gering mogelijk was. Toch bleef hij streng en waar dit vrouwen, teleurgesteld werd kende hij geen pardon.

* * *

Na dit vruchtbare rijke leven kwam voor Regent Petry een zware levensavond, vol lijden en beproeving. Toen in 1945 Roermond geëvacueerd werd, is hij te Roermond gebleven in een nood-lazaret. Hij werd in ernstige mate diabetes-lijder, zodat in 1948 een been moest worden geamputeerd. De laatste jaren heeft hij doorgebracht in Schinnen, voortdurend lijdend, in alles hulpbehoevend, eenzaam. Toch bleef zijn belangstelling voor de katholieke zaak levend en hij kocht en las nog de nieuwste boeken.

In de herinnering van allen die Regent Petry mochten ontmoeten in hun leven, en wij denken hier aan de talloze onderwijzers, die onder zijn leiding gevormd werden, zal hij blijven voortleven als een edel priester, integer en onkreukbaar waar het gold het katholieke geloof, principiëel in alles; als een streng opvoeder, die onder deze strengheid een uiterst goed hart verborg, als een edel mens, die veel weggaf aan liefdadige doeleinden en een grote sympathie betoonde aan de mindere man. Wij zijn er zeker van, dat de goede God dit rijke, voorbeeldige leven reeds beloond heeft met de eeuwige vreugde.

Henri Wismans

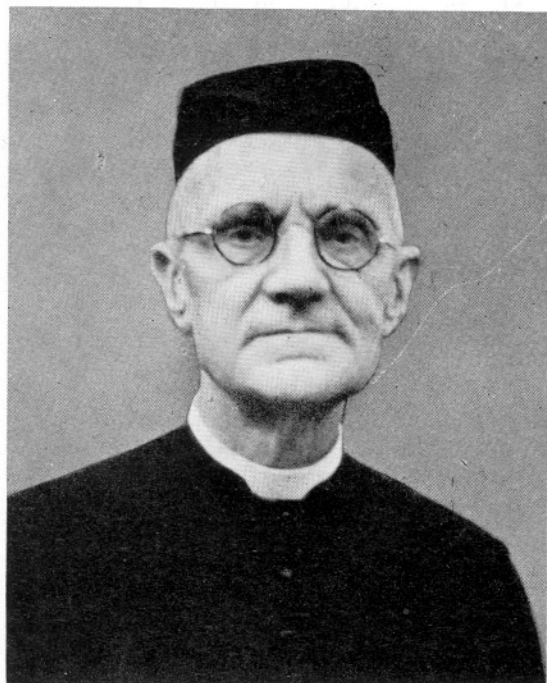
In plaats van een levensbericht van de overledene, die op ruim tachtigjarige leeftijd overleed in het St. Annagesticht te Heel op 3 November 1954, laten wij hier een kort autobiographisch „mémoire” volgen, dat hij voor Rolduc's Jaarboek bestemd had en dat door ons onveranderd wordt geplaatst, omdat het over zijn persoon, zijn studie en zijn

werkzaamheid als leraar en pastoor merkwaaardige bijzonderheden bevat, die anders waarschijnlijk aan de vergetelheid zouden worden prijsgegeven.

* * *

In September 1887 kwam Henri Wismans uit Venray op de eerste klas van de Hogere Burgerschool te Rolduc. Spoedig voelde hij

in zich de roeping tot het priesterschap en reeds na de Kerstvacantie ging hij over naar de sixième latine. Na de studie der Humaniora kreeg hij in 1893 met Antoon van de Venne en Wind Franck opdracht van de nieuwbenoemde directeur R. Corten, tegelijk met de filosofie Engels te studeren. Een Engelsman, leraar te Maastricht, kwam daarvoor iedere Zaterdag naar Rolduc. De grote vakantie van 1894 bracht hij met Antoon van

de Venne door te Londen ten huize van zijn oom Johannes Poels, die als lid van de Venrayse „schapencompagnie” daar woonachtig was. Na de studie der filosofie zond directeur Corten het drietal naar een hotelpension te Ginneken en kregen ze tweemaal per week les van een leraar te Breda. Wismans, die niet leven kon zonder „fresh air” bracht een groot gedeelte van de dag door in het nabijgelegen Mastbos, met een Engels boek en de hond van het hotel, die fel op het wild speurde. Dit was volgens waarschuwingsbordjes streng verboden en zo liep hij een bekeuring op als wildstroker. Door een fout in het procesverbaal kwam hij vrij. Toch had hij eens een aangeschoten haas uit het bos naar zijn pension meegebracht.

Na een jaar slaagde hij voor de middelbare

akte A. Om tevens zijn studie voor akte B te kunnen beginnen, vertrokken hij en Franck nu naar het Groot-Seminarie te Hoeven en reisden zij samen om de veertien dagen naar de leraar te Breda. Deze achtte een langer verblijf in Engeland gewenst. Maar de studie der theologie moest ook worden voortgezet en zo vertrok de theoloog na twee jaren in 1898 naar Ushaw College in het noorden van Engeland, waar de geschiedschrijver John Lingard professor was geweest. Het jaar daarna werd hij in het Groot-Seminarie te Roermond priester gewijd. Na de Paasvacantie ging hij met George van Poppel, die als seminarist te Roermond de akte A Duits gehaald had, naar de universiteit van Groningen. Rieks Verhagen studeerde er wis- en Natuurkunde en woonde er bij zijn ouders. Drie maanden later volgde Emile Ribbergh voor Frans. Na anderhalf jaar aanvaardde de hoogleraar voor Engels een opdracht in Bonn en de leerstoel voor Engels bleef geruime tijd onbezet. Wismans werd nu aangesteld tot leraar te Rolduc, zette voor zichzelf de studie voort en behaalde in 1901 de Akte B.

Toen de grote Engelse dichter Francis Thompson, die evenals Wismans op Ushaw College gestudeerd had, in 1909 overleed, schreef deze in De Katholiek enige artikelen over hem. In 1916 mengde hij zich in De Beiaard in de discussie over de vraag „Seminarie of Gymnasium”? en brak een lans voor de „gemengde” opleiding, waardoor hij zich te Rolduc zijn roeping was bewust geworden. In hetzelfde jaar verscheen van hem een bundel „Schetsen en Herinneringen” over Rolduc, verzameld door H. van Rode, waarvoor Jan Toorop de titelplaat tekende. Roda was de middeleeuwse naam van zijn geliefd Rolduc en ook van zijn geboorteplaats Venray.

Te Rolduc werden onder zijn leiding verschillende stukken van Shakespeare opgevoerd o.a. Macbeth en De Koopman van Venetië. Nadat dit laatste stuk in 1923 eenmaal met Maria Lichtmis gespeeld was, werd het met Vastenavond nogmaals ten tonele gebracht, ditmaal met Louis Bouwmeester in de hoofdrol. Deze was een paar maanden te voren in Kerkrade opgetreden en had zich terstond bereid verklaard, met de jongens in Rolduc zijn rol te komen vervullen. Het was

een grote verrassing voor de leerlingen, des te meer, daar zij het pas op de dag der opvoering des middags aan tafel vernamen. Voor de opvoering zei Bouwmeester een kleine repetitie te moeten houden, maar na een paar steekproeven stelde hij zijn ietwat zenuwachtige medespelers gerust door de verklaring: „Ze kennen hun rollen als hun naam”. De stem van de tachtigjarige klonk nog helder, zijn spel was zielvol. Twee dui-

werd zijn woning door een N.S.B.er in beslag genomen en nam hij zijn intrek in een klooster te Ottersum. Toen Ottersum in October 1944 geëvacueerd werd, trok hij met de bewoners Duisland in, over de Rijn en per fiets door de Gelderse Achterhoek naar Twello, waar hij bij een oud-leerling en familielid een half jaar verbleef. Na de bevrijding, tijdens zijn verblijf bij de familie te Roermond, schreef hij in de Maasgouw een artikel

zend maal had hij, volgens zijn biograaf, de Shylock-rol gespeeld. De rollen van De Koopman en van Portia werden vertolkt door Piet Zoetmulder en Jozef Houben, die een jaar later in het noviciaat der Paters Jezuïeten traden en twee onzer beste Indologen werden.

Toen H. Reijnen in December 1923 in Amsterdam cum laude geslaagd was voor het doctoraal examen Engels, werd Wismans benoemd tot pastoor te Lottum, om in 1929 te worden overgeplaatst naar Sevenum, waar drie oud-leraren van Rolduc n.l. J. Janssen, G. Wijnhoven en P. de Bruyn hem als pastoor waren voorgedaan. Zijn verzoek aan Mgr Schrijnen: „laat 'em in Lottum” mocht niet baten. In 1935 vroeg hij om gezondheidsredenen ontslag en vestigde zich te Brakkenstein, Nijmegen, waar hij nog enige jaren Engels onderwees aan het Juvenaat der Paters van het H. Sacrament. In Mei 1944

over de Venrayse „schapen-compagnie”, die meer dan honderd jaar te voren door zijn voorvaders was opgericht en in 1870 vijftien leden telde. Dit stuk geschiedenis over de exporthandel der Venrayse schapenboeren, waaraan ook het voorgelacht van Dr Poels deelnam en waarvoor zij honderd jaar geleden naar Londen en Parijs trokken en weldra naar Denemarken, Rusland en Zuid Amerika, wordt door Professor Rogier in „In Vrijheid Herboren” (blz. 471) gekenschetst als „een verhaal boeiender dan de schokkendste Wild-West-roman”. Als lid hiervan reisde zijn vader in 1879 naar Rusland, doorkruiste de Ukraïense steppen en drong door tot Odessa aan de Zwarte Zee.

Hart voor de schapen had de zoon overgeërfd. Wanneer het onder de grote vakantie tijdens zijn Rolducse jaren druk was op de boerderij en de hulp van de scheper gevraagd werd voor de oogst, nam hij soms de herder-

schop over en hoedde hij, als oudtijds David, de schapen van zijn vader. Pastoor te Lottum geworden hield hij een drietal schaapjes, van zuiver Engels ras, in de grote door een gracht omgeven weide van de landelijke pastorie. Hij verzorgde ze zelf en verwaarloosde daar-

bij zijn parochiale kudde niet. Ook op zijn oude dag in het St. Annagesticht te Heel hield hij nog een kleine kudde. In 1947 had hij daar zijn intrek genomen en twee jaar later mocht hij er zijn gouden priesterfeest vieren.

Henri Nillisen

„Domino Canticum Novum”.

Veertig jaar geleden zal het zijn, dat de Rolduciëns op een middaguurtje in de Abdijkerk samengeroepen werden, om te „repeteren”. Monsieur Nillesen had — en hij niet alleen — wel begrepen, dat massaal zingen van psalmen, motets en graduaal om leiding, lering en begeleiding vraagt.

Zijn eerste repetitie ving hij aan met een kort inleidend woord, om te vragen, kerkzang niet tot jubilé-wanklanken te doen uitgalmen, maar eerlijk en goed samenspel te geven in de Heilige Liturgie tussen Priester en zingende Gelovigen.

Cantate Domino Canticum Novum!

Dát — zingt de Heer een nieuw lied toe! — was de korte inhoud van zijn toespraak en van heel zijn leven als mens, als Priester-leraar, als Pastoor, als Emeritus-Pastoor.

Op het Feest der Heilige Triniteit, waaraan Rodaland is toegewijd — Zondag 5 Juni 1955, herdenkingsdag van Sint Bonifacius — sliep de tachtigjarige „Vogelpastoor” in, na nog gefluisterd te hebben „Mijn Jesus Barmhartigheid.”

Dit coïncideert merkwaardig met het feit, dat de oud-leraar van Rolduc als Pastoor van Rimborg de Parochie geleid had, die de eeuwen door vanuit Rolduc pastoors kreeg toegewezen, waardoor vermoedelijk de devotie jegens de Heilige Drieëenheid van Rolduc naar Rimborg werd overgebracht.

Op H. Sacramentsdag — 9 Juni 1955 — werd zijn lichaam vanuit deze kerk, tijdens zijn Pastoraat door zijn zorgen vergroot — uitgedragen en tegenover de absis van de H. Drieuldigheidskerk aan de Moederaarde toevertrouwd.

* * *

Emeritus-Pastoor Nillesen, was een merk-

waardig blijmoedige mens, die in het Noord-Limburgse Gennep op 28 Maart 1875 — in het geboorteland van de voor Rolduc welbekende Heilige Norbertus — geboren, zijn Priesterleven en werken wijdde aan hen, die in het Zuid-Limburgse land studeerden of

gewoon dagelijks werk verrichten moesten.

Voor allen — hooggeplaatst of een nederige positie innemend —, welwillend, hulpvaardig, vriendelijk, goed!

Vijfenvijftig jaren Priesterschap — gewijd werd hij op het feest van Maria Boodschap 1900 — kenmerkten hem als een fijne zielzorger, die scrupulositeit wegwiste en aan verdwaalden de goede weg wees. In zijn laatste

levensjaren was hij voor een afgevalen katholiek, die protestant geworden was, de helper in uiterste zielenood.

* * *

Zingen en wiskunde geven — het is nogal een combinatie! Maar Hendrik de Vogelaar, zoals zijn Gennepse vrienden hem noemden in de jaren van zijn jeugd, wist goed te combineren. Aan deze vriend van jeugd en jacht, van mensen en vogels hebben de oud-Rolduciëns van 1900—1922 de meest prettige herinnering bewaard.

Zijn repetities aan het Rolducse koor, zijn leiding bij de „grote H. Missen”, — zijn directorium bij Pothast' Passie-vertolking, zijn instuderen van de reizangen voor Vondels „Lucifer”, blijven allen, die het grote genoeg mochten hebben deze Cantor Chori te volgen, steeds in fijne reminiscentie bij.

In 1922 werd Hendrikus Nillesen — ('t zal hem evenals Dr Verhagen z.g. wel een gruwel geweest zijn, dat zijn voornaam zo weinig klassiek gespeld werd) — Pastoor van Beme-len, zo'n allermerkwaardigst nestje in Zuid-Limburg, waar hij met zijn honden en zijn jagerslatijn de mensen, wier liefde hij als zielzorger won, wist op te vrolijken.

Deze Pastoor was immers én herder én jager!

Hij was er de zanger, die trok door het land, waar de vogels zijn belangstelling hadden, omdat zijn ziel de vogelwereld vóórzong: „Alle vogelen des hemels zingt lof aan de Heer van het leven”.

Op Rolduc had hij reeds vele vogels natuurgetrouw doen blijven „leven”. Want hij zette ze op in de stand, waarin ze het voordeligst voor iedere beschouwer komen te staan of te zitten.

In Rimburch, waar hij in 1929 pastoor werd, heeft hij, wederom de zielzorg vóór alles stellend, zijn grote liefde voor de natuur mogen uitleven.

Twee voorname collecties vogels heeft zijn hand met eigen specialiteit van prepareren weten te beveiligen, waarvan één in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht en de tweede in het Streekmuseum „Oud-Ehrenstein” te Kerkrade het vorsend oog van kenners verrukten, getuigen velen, die hierover hun uiterst waarderend oordeel hebben gegeven.

Kort voor zijn dood gaf hij als een van zijn laatste wensen te kennen, dat hij nog in een glasboog-galerij zou willen bijeenbrengen de zangvogels van zijn collectie in Kerkrade.

Zo bleef tot na zijn tachtigste levensjaar de liefde voor de vogels zijn verlangen, om door de schoonheid van het geschapene de mensen-zielen tot God te verheffen, steunen.

Nu Limburg's land denatureert bij het voortschrijden van het industrialisatie-proces, en — jammer genoeg —, de bevolking deels dreigt onverschillig te worden voor bovennatuur en deels de natuurschoonheid moet missen, is het een buitengewoon iets, dat Pastoor Nillesen z.g. door zijn collecties centra gesticht heeft, die én voor de wetenschap én voor de niet-geleerde mensen van bijzondere betekenis blijven.

Op een der kasten van de Vogelzaal in het Streekmuseum „Oud-Ehrenstein” — Oudheidkundig, Mijnbouwkundig en Natuurhistorisch Museum — staat een simpele vogel in zwart ornaat met poppehandjes. Schertsend zei de Vogelpastoor, dat het de enigste vogel is, die zijn huishoudster, de goede getrouwe altijd dienstvaardige Marie had opgezet. Die poppehandjes moesten blijkbaar efficiënt zijn voor een bepaald doel — en de goedgehartige maar zeer verstandige preparatuur had er ook zijn doelbewustheid mee getoond. Want een van de poppehandjes moest dienen, om een stokje te kunnen vasthouden waaraan een vaantje bevestigd werd met opschrift: „Alle vogelen des hemels looft de Heer!”

Het Canticum Novum zingen was in de wisseling van priesterleven en priesterwerken, wetenschapsbeoefening en natuurbeschouwing voor deze oud-leraar van Rolduc een levensbehoefte.

Zijn zang op aarde eindigde met een lispelend vragen om barmhartigheid.

Op het feest van de H. Drieëenheid moge de Allelujazang, zo dikwijls door hem ingezet, in Roda's kerk, voor zijne ziel de Introïtus geworden zijn van de Priester, die opging tot God, tot God, Die Priesterjeugd verblijdt!

Domino Canticum Novum!

Kerkrade, H. Sacramentsdag 1955.

C. SPROKEL,

Beheerder Streekmuseum „Oud-Ehrenstein”.

Patrice Cramer

Door geboorte en domicilie behoorde Patrice Cramer tot het aartsbisdom Utrecht. Dat hij niettemin priester van het bisdom Roermond is geworden, zal dus het gevolg zijn geweest van zijn eigen persoonlijke keuze, die — evenals bij zijn vier jaar jongere neef André Smits — mede moet bepaald zijn door zijn Limburgs bloed van moederszijde. Zijn vader was een zoon van de veelzijdig begaafde medicus-journalist Jan Willem Cramer, die in het midden van de vorige eeuw, voor en na het herstel van de hiërarchie, in het katholieke leven in Nederland zulk een dynamische rol heeft gespeeld, en wens portret in het boek „In Vrijheid Herboren” ten voeten uit en hier en daar met felle kleuren geschilderd wordt. (p. 292—299). Wie Patrice Cramer langere tijd persoonlijk heeft gekend, zal bij het lezen van Prof. Rogier's boeiende karakteristiek van de grootvader meer dan eens in de kleinzoon kwaliteiten hebben menen te herkennen, die in gesublimeerde vorm van de grootvader zijn overgeërfd, zoals heel zeker de trekken van het portret van de grootvader (p. 297) in Patrice duidelijk genoeg herkenbaar zijn.

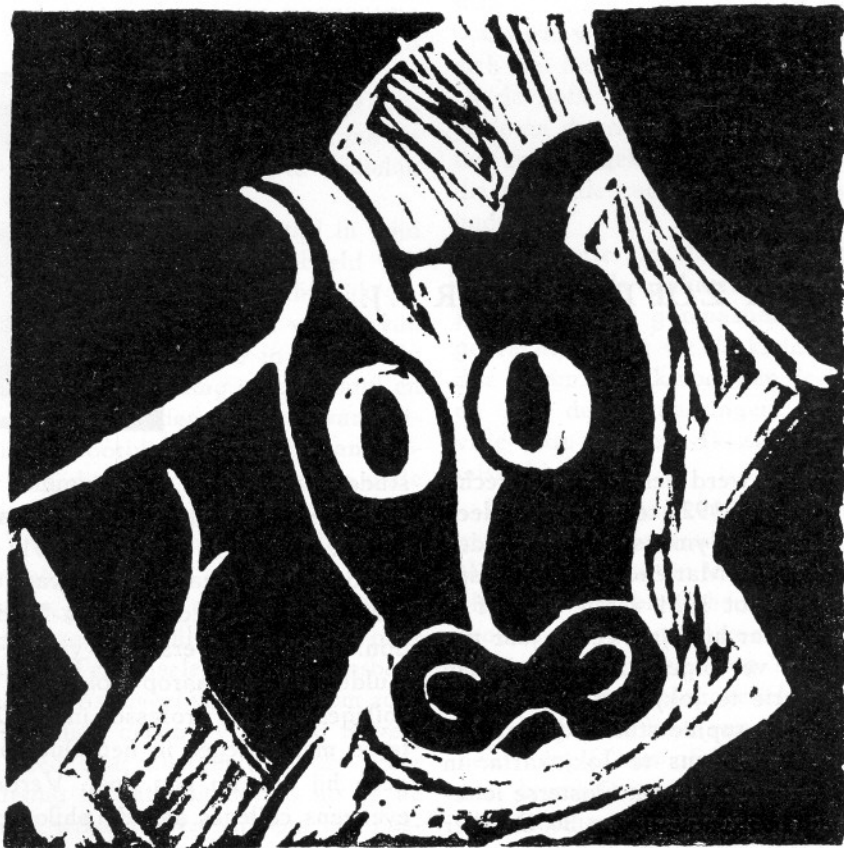
Geboren in 1888 te Breukelen was Patrice Cramer van zijn elfde tot zijn veertiende jaar leerling van het Amsterdamse Jezuïeten-college; de twee hoogste klassen van het gymnasium en de filosofie heeft hij gevolgd te Rolduc en van 1907 tot 1911 heeft hij zich in het Groot-Seminarie te Roermond voorbereid op het priesterschap. In 1911 priester gewijd is hij in het zelfde jaar tot leraar te Rolduc benoemd en is toen onmiddellijk in opdracht van de Directie aan de gemeentelijke universiteit van Amsterdam wis- en natuurkunde gaan studeren. In 1918 heeft hij deze studie voltooid met het doctoraal examen en van 1918 tot 1933 is hij wiskunde-leraar geweest aan het gymnasium te Rolduc. In 1933 werd hij benoemd tot pastoor te Koningsbosch en in 1937 tot pastoor te Pey. Het laatste pastoraat heeft hij vervuld tot zijn dood. Eind 1954 werd hij ziek, 15 April 1955 is hij in het ziekenhuis te Sittard overleden. Zijn uitvaart te Pey op 19 April was als getuigenis van de afhankelijkheid van zijn parochianen zo overweldigend, dat zelfs het bidprentje met zijn meer forse dan fraaie terminologie er slechts een zwakke weerspiegeling van vermag te geven.

Wie de onafzienbare rijen van mannen, vrouwen en kinderen heeft gezien, die op die zonnige voorjaarsdag zijn uitvaart begeleiden, moet zich ontroerd bewust zijn geworden van de grenzenloze trouw en dankbaarheid waarmee het Limburgse volk zich aan een echte zielenherder hechten kan. Maar anderzijds moet hij toen ook beter zijn gaan beseffen, waarom deze priester na nauwelijks vijftien jaar gymnasium-leraar te zijn geweest, in de meer rechtstreekse zielzorg de taak heeft erkend, die de H. Geest als zijn eigen en eigenlijke opdracht voor hem had bestemd. Het is natuurlijk niet een kwestie geweest van afkeer van de ene en voorkeur voor de andere werkkring. Het werk, dat hij te Rolduc als onderprefect en wiskunde-leraar heeft verricht was zichtbaar geladen met de actieve impulsen van zijn zielzorgerlijk geweten, dat vaak uiting zocht in Don Bosco-achtige oorspronkelijkheden, die, eerst onbegrepen, na-

derhand door zijn collega's werden erkend als bedenksels van zijn priesterlijke bezorgdheid, om de jeugdige knapen de deugd en de plicht te vergemakkelijken door het verdrijven van de verveling en hen zo te binden aan hun werk en aan God. Maar ondanks deze priesterlijke opvatting van zijn leraarschap moet hij tevens hebben gevoeld, dat de cura animarum voor hem een wijder operatieveld bevatte dan er in een kostschool voor een apostolische herdersziel open ligt. Als in de pinkstersequentie de H. Geest wordt aangeroepen als de consolator optimus, de pater pauperum en de dator munerum, kunnen wij er van verzekerd zijn, dat deze zielenherder die goddelijke funkties van de H. Geest tegelijk heeft beschouwd en vervuld als voor hem persoonlijk geldende opdrachten van de enige Goede Herder, in wiens voetstappen hij was

gaan treden. Wat Rogier in de grillige onstuimigheid van de grootvader heeft onderkend aan vurigheid van geloof en innige bekommernis om de zielen van de pas uit de schuilkerken opgedoken katholieken van Nederland, dat hebben wij in de kleinzoon door genade en erfelijkheid tot de heerlijkste uitbloeï zien komen in een „medelijden met de schare“, dat in alle tijden de eerst noodzakelijke deugd zal zijn van de priester, aan wie de Goede Herder het hoeden en het voeden toevertrouwt van *zijn* lammeren en *zijn* schapen. De parochie Pey heeft het voorrecht en de genade ontvangen, zulk een herder te bezitten, en dat ze dat voorrecht heeft beseft, heeft ze bewezen door de ingetogen devotie, waarmede ze hem ten grave heeft gedragen.

H. R.

DE KOE

Jan Schunck, III B

ROLDUC EN DE MISSIE

Het is moeilijk vast te stellen hoeveel oud-leerlingen van Rolduc thans nog werkzaam zijn als missionaris in de missielanden. Wij hebben getracht dit na te gaan van af 1921, het jaar dat het eerste nummer van Rolduc's Jaarboek is verschenen en vonden, dat er ruim tachtig oud-leerlingen hun priesterwijding ontvingen in de verschillende orden en congregaties. Velen van hen zijn uitgegaan naar de frontlijn van de Kerk en hebben geheel hun persoon ingezet voor de uitbreiding van het Godsrijk. Doch in welke uithoek van de wereld hun werk hen ook riep, overal is hun de herinnering aan de Rolducse jaren bijgebleven. Vaak hebben wij dit kunnen be-

luisteren in hun gesprekken en toespraken, als zij tijdens hun vakantie weer even naar Rolduc terugkwamen. Rolduc is trots op deze missionarissen, zeker de besten van allen die ooit in Rolduc onderwijs en opvoeding genoten. De bedoeling van deze rubriek is dan ook hen te eren en tevens met hen een geestelijk contact te onderhouden, dat gedragen wordt door de belangstelling en het gebed van de tegenwoordige Rolduciëns. Wij hopen in de toekomst oud-leerlingen in deze rubriek aan het woord te laten en wij danken van harte de twee schrijvers, die reeds dit jaar hun medewerking verleend hebben.

PATER PIET ZOETMULDER S.J.

Piet Zoetmulder werd geboren te Utrecht, 29-1-06. Hij kwam in 1920 te Rolduc en deed in 1924 eindexamen Gymnasium. Ingetreden in de Sociëteit te Mariëndaal bij Grave 7-9-24. Van 1925 tot 1931 eerste verblijf in de Java-missie, waar hij zijn tweede jaar noviciaat afmaakte, vervolgens leraar was aan het klein Seminarie te Jokjakarta en daarna zijn drie jaren filosofie studeerde aan het Ignatius-College eveneens te Jokjakarta; in 1931 komt hij naar Leiden om Oosterse letteren te studeren en promoveert op 30 October te Leiden op het proefschrift: *Pantheïsme en monïsme in de Javaanse Soeloek-Litteratuur*. Op 15 Augustus 1938 wordt hij priester gewijd te Maastricht, waar hij zijn theologie

studeerde aan het „Canisianum” van 1935—1939. In 1940 vertrekt hij weer naar de Java-missie. Nadat in Januari 1951 de officiële opening had plaats gehad van de faculteit der Letteren aan de „Gadja-Mada” (de Indon. Staats-Universiteit) ving Pater Zoetmulder in de daarop volgende maand zijn colleges aan als professor in de Oosterse letteren met colleges in het Oud-Javaans, hetgeen hij ook nu nog doet. Verder geeft hij eveneens colleges aan de filosofie van de Jezuïeten, nml. geschiedenis van de Oosterse Philosophie en geschiedenis van de Oosterse Godsdiensten en Islam aan het Groot Seminarie.

KORT WEERZIEN

Neen, het was niet de meest geschikte dag om na zo lange tijd Rolduc weer te zien.

Tussen de buien door van een Augustusdag uit de verregende zomer van vorig jaar had ik de enige kans, die een kort verlof bood, aangegrepen en was op de fiets gesprongen voor een geïmproviseerd bezoek. Toen ik het de laatste keer zag, koepelde een wolkenloze lentehemel over de heuvels, stonden de appels in bloesem, en tekende een onzichtbaar vliegtuig een witte streep tegen het blauw. Het was Hemelvaart, 2 Mei 1940. In de jaren die volgden, was dat het décor, waartegen mijn herinnering Rolduc zag staan, het Rolduc van Meimaand en Kruisdagen, met een in het groen springend bosquet en tulpen in het carré en flarden van nachtegalenslag door de open dortoirramen. Geflatteerd, veel te mooi. Maar zoals je het graag als een laatste beeld ter herinnering meeneemt. Je zoekt immers de beste photo uit om in je portefeuille te stoppen bij het afscheid! Als daarboven maar niet geweest was die streep in de lucht, een code, waarvan de betekenis een week later maar al te duidelijk was geworden.

En zo had ik het van tijd tot tijd in mijn gedachten terug gehaald, als het beeld van een binnen enkele dagen onwaarschijnlijk geworden tijd: tijdens de hectische weken van Duinkerken en de capitulatie in Frankrijk; tijdens de Blitz-voorbereiding in Engeland en op een onveilige zee; tijdens de uren van mijmeren over een voorbijje vrijheid in Kampbarakken; in de tijd, dat je rondom je een oude wereld zag verdwijnen — gone with the wind — en een nieuwe ontstaan, met al de pijnen van een geboorte.

Het was dus wel goed, dat het beeld er nu wat anders uitzag, terwijl ik daar reed over de heuvels van Terwinselen, met Schaesberg in de verte. Er was teveel veranderd, om zonder meer het oude décor weer terug te verlangen. Ik reed daar nu dan toch ten slotte als vreemdeling in het buitenland, als je de zaak officieel wilde bezien volgens het paspoort in mijn binnenzak.

Kerkrade deed ook al weinig, om me in het verleden terug te trekken. Ik had moeite er de weg te vinden door alle veranderingen en in

de rommelige drukte van voorbereiding op de ontvangst van gasten uit alle 's Heren landen en van groeien naar de status van wereldstad.

Aan de poort was geen Sjang, om je te ontvangen als kwam je van trimesterdag terug. Zelfs hij was door de vakantie bevangen en liet verstek gaan. Tu quoque! Eén kamer vond ik bewoond, de Directeurskamer — laat ik me, om geen vergissingen te begaan, maar aan de vertrouwde terminologie houden — en ik vond er ook de oude hartelijkheid van vroeger.

Daarna ben ik, weggeschrobd uit de kerk door de nooit vakantie kennende zusters, gaan dwalen door het lege gebouw. „Is there anybody there?” said the traveller. In de stilte, boven aan de trap naar het Treize, naar de dortoirs dromden de schimmen bijeen en keken naar beneden. Misschien stonden er ook op de trap in de toren. Maar ik ben er niet gaan kijken, ofschoon het nú ongevaarlijk was.

Overal waar ik kwam, vulde de lege ruimte zich met herinneringen. Ze bevolkten de cour en de holle corridors. Ze kwamen door de gesloten deuren van de herengang naar buiten en het bleken de oude bewoners te zijn, die nu in de vakantie het rijk weer aan zich hadden.

Ten slotte, in de schemerdonkere gang, waar we in de „scheersalon” de twee laatste jaren van onze gymnasiumtijd hadden doorgebracht, omdat we de kleinste klas op Rolduc waren, ben ik voor één deur blijven staan en heb de herinneringen een ogenblik de vrije loop gelaten. Ik stond, waar eens de missieklas was.

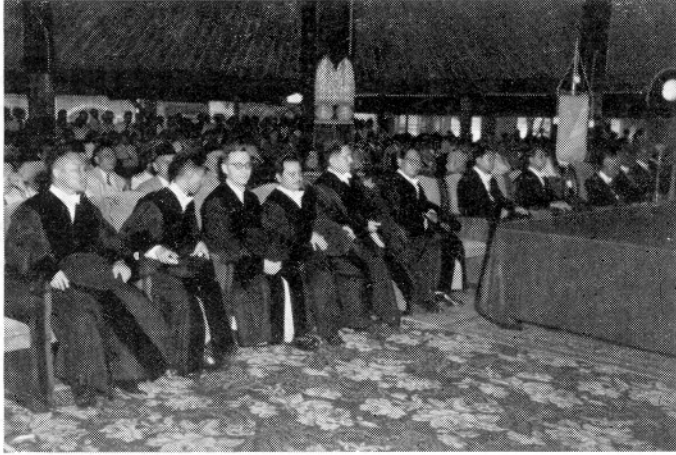
Daar was mijn eerste echte kennismaking geweest met de frontlijn van het Godsrijk. We hadden er, in een kast van een paar planken, een bibliotheek, die pas begon te groeien en nog niet groot kón zijn; want de missieliteratuur was nog schaars toen. Pius XI had zijn missie-encycliek nog niet geschreven. Nog geen kind van die grootste wereldhelpt, van China of India of Afrika, had i. a. een bisschopswijding de volheid van het priesterschap ontvangen. Maar uit een bonte verscheidenheid van missietijdschriften, die daar bijeenkwamen, begon onze blik zich te verwijden over die landen, die tot dan toe ver, onbekend, onbemind geweest waren; be-

gonnen de moeilijkheden en de mogelijkheden, de verwachtingen en de teleurstellingen, voor ons te leven.

We zaten er veel met ons drieën, daar in die missieklas; combineerden er de belangstelling van Mattheus voor witte oogstvelden van na zijn roeping met de besognes van het tolhuis uit zijn Levi-tijd; woerden voor een goed doel met de verkoop van tweedehandsboeken en leerden onze belangstelling richten op het apostelwerk.

en met Rolduc en met de missiën en met de wereld.

Mhr. Cramer had zijn missieveld gevonden in een Limburgs dorp en werkte er met de algehele overgave en het vergeten van zich zelf, die altijd karakteristiek voor hem geweest waren. — Ik vermoedde nog niet, dat God hem binnen het jaar midden uit dat werk zou komen halen voor zijn loon. — Een van de drie leefde niet meer. En de twee anderen? De een was, weinig meer dan een jaar na zijn

Groep Professoren van de „Gadja-Mada”.
Derde van links is Pater Zoetmulder.

Een bracht er de bezadigdheid en wijsheid van de filosoof; een de handelsgeest nodig voor het tolhuis, gekweekt in de school van de onvergetelijke Verbeek; een de door een B-program verwaterde klassieke cultuur. En daarboven, als ijverige moderator. Mhr. Patrice Cramer, plotseling binnenvallend, snuivend, één been op de zitting van een bank; ons aandrijvend in de missieactie, waarvan hij op Rolduc de ziel was, en toch tegelijkertijd een wakend ook erop houdend, wat daar gebeurde in die missieklas, geïsoleerde cel in het gemeenschappelijke internaatsleven.

En geen van ons die er aan dacht, dat hij ooit anders met de missie in aanraking zou komen dan op die veilige afstand.

Zo stond ik daar nu, dertig jaar later, te mijmeren in een verlaten Rolduc, in de gang, waar eens de missieklas geweest was. Er was wel veel gebeurd in die tussentijd, met ons

definitief „Adieu Rolduc”, om zo te zeggen op een morgen plotseling in de missie wakker geworden. Bij de ander was de missiebelangstelling zo sterk verankerd geworden in die jaren, dat het contact met zijn missionaris geworden medebestuurder nooit definitief verbroken was en in deze maanden van een kort verlof weer nauwer aangehaald in menig persoonlijk gesprek.

Ik wist niet, of missievereniging en missieklas ergens in een hoek van het nieuwe Rolduc met zijn vele veranderingen nog bestonden, dertig jaar ouder. Ik wist niet, of dertig jaargangen missietijdschriften van allerlei vorm en karakter ergens op een bibliotheekplank nog het bewijs leverden van een ononderbroken belangstelling en voor de generatie van nu het kaleidoscopische beeld konden leveren van de stormachtige geschiedenis van deze jaren.

Maar wat ik wel wist op dat ogenblik van

terugzien, en wat ik me realiseerde als nooit te voren, daar in die gang, was, dat dit onderdeel van de Rolducse jaren, waarin ik me weer even had verplaatst ons iets blijvends had meegegeven voor het leven. Daar en toen waren belangstelling en liefde gegroeid voor de missie, die nog doorwerkten tot lang na de afsluiting van dat hoofdstuk, waarvan we de titel „séjour de mon enfance” nu wel wat sen-

timenteel kunnen vinden, maar dat we niet uit het boek zouden willen missen.

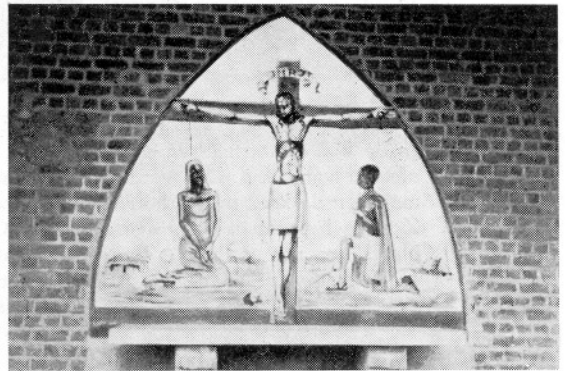
En dat we als in elk goed gecomponeerd boek, ook niet zouden kunnen missen, omdat anders de latere hoofdstukken onverklaarbaar zouden zijn.

Jogjakarta 1955.

P. J. ZOETMULDER S.J.

FATHER ANDRÉ BURM, MILL-HILL

André Burm werd geboren te Nieuw-Namen op 30 September 1919. Hij was te Rolduc van 1934 tot 1941, toen hij eindexamen B. deed. Van 1941 tot 1943 studeerde hij filosofie in het Missiehuis van Mill-Hill te Haalen en van 1943 tot 1946 theologie te Roosendaal, waar hij op 18 Mei 1944 de tijdelijke geloften en 18 Mei 1946 de eeuwige geloften aflegde. Hij ontving de Mindere Orden op 15 Juni 1946, het subdiaconaat op 14 Juli 1946. September 1946 ging hij voor zijn vierde jaar theologie naar St. Joseph's College Mill-Hill (London N.W. 7), waar hij dezelfde maand Diaken gewijd werd. Op 6 Juli 1947 werd hij daar priester gewijd door Card. Griffin. Hij heeft twee jaar les gegeven

Father Burm had reeds te Rolduc een grote voorliefde voor de schilderkunst. Hier zien wij een schilderstuk van zijn hand in een buitenkerkje.

ONZE LIEVE VROUW VAN FATIMA IN PROCESSIE DOOR AFRIKA

DE H. MIS OP EEN BUITEN-STATIE

In de hoofdstatie zijn er elke Zondag 2 HH. Missen, doch de christenen op een afstand van 10 Km en verder krijgen maar eens in de maand of eens in de twee maanden de kans mis te horen. Meestal worden deze christenen in de week voor de Zondag bezocht in hun diverse dorpen. Op Zondag komen zij in een meer centrale plaats om mis te horen. Sommige plaatsen hebben dan om de 500 biechten en H. Communies. Na de mis worden de kleine kleuters gedoopt en de priester gaat weer terug naar de hoofdstatie na een drukke week.

in het Missiehuis te Hoorn. Een jaar, 1949—1950, studeerde hij wiskunde aan de Universiteit te Amsterdam. In November 1950 volgde zijn benoeming voor het Missie-gebied van Mill-Hill Tororo, Uganda, B.E.A., waar hij tot nu toe uitstekend heeft gewerkt. Met zijn aanleg voor schilderen heeft hij reeds enkele mooie schilderijen aangebracht in enkele missiestaties, o.a. in de flinke kerk van Nagongera, zijn eerste standplaats, en in de kerk van de bedevaartplaats Namugongo — bij Kampala — waar de Martelaren van Uganda worden vereerd.

C. M. ALANYI,
P.O. Otuboi Soroti,
1 Juli 1955.

Rolducse Missievrienden,

Zo langzaam aan heb ik iets bij elkaar ge-gaard voor Rolduc's Jaarboek. Ik hoop, dat het niet te laat is. Nogal druk werk. Op het ogenblik zijn wij hier een kerkje aan het bouwen; alles bij elkaar kost het 7000 gulden, waarvan de kleinste helft betaald is. Het

meeste werk doen wij zelf: architect, opzichter, voorman, metselaar, timmerman en zo nu en dan gewone arbeider. Voor de rest is mijn missionarisleven precies gelijk aan dat van vele anderen, die ploeteren en zwoegen om een beetje vooruitgang te brengen in het geestelijk peil van de missiestatie, dat hier allertreurigst is, en dan nog harder werken en meer ploeteren om ook het materiëel peil iets op hoogte te brengen.

Op het ogenblik zit ik op een afgelegen missiepost, met twee fathers, een superior en ik. Wij zijn overal ver vandaan, want de dichtstbijzijnde missie is 35 en meer Km verwijderd. Eten krijgen wij eens per week toegestuurd. Het is ofwel hard brood ofwel groen brood al naargelang het seizoen. De mensen zijn ontzettend materiëel ingesteld en het is lastig om een goede kern van christenen te vormen. Wij dopen genoeg, maar dat maakt nog geen bruikbare christenen.

Verder veel groeten en over vier jaar ziet U me wel eens:

Yours in Xo
A. BURM.

PROCESSIE IN TORORO

De rode zon zakt en dooft in de natte, koude regen en spoedig daalt de tropische nacht over Afrika. Met de zakkende zon sterft op de akkers het rumoerige leven van de zware, zoele dag. Maar met de vallende duisternis begint het snerpende leven van kikvorsen en krekels in het modderige moeras. Een heldere, dartele dreun van een kleine trom heeft spoedig zijn roep gestaakt, want niemand gaat in de regen naar de dans. De blote gebronsde schouders van de jonge meisjes zijn te moe van het wieden in het welig opschietende graan. De lenige lenden van de slanke jongens doen pijn van het ploegen met de slome ossen. Al hun belangstelling gaat naar het jonge gewas, dat gulzig groeit op hun met bos omzoomde akkers.

Zacht ritselt de regen in het riet van de zwartgerookte hutten. De oude mannen zijn langzaam uit de schemer te voorschijn gekomen en hebben zich rond de bierpot geschaard. Met regelmaat gaat het zuigriet van mond tot mond. Het gistige bier, dat naar

binnen wordt gezogen verzuurt langzaam de monotone conversatie.

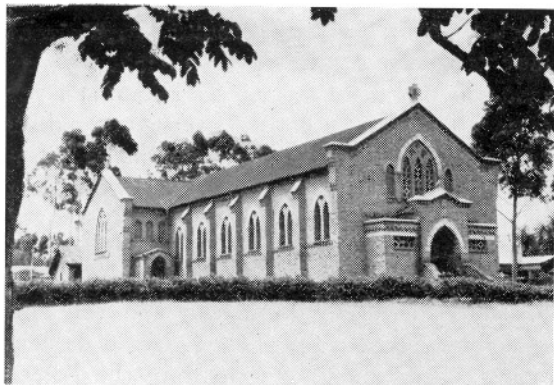
Zacht tikt de regen op de dakpannen van een eenzame missiepost. Prevelend bidden rustige lippen de psalmen en rhythmisch ritse-len de kerende bladen van het brevier. Door de openingen van de psalmen en tussen de melodieën van de Alleluia's glijden de gedachten heen, terug naar het verre verleden, naar een tijd, toen het leven nog een spel was in de jaren van de jeugd. Nu in de eenzaamheid, alleen tussen de tropische bomen en verlaten tussen mensen, wier zielen geraakt zijn door de zwartheid van hun huid, nu komen die herinneringen als lichte plekken, die de zon over de verre paarse heuvels en dalen laat schuiven in het spel van de varende wolken.

Mei, de maand van één dag romantiek, toen we in een lange slier langs de heuvels en door de dorpen schoven om in de door de jaren vergrijsde en door de walmende kaarsen vergrauwde kapel van Maria haar maand te vieren met gebed en gezang. Maar dan gaan de gedachten terug naar het jongere verleden en weer schuift een lange sliert van mensen

BEGRAFENIS VAN EEN KATECHIST

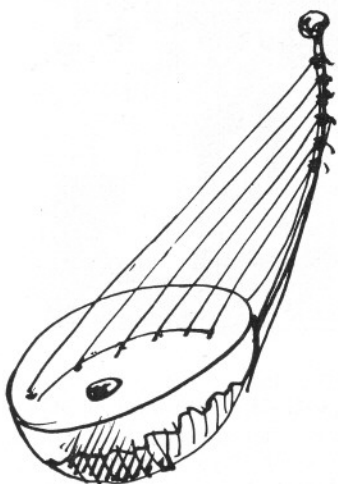
De meeste mensen worden in een paar grote lappen gewikkeld en dan dicht bij huis begraven. Als het een katholiek is, dan leidt de Katechist de begrafenis. Deze keer was het de hoofd-Katechist. Als teken van zijn waardigheid kreeg hij een kist en werd eerste klas begraven. Het is erg moeilijk als een Katechist sterft om een andere in de plaats te vinden. Er is een groot verschil tussen de jongere en de oudere generatie.

KERK VAN NYABONDO,

gebouwd en ontworpen door een Mill-Hill-Father. Het bouwen van een kerk gaat uiterst langzaam, omdat dit moet gebeuren met inheems werkvolk, dat langzaam werkt en dat bij zulk een werk helemaal niet weet wat er precies gebeuren moet en waartoe het allemaal dient. Dit is een van de mooiste kerken in Kenya-kolonie, alhoewel er op het ogenblik verschillende in aanbouw zijn die niet voor deze onderdoen.

over de heuvels langs grote prachtige bomen, door velden waar vrouwen over de grond kruipen en met een primitief voorwerp de aardnoten uit de grond peuteren; te midden van koele bananenplantages, waar grote trossen gekromde bananen door hun zwaarte naar de grond neigen. De heidense vrouwen, die in de katoenvelden werken, staan even verbaasd te kijken. Eerst komen de mannen en jongens met hun fietsen, die ze met een roekeloze vaart door het mulle zand van het smalle paadje laten schuiven. Daarna komen

SOORT GUITAAR

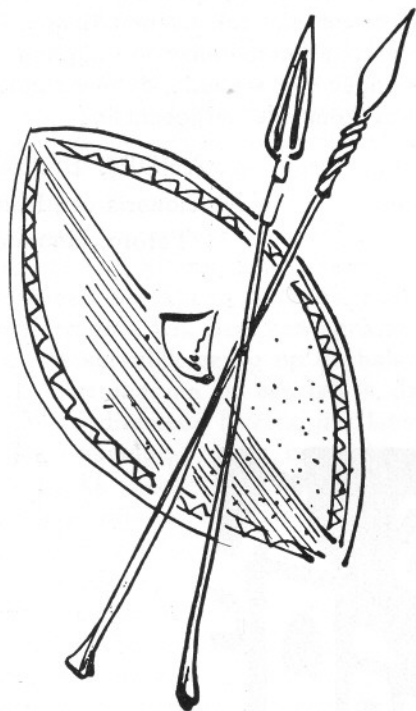
de opgeschoten jongens, die overal bij willen zijn en alles willen zien, maar zich te groot voelen om uitbundig mee te doen. Dan komen de kleinere kinderen. Deze dragen de giften mee: kippen en bananentrossen, een zak met aardnoten en eieren. Een ander doet een schaap, dat aan zijn voorpoot is vastgebonden over het stoffige zandpad hinken. Onder-tussen is het gezang hoorbaar van de vrouwen en meisjes, uitgedost in een bonte klederdracht met rinkelende bellen. Op het rhythmisch handgeklap en geklepper van hardhouten blokjes stuiven ze dansend en springend

GRAANSCHUUR

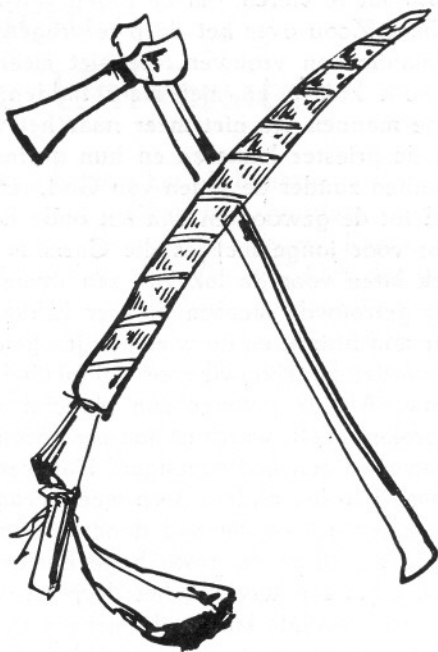
vooruit om dan weer terug te keren en te buigen naar het beeld van Onze Lieve Vrouw van Fatima, dat wordt gedragen op de schouders van vier jonge krachtige kerels. Een vrouw met een verdragende schelle stem improviseert en alle andere meisjes en vrouwen zingen in koor het immer wederkerend refrain: „De father heeft ons Mama Maria gebracht. Mama Maria heeft ons bezocht. Mama Maria zij gegroet.” Als het beeld van onze Lieve Vrouw de grens van hun dorp naderd wordt het dansen onstuimiger en het zingen vuriger. Ginds op het trefpunt van de twee dorpen staan de vrouwen van het andere dorp al ongeduldig te wachten op de komst van de grote bezoeker. De mannen met hun

speren en de opgeschoten jongens met hun pasgewassen kleren, kapotte schoenen en bonte kousen, waarvan de gaten nog met enkele draden aan elkaar vasthangen, staan verlegen heen en weer te draaien, alleen gewoon hun uitbundigheid en danslust te laten botvieren in het donker van de nacht als de trommen roffelen. Zo gauw het Mariabeeld te voorschijn komt uit de poorten van de wiegende bananenplanten, schieten de vrouwen en meisjes vooruit om op hun beurt Moeder Maria binnen te halen in hun dorp. Het stof dwarrelt op onder de kadans van hun

SCHILD EN SPEREN

stampende voeten en de zon ketst af tegen de parelende zweetdruppels, die over hun gebronsde bruine huid rollen. Als ze op de grens tussen de dorpen gekomen zijn, wordt het beeld van Maria opgeëist en waggelend wordt het overgeheven op de schouders van hun jongens en meisjes. De vrouwen beginnen te zingen en te dansen met nieuwe kracht. Hel schelt het telkens terugkerende refrein over de zacht glooiende dalen, langs de oeroude bomen en langzaam schuift de mensenmenigte door de groene bananenrijen, langs de uitgebloeide aardnotenvelden en de frisse

DANSZWAARD EN BIJS

katoenspruiten naar het centrum van het dorp. Daar wordt het beeld op een wankelende tafel gezet tussen druipende kaarsen in de warme zon. De priester geeft een korte uitleg waarom Moeder Maria in hun dorp komt: om het

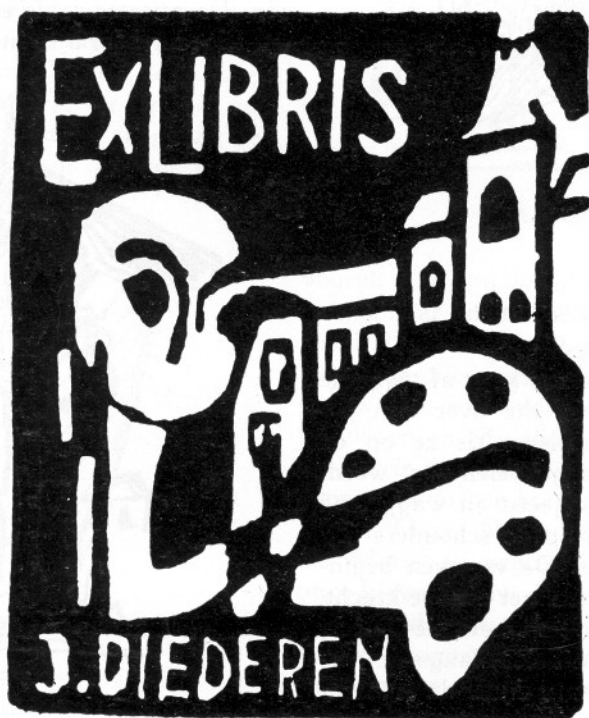
DUIVELSHUISJE

Mariajaar te vieren, om de zegen van Maria en haar Zoon over het dorp te vragen; voor de mannen en vrouwen, die niet meer naar de kerk komen en niet meer bidden; voor jonge mannen die niet meer naar het woord van de priester luisteren en hun gezinsleven beginnen zonder de zegen van God, terugkerend tot de gewoonten van het oude heidendom; voor jonge meisjes die Christus in de steek laten voor de lok van een jonge man; voor getrouwde mensen in wier lichaam het vuur nog brandt en op wier erf geregeld hutten worden bijgebouwd voor een nieuwe jonge vrouw. Als de priester zijn manend woord gesproken heeft, wordt er nog een rozenkrans gebeden en een lied gezongen. Dan keren de mensen van het andere dorp weer terug naar huis langs het smalle pad door de bananenvelden en langs de grote hoge bomen. Het beeld blijft een week in het dorp en 's morgens en 's avonds komen de mensen van tussen de bomen geschoven en bidden voor het

Mariabeeld de rozenkrans. Er wordt biecht gehoord en aan de voeten van Maria wordt de H. Mis gelezen onder de strakke blauwe lucht. Daarna worden de kleine zwarte doetjes van kinderen gedoopt. Sommigen zijn betere Christenen geworden, maar bij velen blijft slechts een herinnering aan de gang van het beeld door de bananenvelden en langs de grote bomen.....

Zacht tikt de regen op de dakpannen en verder gaan de ritselende bladzijden van het beduimelde brevier. Het leven van een missionaris is hard in zijn eenzaamheid in de zwarte, woelende wereld. Zijn leven is onverdraagzaam met zijn teleurstellingen in zijn hunkerend verlangen naar vooruitgang. Maar er zijn dagen met vreugde, die weer moed geven in de komende ontgoocheling.

ANDRÉ BURM,
Missionaris van Mill Hill,
Tororo, Uganda.

De eerste priester aan een Nederlandse Universiteit

Volgens een oude traditie zou de Rolducse leraar F. H. J. Spijkers (1843—1906) de eerste priester geweest zijn, die in de 19de eeuw aan een Nederlandse universiteit — in dit geval te Leiden — een academische graad heeft behaald. Later is het directeur Everts als een moedige daad aangerekend, dat hij het in 1869 voor het eerst bestond, een van zijn priester-leraren naar een openbare universiteit te zenden om langs de weg van de academische examens de wettelijke bevoegdheid te verwerven tot het geven van onderwijs, ten behoeve van de eerste Katholieke hogere burgerschool in Nederland die te Rolduc ging worden opgericht.¹⁾ Het is bekend, dat die daad veel verwondering heeft gewekt en de directeur van Rolduc tegenkanting en bestrijding heeft berokkend, ja zelfs, zoals wederom de traditie wil, hem een aanklacht bij het hoogste kerkelijk gezag op de hals heeft gehaald. Wat daarvan zij, een feit is, dat het initiatief van directeur Everts, dat later van vele zijden navolging heeft gevonden, voor het Katholieke voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs in Nederland in menig opzicht vruchtbaar gebleken is.

De schrijvers, die aan Rolduc met zijn eerste priester als student te Leiden de primeur gaven, hadden echter beter kunnen weten, en wel door een bericht, dat de burgemeester van Gemert, H. Rietman, „namens het Collegie der Curatoren” van de Latijnse School te Gemert heeft laten opnemen in „De Godsdienstvriend”, het tijdschrift van J. G. le Sage ten Broek (XX, 1828, 275). Dit bericht is herdrukt door G. van den Elsen in zijn *Geschiedenis van de Latijnsche School te Gemert* ('s-Hertogenbosch, 1887, 275—276) en onlangs heeft J. L. M. de Lepper in *De Latijnse scholen van Noord-Brabant in de negentiende eeuw* (Brabantia, Nov. 1954, 261) er opnieuw de tekst van medegedeeld. Curiositeitshalve drukken wij het hier nogmaals af:

„Wij hebben het plichtmatig geoordeeld, het geleerd publiek te verwittigen, dat de WelEerw. Heer F. W. Bevers, Rector onzer Latijnsche Scholen op 2 Oct. des vorigen jaars, aan de beroemde academie van Leyden, den graad van kandidaat in de letteren eervol bekomen heeft, binnen een veel korteren tijd dan dien, welke hem was toegestaan. Dientengevolge het Z. M. bij Hoogstdeszelfs besluit van den 5 Nov. goedgunstig behaagd heeft, aan den Heere F. W. Bevers een gratificatie van 200 Nederlandsche guldens te verleen, ten einde het aan den dag gelegde vlijtbetoon te beloonen. Wij verlangen hartelijk naar het oogenblik, dat onze ijverige leeraar, de ingeslagen loopbaan voortdurend bewandelende, het doctoraat in de letteren, tot verluistering onzes gymnasiums, eerlang bekomel!”

Het bericht van Gemert's burgemeester vindt een bevestiging in het *Album Studiosorum* van de Leidse Universiteit,²⁾ waaruit blijkt, dat „Franciscus Walterus Bevers e pago Bockel Bra. Sept.” (bedoeld is: Boekel), 29 jaar oud, op 2 October 1827 als student in de letteren is ingeschreven. Uit het feit, dat deze inschrijving eerst heeft plaats gehad op de dag van het candidaatsexamen, zou men kunnen afleiden, dat Bevers alleen naar Leiden gekomen is om examen te doen en daar geen colleges heeft gevolgd. In dat geval zou Spijkers toch nog de eerste priester zijn geweest, die een academische opleiding te Leiden heeft genoten.³⁾ Maar daar staat te

²⁾ *Album Studiosorum Academiae Lugduno-Batavae, MDLXXV—MDCCCLXXV*, Hague Comitum, 1875, 1276.

³⁾ De mededeling in GR, 188, dat Spijkers van 1869 tot 1872 te Leiden zou hebben gestudeerd, vereist enige correctie. Blijkens het *Album Studiosorum* is „Franciscus Hubertus Josephus Spijkers e pago Nuth, Limburgensis” voor het eerst als student in de wis- en natuurkunde ingeschreven op 22 Sept. 1869 (*t.a.p.*, 1414) en opnieuw, in het vijfde jaar van zijn studie, op 4 Oct. 1873 (*t.a.p.*, 1434); deze laatste inschrijving heeft echter wellicht alleen gediend om het afleggen van het examen mogelijk te maken.

¹⁾ RWB, 180; Jos. Schrijnen, in RJ, I (1921), 60; F. S. in RJ, VII (1927), 12 en 63, en in GR, 55; Ferd. Sassen in Dux, XIX (1952), 17.

genover, dat het thans nog geldende beginsel (Hoger-onderwijswet, artikel 133, eerste lid), dat tot het afleggen der academische examens ieder wordt toegelaten, „onverschillig waar hij de daarvoor vereiste kundigheden heeft opgedaan”, mits hij in het bezit is van een tot die examens leidend getuigschrift, eerst bij K.B. van 27 Mei 1830, *Stb.* 9, wettelijke geldigheid heeft gekregen.⁴⁾ Het is intussen niet waarschijnlijk, dat Bevers zich geruime tijd in Leiden heeft opgehouden. Sedert eind 1822 was hij conrector van de Latijnse School te Gemert⁵⁾ en op 31 December 1825 was hem, na de dood van J. J. Aarts, het rectoraat opgedragen.⁶⁾ De doctorale graad heeft hij, zo min als Spijkers, ooit verworven en de vrijgevigheid des Konings bij academische examens van priesters is later niet meer herhaald. Tot zijn dood op 13 November 1861 heeft

Bevers het rectoraat van de Gemertse school bekleed.

Onder de priester-leraren aan de Latijnse School te Gemert heeft Bevers echter nog twee voorgangers gehad, die als candidaat in de letteren vermeld worden. Het zijn (de reeds genoemde) J. J. Aarts en J. van Driel, die op 15 Maart 1822 onderscheidenlijk tot rector en conrector werden benoemd.⁷⁾ Waar zij hun graad behaald hebben, is niet bekend. In geen enkel *Album Studiosorum* van een Nederlandse Universiteit komt een van hun beider namen voor. Het is denkbaar, dat zij aan een van de Universiteiten in het Zuidelijk deel van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, te Leuven, Gent of Luik, examen hebben afgelegd. Voor de kwestie, waar het hier over gaat, is dit echter niet van belang.
F. S.

⁴⁾ Memorie van Toelichting op het ontwerp van wet op het Hoger Onderwijs, 1952, 26.

⁵⁾ G. van den Elsen, *Geschiedenis van de Latijnse School te Gemert*, 's-Hertogenbosch, 1887, 270.

⁶⁾ *t.z.p.*, 273.

⁷⁾ Mededeling van F. G. Brouwer, O.Praem., rector der Latijnse School te Gemert, aan schrijver dezes, dd. 5 April 1955.

ST. CHRISTOFFEL

De godsdienstige politiek van Napoleon en de Limburgse geestelijkheid

De godsdienstige politiek van Napoleon vanaf de staatsgreep van 18 brumaire (9 November 1799), welke hem eerste consul maakte, tot aan de definitieve abdicatie na Waterloo (22 Juni 1815), kunnen wij verdelen in drie perioden: de eerste gaat vanaf die staatsgreep tot aan de installatie van de nieuwe concordataire bisschoppen — Juli-Augustus 1802 wat het huidige Limburg betreft — en is de tijd van de *verzoening* tussen Kerk en Staat; de tweede is de tijd van de *samenwerking* tot aan de invoering van de keizerlijke catechismus in Augustus 1806; tenslotte komt de tijd van de *oppositie* en van de strijd tussen kerkelijke en wereldlijke macht.

I.

De verzoening tussen Kerk en Staat ontwikkelde zich op een dubbel plan: enerzijds werden er wetgevende maatregelen genomen tot herstel van de godsdienstvrede, anderzijds werden er op diplomatisch terrein onderhandelingen gevoerd tot het sluiten van een concordaat tussen de H. Stoel en de Franse Staat.

De eerste maatregel die er natuurlijk te treffen viel tot herstel van de godsdienstvrede was de afschaffing van de eed van haat tegen het koningschap¹⁾: het Wetgevend Lichaam te Parijs deed dit reeds zeven dagen na de staatsgreep van 18 brumaire — op 16 November dus — door de eed van haat te vervangen door een eed van trouw aan de Republiek. De persoonlijke invloed van de Eerste Consul deed zich onmiddellijk gelden door verschillende besluiten: namelijk dat van 29 November 1799 dat alle deportatiemaatregelen stop zette tegen niet beëdigde priesters die getuigden, dat zij geen kerkelijke functies hadden uitgeoefend vanaf het ogenblik waarop de eed van haat werd geëist, en het be-

sluit van 28 December dat de nieuwe eed verving door een eenvoudige belofte van trouw aan de nieuwe Grondwet, welke niet onder eed gedaan werd. Napoleon wijzigde aldus *motu proprio* de wet van 16 November en liet dit eerst later door het Wetgevend Lichaam ratificeren. De getuigenis geen kerkelijke functies te hebben uitgeoefend behoefde ook niet onder eed te gebeuren en mocht zelfs door andere personen gegeven worden²⁾. De bedoeling van Napoleon was zeer duidelijk: nu er slechts sprake was van verklaringen en niet van eden hoopte hij geen moeilijkheden bij de clerus te ondervinden. Hierin vergiste hij zich: dezelfde kampen die zich gevormd hadden betreffende de eed bleven in het gelid betreffende belofte en getuigenis. Het huidige Nederlands Limburg stond toen gedeeltelijk onder het geestelijk gezag van de bisschop van Roermond, gedeeltelijk onder dat van de prinsbisschop van Luik. Beide prelaten waren uitgeweken over de Rijn. De bisschop van Roermond van Velde de Melroy veroordeelde formeel de belofte³⁾; de prinsbisschop de Méan gaf slechts bevel deze belofte niet te doen — quia in dubio pars tutor est eligenda —⁴⁾, beiden schijnen zich niet over de getuigenis uitgesproken te hebben. De pamflettenstrijd tussen beëdigde en onbeëdigde priesters was vinniger dan ooit; hij ging niet zozeer over de nieuwe belofte dan wel over wat wij zouden kunnen noemen het

²⁾ Zo gaf b.v. de „administration municipale du canton de Herve” spontaan zulk een getuigenis aan de kloosterlingen van Val-Dieu.

³⁾ Op 3 Februari 1800, als mede-ondertekenaar van een verklaring, getekend door Kardinaal de Franckenberg, aartsbisschop van Mechelen, en Karel d'Arberg, bisschop van Ieper: alle drie verbleven zij aan de overzijde van de Rijn. De tekst van deze verklaring is o.m. te lezen bij J. Daris, *Le prince-évêque de Liège pendant l'émigration*, in *Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique*, XV, 1878, 441—442.

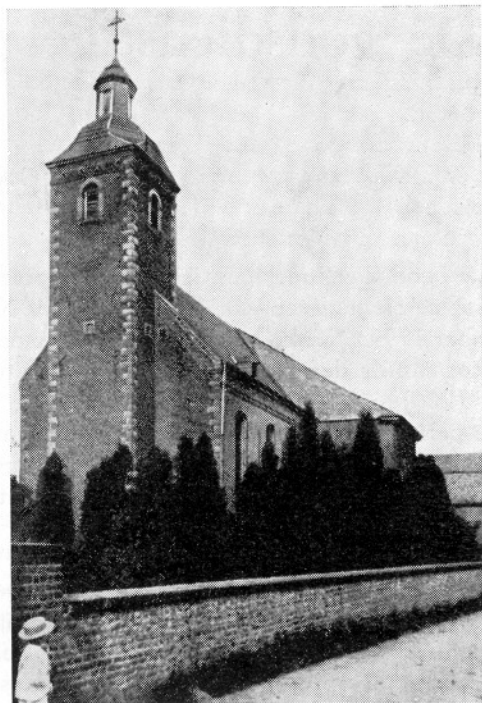
⁴⁾ Op 15 Maart 1800. Cfr J. Daris, *op. cit.*, 443.

¹⁾ Over die eed van haat: cfr. onze bijdrage: S. P. Ernst, *redder der gebouwen van Rolduc*, in Rolduc's Jaarboek, XXXIII, 88.

negatief aspect van de diplomatieke onderhandelingen tussen de afgevaardigden van de H. Stoel en die van Napoleon.

Deze onderhandelingen waren inderdaad van dubbele aard. Men vroeg zich af — en dit was het *negatief aspect* in deze kwestie —: moest er een uitspraak gedaan worden over het verleden, zou namelijk de Staat officieel amnestie verlenen aan al de onbeëdigde priesters, of zou integendeel de Kerk geen retractatie vragen van de beëdigde priesters, dat wil zeggen het terugtrekken van de eed? Het *positief aspect* bracht de vraag mede: hoe zou de nieuwe kerkelijke organisatie opgevat worden?

Het is bijzonder de kwestie van die retractatie welke de pennestrijd uitlokte: de onbeëdigde priesters wensten dat een zo vernederend mogelijke retractatie van de beëdigden door de Paus zou geëist worden en de beëdigden hoopten, dat Napoleon zulks zou verhinderen, des te meer daar zij meenden vroeger herhaaldelijk een voldoende restrictieve verklaring van hun eed te hebben gegeven. De man die in de Nedermaas de tolk van de beëdigden was in zijn talrijke brochures van 1800—1801 heette Simon-Pieter Ernst, regulier kanunnik van Rolduc, pastoor te Afdén, thans een van de parochies der gemeente Herzogenrath, toen gelegen in het departement van de Nedermaas, maar in het bisdom Keulen, waar men hem de vrije hand liet. Over zijn brochures is reeds door anderen en door mijzelf veel geschreven; wat wij hier willen onderlijnen — en dat is veel minder bekend ⁵⁾ — is dat Ernst van uit zijn nederige

DE SINT-GERTRUDISKERK TE AFDÉN

(huidige Duitse gemeente Herzogenrath), zoals zij was voordat zij in 1913 werd verbouwd. Toren en beuk dagtekenen van 1683-86; transept en choor werden in 1835 bijgebouwd, onder pastoor Kruyder, de laatste kanunnik van Rolduc die de parochie bediende.

parochie in Parijs trachtte te ageren. Hij wendt zich daarom tot twee Limburgers en wel vooreerst tot Karel Lambrechts, afkom-

⁵⁾ Onze bijdrage steunt in dit eerste deel bijzonder op een reeks van 25 brieven van Ernst aan Joannes-Franciscus Ghislenus Huleu, welke wij in het archief van het aartsbisdom Mechelen aantreffen. Huleu was geboren te Geraardsbergen (toen aartsbisdom Mechelen) op 17 December 1746; hij bekleedde verschillende hoge functies onder kardinaal de Franckenberg, welke hij voor korte tijd onderbrak, een eerste maal in 1784 om naar de abdij La Trappe te gaan (huidig département de l'Orne, Frankrijk), een tweede maal in 1785 om bij de ongeschoeide Carmelieten van Charenton-bij-Parijs in te treden; hij schreef talrijke ascetische en polemische werken. Op 22 Juli 1797 werd hij van zijn functie van vicaris-generaal ontheven, omdat hij gunstig stond tegenover de declaratie van trouw geëist door de Fransen; later zal hij ook de eed van haat tegen het koningschap afleggen. Hij bleef echter kanunnik van de metropolitane kerk en aarts-priester te Mechelen. Het vierde deel van het werk

van Huleu, *Pligten van allen Catholijken Burger*, in April 1798 verschenen te Mechelen bij Hanicq, 16 bladzijden, is „voor een deel getrokken uyt het geleerd werk van S. P. Ernst”, d.w.z. het *Entretien d'un curé et d'un laïc*. Huleu schijnt op 15 Maart 1798 de briefwisseling met Ernst begonnen te zijn. Het eerste antwoord van deze dateert van 1 April. De twee eerste antwoorden zijn in het Latijn, de anderen in het Frans. Het laatste bewaarde antwoord van Ernst is van 4 Juni 1802, alhoewel de briefwisseling voortging, zoals blijkt uit de twaalf brieven van Huleu aan Ernst tijdens de jaren 1803—1812 gezonden en op het bisschoppelijk archief van Aken (bundel nr 3224) bewaard. Maar over het algemeen zijn de privé-brieven aan Huleu voor die periode niet te Mechelen. Reeds op 16 December 1799 schrijft Ernst: „il serait bon de s'adresser à Bonaparte pour l'engager à être le pacificateur de la Belgique, en faisant déclarer par les Commissions ou au moins par les Consuls que le serment n'avait pour but que d'empêcher le rétablissement de la royauté.....”.

stig uit Sint-Truiden⁶⁾), minister van Justitie onder het Directoire, daarna senator: reeds in December 1799 schrijft hij hem⁷⁾ en deze moet hem geantwoord hebben, dat hij de vrees van Ernst voor de eisen van de onbeëdigden aan de minister van Politie, de bekende Fouché, kenbaar had gemaakt, want Fouché vaardigt op 12 Januari een circulaire uit, waarvan Ernst zal schrijven aan zijn vriend Huleu, de beëdigde Mechelse aarts-priester⁸⁾: „Ma lettre à M. Lambrechts a provoqué la circulaire de police du 22 Nivôse où il y a un passage bien clair pour notre sens.” Wij lezen inderdaad in die circulaire: „Faire rentrer quelques prêtres déportés a été un acte d'humanité et de morale. Le gouvernement a voulu consacrer la liberté des opinions religieuses mais non la résurrection du fanatisme”⁹⁾).

Dit was tenslotte maar een proefballon van Ernst; hij stuurt een tweede lange brief aan Lambrechts op 17 Maart 1800, waarin hij vraagt aan Lambrechts bij de Eerste Consul erop aan te dringen dat Napoleon een verklaring zou geven ten gunste van de beëdigde priesters welke Rome zou goedkeuren¹⁰⁾. Lambrechts antwoordde aan Ernst, dat hij zijn schrijven had medegedeeld aan de minister van binnenlandse zaken, Lucien Bonaparte, die er *waarschijnlijk* met de Eerste Consul, zijn broeder, over zou spreken¹¹⁾. Wij

⁶⁾ Aldaar geboren op 20 November 1753, professor en doctor in de rechten aan de Universiteit van Leuven; hij was semestriële rector in Februari 1786 en werd in dit ambt gehandhaafd door de Oostenrijkse Regering tot 30 November 1787. Hij nam later onmiddellijk functies aan bij de Fransen en stierf te Parijs op 3 Augustus 1823.

⁷⁾ Ernst aan Huleu, 21 Januari 1800: „J'ai écrit en affranchissant la lettre au sénateur Lambrechts et à Boulai de la Meurthe, quoique je ne connaisse ni l'un ni l'autre”. Antoine de la Meurthe (1761—1840), was een Frans staatsman, die Napoleon steunde bij de staatsgreep van 18 brumaire.

⁸⁾ Brief van 2 Mei 1800.

⁹⁾ *Recueil des Lois de la république française et des autorités constituées, depuis le Régime constitutionnel de l'an VIII*, Tome I, cahier 1, Bruxelles, G. Huyghen, 406-407. De toespeling op de teruggekomen gedepoteerde priesters heeft betrekking op de toepassing van het besluit van 29 November 1799.

¹⁰⁾ Wij hebben het voornaamste deel van die brief uitgegeven in onze studie: *Simon-Pierre Ernst (1744—1817) et ses correspondants* (overdruk uit *Annales du XXXIVme Congrès de la Fédération Archéologique et Historique de Belgique*), Verviers, 1955, 37-39.

moeten hier tussen de regels lezen: Napoleon bekommerde zich slechts om de positieve onderhandelingen betreffende het Concordaat en dit tractaat zal inderdaad volledig zwijgen en over amnestie en over retractatie.

Ernst had ook geschreven aan Arnold Roemers, pastoor van de Sint Jacobskerk te Maastricht¹²⁾), die spontaan dit schrijven had medegedeeld aan zijn broeder Karel Roemers, membre du Corps Législatif te Parijs¹³⁾. Karel Roemers schijnt zich meer warm gemaakt te hebben voor de zaak; vandaar dat Ernst zich rechtstreeks tot hem wendt in September 1800¹⁴⁾. Maar wij hebben het reeds gezegd: het Concordaat zou over die

¹¹⁾ Ernst aan Huleu, 2 Mei 1800: „.... il (Lambrechts) m'a répondu qu'il croyait le remède bien difficile et qu'il fallait beaucoup attendre du tems et des circonstances. Il a communiqué ma lettre au ministre de l'intérieur, qui probablement en fera part au Consul. J'avois suggéré d'écrire à Rome”. Vanaf October 1800 zal de Antwerpse geneesheer Grisar, een vriend van Huleu, op verzoek van deze ook meermalen aan Lambrechts schrijven.

¹²⁾ Arnold Franciscus Roemers, geboren te Maastricht op 11 Juli 1739; hij wordt in 1771 pastoor te Tavier, in 1783 te Maastricht (Sint Jacob); in 1784 wordt hij kanunnik van Sint-Servaas aldaar en in 1803 „curé primaire” van deze kerk. Hij sterft te Maastricht op 2 Augustus 1810.

¹³⁾ Karel Clemens Roemers, geboren te Maastricht op 31 Januari 1748; op 10 April wordt hij gekozen tot Membre du Conseil des Cinq Cents; daarna is hij Membre du Corps législatif tot 1812 en in 1816 lid van de Staten van Limburg. Hij sterft te Meerssen op 25 December 1838.

¹⁴⁾ Ernst aan Huleu, 26 September 1800: „J'ai cependant écrit à M. Roemers législateur pour en écrire à Bonaparte ou à son frère. J'aurais écrit à M. Lambrechts, mais on m'a dit qu'il était à Bruxelles”. In dit schrijven vernemen wij, dat Ernst aan een Duitse vertaling werkt van zijn *Réflexions pacifiques et catholiques sur l'Instruction importante*; in October zal hij een gedrukt exemplaar ervan aan Huleu sturen. Op 5 November vraagt hij aan Huleu een verkorte uitgave van dit werk in het Vlaams te bezorgen, maar Huleu stuurde hem een exemplaar van de brochure: *De kwaede trouw der tegenwoordige Kerkschenders*, waarvan Ernst dan op 24 November schrijft: „Cet ouvrage rend en effet inutile une traduction de mon dernier écrit. Je me suis rencontré avec l'auteur flamand sur le titre que j'ai donné à celui que je viens de mettre sous la presse... Il est intitulé *La mauvaise foi dévoilée*”. Huleu stuurde ook aan Ernst een exemplaar van zijn eigen anoniem geschrift *Theophila ofte godtminnende ziele door Christus onderwezen in de wegen der volmaaktheyd*. Het draagt als plaats van uitgave: Venlo, zonder drukkersnaam en werd op 16 Juli 1800 door Mgr Van Velde de Melroy veroor-

kwesties niet spreken; het werd getekend te Parijs op 15 Juli 1801 en, onder afstand van de reeds verbeurde kerkelijke goederen en andere concessies, kreeg de Kerk ruime voldoening door talrijke bepalingen, waarvan wij er enkele zullen ontleiden. De inhoud echter van het Concordaat bleef geheim, zodat de intriges zowel van onbeëdigden als beëdigden te Parijs voortgingen ¹⁵).

De H. Stoel toonde, dat hij zijn initiatief bewaard had in zake retractatie door deze, bij decreet van 2 December 1801 getekend door de kardinaal-legaat te Parijs, Joannes-Baptista Caprara, op te leggen aan de beëdigde priesters van de negen Belgische departementen en — wat zeker onhandig was — de redactie van de retractatieformule aan de betrokken Ordinarissen over te laten. Vandaar een nieuwe strijd over die formule. Ernst schreef voor de eerste keer aan Roemers in Januari 1802 om tegen elke retractatie te protesteren en een tweede maal einde Maart om op te komen tegen de formule opgelegd door de kardinaal van Mechelen, welke daarin gevolgd werd door de bisschoppen van Roermond en Luik ¹⁶). Roemers verwittigde telkens te Parijs Portalis, belast met de godsdienstzaken, die hem geruststelde met de woorden: Wacht tot het Concordaat geratificeerd is door de Franse Wetgevende Kamers ¹⁷). Dit was inderdaad een delicate operatie welke Napoleon niet wilde doen mislukken; de goedkeuring had plaats op 7 en 8

April, tevens met die van een eenzijdig toepassingsreglement — de Articles Organiques — dat ten dele beperkt wat het Concordaat toegeeft. Op 23 Mei schenkt Napoleon de volledige amnestie aan de onbeëdigde priesters, en wanneer hij ziet, dat Pius VII slechts een platonisch protest laat horen tegen de Articles Organiques, laat hij begin Juni iedere retractatie, opgelegd door de bisschoppen, verbieden door Fouché, minister van politie; voor de Nedermaas bevindt zich het stuk in het Rijksarchief te Maastricht ¹⁸). Fouché schrijft aan de prefect: „Vous devez porter une égale attention à ce qu'aucun des partis qui ont divisé l'église n'exige aucune espèce de rétractation. Je vous ai fait déjà connaître la volonté du gouvernement à cet égard: on ne peut sans la méconnaître demander aux prêtres ni serment ni formule autres que la déclaration qu'ils adhèrent au Concordat et qu'ils sont dans la communion des évêques nommés par le premier Consul.”

Hoeveel beëdigde priesters hebben in het huidige Nederlands Limburg, in April—Mei 1802, geretracteerd, gehoorzaamend aan de bisschoppen van Luik en Roermond? Wij denken slechts weinigen ¹⁹). In het bisdom Keulen nam de groot-vicaris Marx een formule aan welke de beëdigden zelf voorgesteld hadden ²⁰): het is mogelijk, dat Ernst en en-

deeld, zonder dat deze echter wist wie de schrijver was van het werk. Die veroordeling kan men lezen in een drukwerk van 8 bladzijden (Brussel. Koninklijke bibliotheek): *Veroordeeling door den Bischof van Ruremonde Uytgesproken tegen een werkske gemaekt door Mijn Heer Huleu, en gedrukt tot Mechelen bij Hanicq*. Venlo schijnt wel als misleiding op het boekje gedrukt te zijn. Het is zeer zeldzaam. Wie een exemplaar in een bibliotheek zou kunnen aanwijzen, gelieve dit te laten weten aan de Redactie van Rolduc's Jaarboek.

¹⁵) Cfr onze studie: *Twee brieven van Maart 1802*, in: Limburg XXXIV, 1955, 12-20.

¹⁶) Respectieve decreten van 18, 20 en 23 Maart 1802: De brief van Mgr van Velde is gepubliceerd door J. Habets—W. Goossens, *Geschiedenis van het tegenwoordige bisdom Roermond en van de bisdommen die in deze gewesten zijn voorafgegaan*, IV, Roermond, 1927, 176-177; de brief van Mgr de Méan door (L. Vanderrijst), *Mandements, lettres pastorales, ... publiées dans le diocèse de Liège depuis le concordat de 1801 jusqu'à 1830*, I. Luik, 1851, 38-56.

¹⁷) Brieven van Karel Roemers aan Ernst, van 21 Januari en 23 April 1802, bewaard in het bisschoppelijk archief te Aken, bundel nr 3224. Ernst schrijft aan Huleu op 4 Juni 1802: „J'avois fait remontrer deux fois à M. Portalis que sans une déclaration de M. Caprara sur l'admission de notre formule le schisme ne cesserait point, mais il répond toujours que l'exécution du concordat y mettra fin. Dieu le veuille!”

¹⁸) Franse tijd, bundel nr 804.

¹⁹) J. Habets-W. Goossens, op. cit., IV, 180-181, geeft een twintigtal namen van priesters die zich vanaf Januari 1802 retracteerden.

²⁰) Rondschriften van 30 Januari 1802; het was de formule reeds in September 1801 door de beëdigde vicarissen-generaal van Doornik voorgesteld. Ernst schrijft aan Huleu op 19 Maart 1802, dat Caprara een brief aan Marx stuurde om deze voor zijn rondschriften te bedanken! Reeds op 18 December 1801 had Huleu de Doornikse formule als eigen retractatie aan kardinaal de Franckenberg gestuurd; na het mandement van Franckenberg van 18 Maart 1802 onderschreef hij de opgelegde formule op 8 April. Huleu zal onder de nieuwe aartsbisschop wederom vicarissen-generaal worden en het blijven tot aan zijn dood op 16 Juni 1815.

kele confraters toen niets anders konden doen dan retracteren, maar het is waarschijnlijker, dat zij steeds uitstelden tot de door Ernst verwachte uitspraak van de Regering was geschied.

II.

Wij komen nu aan de tweede periode: de kerkelijke organisatie na het Concordaat.

Eerst en vooral werden de bisdommen opnieuw opgericht. Het tegenwoordige Nederlands Limburg ressorteerde onder twee Franse departementen: voor het grootste gedeelte onder de Nedermaas, dat bij het bisdom Luik werd ingelijfd; voor een klein gedeelte, b.v. Sittard in het Zuiden en de omstreken van Venlo, niet de stad zelf, in het Noorden onder het Roerdepartement, waarvan de hoofdstad Aken de zetel van een geheel nieuw bisdom werd.

En die dubbele kerkelijke jurisdictie is belangrijk om de toenmalige godsdienstige toestanden in Nederlands Limburg te begrijpen. Napoleon kreeg door het Concordaat²¹⁾ het recht de bisschoppen te benoemen; zij moesten echter daarna hun kerkelijke macht van de paus ontvangen. Hij koos zijn bisschoppen op zulke wijze dat de verschillende schakeringen van vroegere opinies en houdingen in zijn episcopaat vertegenwoordigd zouden zijn; hij nam slechts Fransen, maar daaronder verschillende Elzassers, voor de Belgische en Duitse departementen. Voor Luik duidde hij aan Joannes-Evangelista Zaepffel, vroeger kanunnik te Straatsburg die tijdens de Revolutie geëmigreerd was en dus geen verboden eed had gezworen, maar die toch de belofte van trouw aan de Grondwet van 1799 had gedaan²²⁾, toen hij in Frankrijk terugkwam. Voor Aken integendeel nam hij Marcus-Antonius Berdolet, die niet alleen de eed van trouw aan de grondwet van 1791 had afgelegd — een verplichting die slechts in Frankrijk geurged werd, maar die veel strenger door de H. Stoel werd afgekeurd dan de eed van haat tegen het koningschap — maar die zich daarenboven nog door priesters en gelovigen van de Haut-Rhin tot bisschop had la-

ten kiezen en die geldig maar onwettig de bisschopswijding ontvangen had²³⁾. Met heel veel moeite kon kardinaal Caprara van hem een retractatie krijgen; hij gaf hem daarna de absolutie van de belopen kerkelijke straffen en canonieke jurisdictie. Berdolet zou echter de plechtige pauselijke bulle van investituur ontvangen, wanneer hij binnen zes maanden een persoonlijke declaratie van onderwerping aan de paus stuurde; hij zal dit echter slechts mondeling doen, wanneer hij Pius VII bij de kroning van Napoleon in December 1804 ontmoet en zal dan zijn bulle op 28 Maart 1805 ontvangen. Hij werd te Aken plechtig geïnstalleerd op 25 Juli 1802; Zaepffel op 22 Augustus daaropvolgend. Beiden werden zeer gunstig onthaald en verkregen gemakkelijk van hun geestelijkheid de „Déclaration d'adhésion au Concordat" door de Franse regering gewenst²⁴⁾. Men wist weinig van hun verleden of men bekommerde er zich niet om; over de belofte van Zaepffel schijnt men zelfs in het land nooit iets geschreven te hebben, over Berdolet zullen de vroegere niet-beëdigden, onder leiding van de bekende Naamse kanunnik Stevens²⁵⁾, de openbare opinie inlichten.

Afden viel nu onder het bisdom Luik, ofschoon het niet ver van Aken lag; Berdolet wilde Ernst als zijn groot-vicaris nemen; na lang geaarzeld te hebben, weigerde Ernst dit aanbod. Maar hij zal een vertrouwensman blijven van Berdolet en van de in zijn plaats

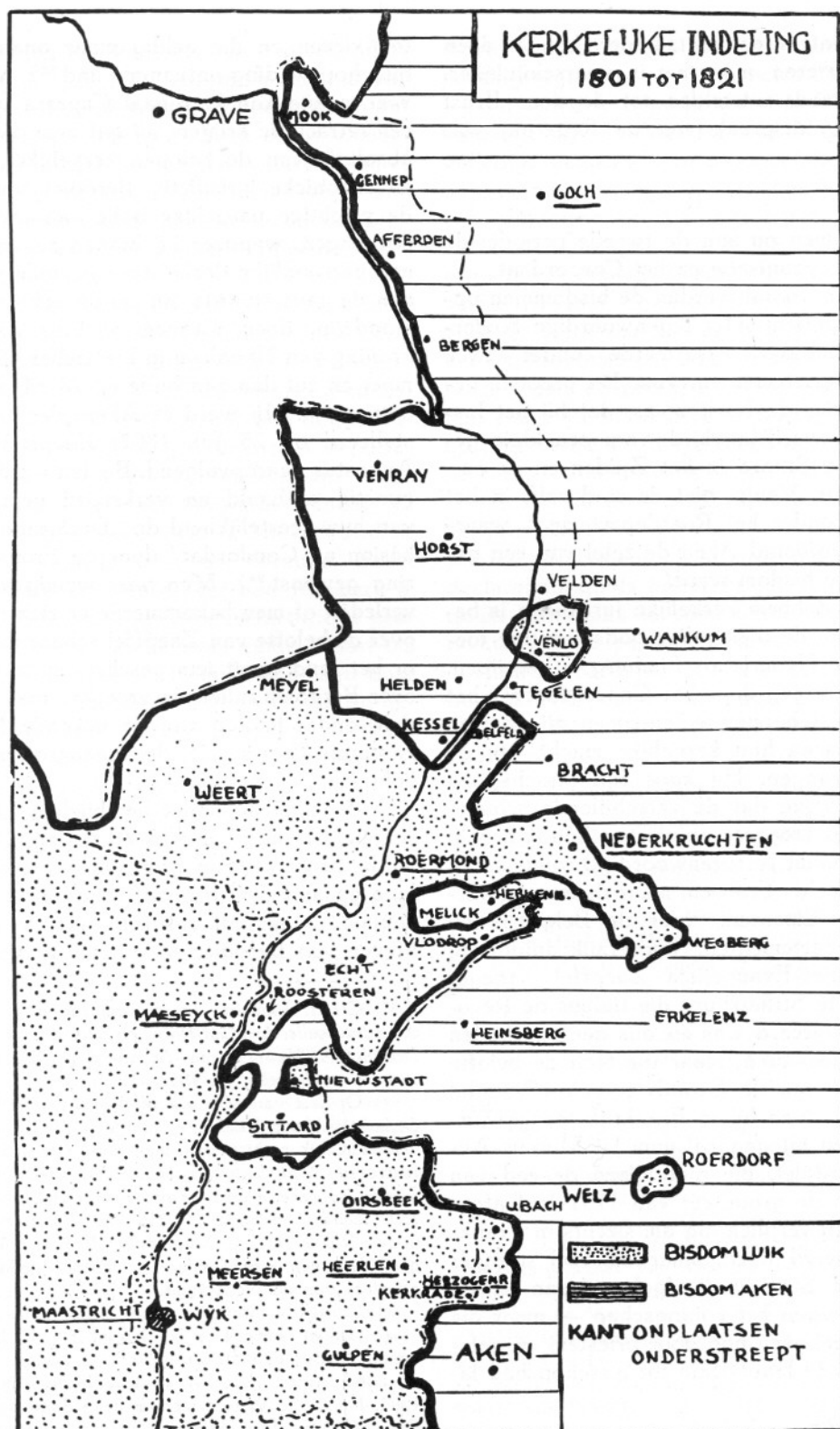
²³⁾ Cfr J. Joachim, *La réorganisation de l'Eglise constitutionnelle du Haut-Rhin, et l'élection de l'évêque Berdolet, 1795—1796*, in *Archives de l'Eglise d'Alsace*, nieuwe reeks, X, 1953—1954, 179-214.

²⁴⁾ Op last van Mgr Zaepffel verzamelde Ernst de declaraties voor Rolduc en omgeving en stuurde ze waarschijnlijk rechtstreeks naar Luik. Cfr onze studie: *Lettres de Mgr Jean-Evangeliste Zaepffel, évêque de Liège, à Simon-Pierre Ernst, curé d'Aefden, 1802—1807*, zelfde tijdschrift, X, 215-269. Er bevinden zich in het Rijksarchief te Maastricht (Franse tijd, bundel nr 2041), een reeks andere declaraties gedaan door priesters van de Nedermaas.

²⁵⁾ Cornelius Stevens werd geboren te Wavre (toen bisdom Namen) op 26 December 1747; hij wordt kanunnik van de kathedrale kerk te Namen in 1783 en administrator van het vacante bisdom Namen in 1799. Hij zal te Wavre sterven op 4 September 1828. Cfr. M. Van Den Weghe, *Essai historique sur le Stévenisme d'après les documents originaux*, in *Mémoires du Cercle historique et archéologique de Hal*, II, 1926, 47-158.

²¹⁾ Artikel 4.

²²⁾ Op 7 Maart 1802. Cfr. J. Puraye, *La correspondance à Mgr Zaepffel. Lettres ... à son neveu Henri Clarke*, Bruges, 1951, p. XIV.

Kaart met de grenzen tussen de bisdommen Luik en Aken, zoals zij in 1802 bepaald werden voor huidige Nederlands Limburg.

benoemde vicaris-generaal Fonck²⁶); Ernst was dit reeds van het vicariaat te Luik, hij zal het ook worden van bisschop Zaepffel, zodat

De kerkelijke reorganisatie door het Concordaat²⁸) voorzien behelsde ook het parochiewezen. Een decreet van 9 April 1802 van

PORTRET VAN MGR JOANNES-EVANGELISTA ZAEPPFEL,

bisschop van Luik. Hij werd op 3 December 1736 geboren te Dambach (huidig Frans Département Bas-Rhin) en stierf te Luik op 26 September 1808. Een exemplaar van de gravure berust in het Prentenkabinet te Brussel en wordt hier gereproduceerd in originele grootte. Mgr Zaepffel draagt de mozetta en de bef, een breed lint met zijn borstkruis en een ander met het Legioen van Eer. Aan de beneden-rand van de gravure leest men: „Des, par Julie Charpentier et Gr. par Bouchardy Suc. de Chrétien Inv. du Physionotrace Palais Royal No 82 à Paris”. De tekenares schijnt wel dezelfde te zijn als de beeldhouwster Julie Charpentier, geboren te Blois (huidig Frans Département Loir-et-Cher), gestorven te Parijs in 1843; zij is vooral bekend om de door haar vervaardigde borstbeelden. De Physionotrace was een instrument om mechanisch portretten over te tekenen; de uitvinder ervan was Gilles-Louis Chrétien, geboren in 1754 en overleden te Parijs in 1811. Wij vonden slechts vermelding van een Etienne Bouchardy, geboren te Parijs in 1797 en gestorven in 1847. Indien deze Chrétien opvolgde in zijn graveerzaak, zou het portret van Mgr Zaepffel slechts enkele jaren na de dood van de bisschop gemaakt zijn, misschien voor en reeks of een album.

hij als agent de liaison zal fungeren tussen beide bisschoppen. Bij gelegenheid van een vormingsreis van Zaepffel zullen Berdolet, Fonck en de bisschop van Luik elkaar te Rolduc ontmoeten door toedoen van Ernst in Augustus 1806²⁷).

Caprara schafte alle collatierechten en privileges in zake parochies af, zodat voor het verleden *tabula rasa* gemaakt werd en de bis-

²⁶) Martinus Wilhelmus Fonck, geboren te Goch op 28 October 1752; hij was vroeger kanunnik van de Sint-Maartenskerk te Kronenburg. Hij zal te Keulen sterven op 26 Juni 1830.

²⁷) Fonck aan Ernst, 31 Juli 1806: „Vous pouvez donc bien penser que le désir de vous voir et le devoir de vous rendre une visite m'impose un droit d'engager mon Rme Evêque à profiter de vos bontés, et de m'acquitter de mes obligations envers vous. J'ai donc la satisfaction de vous annoncer que d'après la parole de mon Evêque donnée déjà ce matin, j'aurai l'honneur dans sa Compagnie de faire ma Révérence

schoppen de nieuwe parochies mochten oprichten en begrenzen zoals zij wilden. Maar op hetzelfde ogenblik werden de Articles Organiques van Staatswege ingevoerd. Zij maakten een onderscheid tussen „curés” en „paroisses” enerzijds en tussen „desservants” en „succursales” anderzijds: er zou tenminste één „curé” of „curé primaire”, zoals men spoedig zal zeggen, per gerechtelijk kanton zijn. Deze zou, mits de Regering dit goedkeurde, door de bisschop benoemd worden en dan een wedde van 1500 of 1000 fr. per jaar ontvangen; wat de overige parochiehoofden betreft, zij mochten vrij door de bisschop aangewezen worden, evenals de kapelaans, onder de geestelijken die een pensioen van Staatswege genoten (de vroegere religieuzen of leden van enkele andere geestelijke instellingen) of onder de andere beschikbare priesters²⁹⁾. Op 4 Juni 1803 vaardigde Caprara een decreet uit waardoor de vroegere religieuzen van de Franse grondgebieden kwamen te staan onder het gezag van de plaatselijke bisschop, tegenover wie hun gelofte van gehoorzaamheid thans zou gelden en wiens richtlijnen in zake armoede zij zouden moeten volgen; zij mochten het ordekleed niet meer dragen. Dit werd gedaan om de toegang van de religieuzen tot pastorele functies te vergemakkelijken en aan te moedigen.

Hoe werd dit alles in het huidige Limburg toegepast? In Mei 1803 was Berdolet met zijn indeling in „paroisses” en „succursales” klaar; hetzelfde gebeurde in September voor het département de l'Ourthe van het bisdom Luik, doch voor de Nedermaas ontstonden moeilijkheden over de standplaats van sommige kantonale pastoors — zo werd bijvoorbeeld aan Kerkrade de voorkeur gegeven boven Rolduc (Herzogenrath) —; over het aantal succursales — de mensen in Limburg zagen niet gaarne een vroegere parochie zonder priester —; over de inlijving van sommige gehuchten die dichter bij een andere parochiekerk lagen dan die van de gemeente. Zaepffel schrijft aan Ernst³⁰⁾: „Je désire fort suivre

la délimitation des mairies dans l'arrondissement³¹⁾ des succursales à moins que des circonstances impérieuses, telles que le salut des âmes et la facilité de leur desserte ne s'y opposent.” Ernst was inderdaad de raadgever van Zaepffel in veel aangelegenheden die op de rechter Maasoever betrekking hadden, in overleg met de „commissaire épiscopal” welke Zaepffel te Maastricht had aangesteld: Lodewijk Pascal Delruelle, pastoor te Wijk-Maastricht³²⁾.

Een besluit van Napoleon van 28 Januari 1803 had de nog niet verbeurde goederen van de Kerkfabriek teruggeschonken. Toch was de financiële toestand van de parochies niet erg schitterend; de „desservants”, die graag in functie bleven³³⁾, al was het alleen maar om een woning te hebben, hadden zeer geringe inkomsten want slechts enkelen genoten van een staatspensioen; daarenboven bleven de religieuzen die nog niet in de zielzorg waren liever in volle onafhankelijkheid van hun pensioen genieten en gingen bij een of andere oude juffrouw inwonen zonder enig werk te verrichten, iets waartegen Zaepffel hevig opkwam. Zo waren er in Ubach-paroisse, d.w.z. het thans Duitse Ubach, zes religieuzen woonachtig die absoluut niets uitvoerden.

De bezoldiging van de succursalistes was dus een groot probleem, een van de weinige waarover Pius VII bij gelegenheid van de kroning van Napoleon voldoening kreeg: op 26 December 1804 besloot Napoleon 24.000 „desservants” voor heel het Franse Rijk met 500 franken per jaar te honoreren, wat dus neerkwam op ongeveer 400 „desservants” per bisdom. In het bisdom Luik werd bepaald,

³⁰⁾ Brief van 25 September 1807. Cfr ook een vorig schrijven van 26 September 1805.

³¹⁾ Dat wil zeggen de grensomschrijving.

³²⁾ Sedert 1783. Hij was te Maastricht geboren; hij weigerde de eed van haat tegen het koningschap af te leggen en stierf op 30 April 1807. Het bisschoppelijk archief te Aken (bundel nr 3212) bezit een brief van hem aan S. P. Ernst.

³³⁾ Cfr b.v. een brief van Berdolet aan S. P. Ernst, 29 December 1803: „Votre confrère de Doveren se présente avec votre recommandation: elle suffit pour me faire chercher le moyen de le conserver à son poste et peut-être le trouverai-je. Vous pouvez toujours le rassurer et lui renouveler vos instructions pour qu'il se comporte en bon pasteur, comme je veux croire qu'il a fait.” (Bisschoppelijk archief te Aken, bundel nr 3222). — Er is hier waarschijnlijk sprake van Pieter-Jozef Corneli.

à votre Rme Evêque et de profiter de vos bontés ...”. Dit is de eerste van de zestig brieven, welke bewaard worden in het bisschoppelijk archief te Aken, bundel nr 3222.

²⁸⁾ Artikels 9, 10.

²⁹⁾ Articles organiques, nrs 27, 31, 60, 61, 66, 68.

PORTRET VAN MGR MARCUS-ANTONIUS BERDOLET, bisschop van Aken.

Hij werd op 13 September 1740 geboren te Rougemont (huidig Frans Département Haut-Rhin) en stierf te Aken op 13 Augustus 1809. Olieverfschilderij 168 x 127 cm. Gesigneerd beneden, rechts naast de stoel: *Peint par J. P. Scheuren 1807*. Het stuk bevindt zich in het bisschoppelijk paleis te Aken. Berdolet is in zittende houding afgebeeld in een rijk bewerkte stoel, die de kenmerken vertoont van de Duitse Rococo uit de eerste helft van de 18e eeuw. De compositie is diagonaalsgewijs, van rechts boven naar links beneden. Deze richting vindt een tegenwicht in de plaatsing van de staf en de houding van de opgeheven rechter arm. De voorgestelde is, wat de houding van het hoofd betreft, bijna en face afgebeeld. Hij draagt een pruik en zijn rechterhand met ring aan de ringvinger is zegend opgeheven. Zijn linkerhand, eveneens met ring aan de ringvinger, rust op de leuning van de stoel. Op het linker gedeelte van het voorplan rusten zijn voeten, gestoken in het pontificale schoeisel, op een kussen. Berdolet is gekleed in zwarte toga met paarse knoopjes. De toga is afgezet met paars. Over de toga draagt hij een rochet met rijk kantwerk. Over de schouder draagt hij een zwarte mozetta afgezet met paars. Onder de bef is het bisschopskruis zichtbaar, hangend aan een eenvoudige ketting. Midden op de borst draagt hij het kruis van het Legioen van Eer, hangend aan breed rood lint. In de linkerbovenhoek is het bisschoppelijk wapen afgebeeld. Het schild is versierd met de ineengestrengelde initialen M-A-B. Twee over elkaar gestoken takjes sluiten het wapen beneden af. De bisschopsstaf geplaatst in een richting van links boven naar rechts beneden vertoont de kenmerken van de stijl Louis XVI, en kan iets voor of rond 1800 gedateerd worden. Op het tweede plan aan de linkerkant zijn een kruisbeeld en de bisschoppelijke mijter zichtbaar; ze zijn geplaatst op een tafel bedekt met een kleed. In de voorgrond is het patroon van een vloerkleed zichtbaar. De achtergrond wordt gevormd door draperieën met tressen. Tegenwoordig bevindt zich de staf in de schatkamer van de dom te Aken, terwijl de afgebeelde bisschopszetel dienst doet bij de pontificale plechtigheden in de dom, eveneens te Aken.

dat er 389 „desservants” gehonoreerd zouden worden, 170 kwamen daarvan ten goede aan de Nedermaas. Op 30 September 1807 evenwel voegde Napoleon er nog 800 aan toe voor 't gehele Rijk, waarvan er 97 bestemd waren voor het bisdom Luik; 42 kwamen ten goede aan de Nedermaas. In het bisdom Aken was het getal in 1803 vastgestelde succursalisten zo groot, dat er vele ten laste bleven van de gemeente en de parochianen³⁴).

In het bisdom Luik bestond geen seminarie, in het bisdom Aken was evenwel in Maart 1803 het seminarie heropend te Keulen. Op de lijst van de eerste seminaristen treffen wij de volgende Limburgers aan: Hendrik Hooogen, van Horst; Jan Reinaerts, van Venlo; Jan Ewals, van Leuth³⁵); waarschijnlijk studeerden deze twee laatsten voor rekening van het bisdom Luik, maar wij hebben dit niet met zekerheid kunnen bepalen. In ieder geval moest men zich in het algemeen met een verouderde clerus tevreden stellen bij gebrek aan jonge priesters.

Over het algemeen was er overal een ernstige godsdienstige heropleving; in Limburg bezochten én Zaepffel én Berdolet al de gewesten van hun bisdom en vormden er volwassenen en kinderen met duizendtallen; de pastoors deden ijverig hun werk en bij het geringste geschil dat zij met iemand hadden of bij de minste buitensporigheid die zij begingen, werden zij door de „maire” bij de bisschop aangeklaagd en met afzetting bedreigd. De betekenis van die vier jaar: Augustus 1802—Augustus 1806 zal men nooit kunnen overschatten; zij hebben de gemoeieren aan het nieuwe kerkelijk régime geacclimatiseerd, de seculiere clerus volledig onder het gezag van de bisschop gesteld, verplichtingen van Staat of gemeente doen ontstaan tegenover de Kerk, welke ondanks verdere verwickelingen niet meer zullen veranderen. De Limburgse geestelijkheid heeft zich, op enkele uitzonderingen na (b.v. pastoor Geerts te Schin op Geul³⁶), weten te onderscheiden

door een groot aanpassingsvermogen. Stevens en zijn aanhangers hadden weinig succes met hun brochures tegen de „Articles Organiques” en de concordataire bisschoppen, behalve bij enige religieuzen.

III.

Het Stevenisme was overigens bijna overal een uitgedoofd vuur toen de kwestie van de keizerlijke catechismus het plotseling kwam aanwakkeren en de eerste phase vormde van een verzet tegen Napoleon, dat spoedig algemeen werd.

Een van de „Articles Organiques”³⁷) had de uitvaardiging van éézelfde catechismus voor geheel het Franse grondgebied voorzien; dit was logisch, aangezien de nieuwe bisdommen meestal uit meerdere vroegere bisdommen waren samengesteld, welke ieder hun eigen catechismus bezaten. De tekst van de nieuwe catechismus steunde op die van Bossuet en de inhoud ervan was juist behalve een bijzondere les over de plichten tegenover de keizer, de gezalfde des Heren. Caprara keurde de gezamenlijke tekst goed op 30 Maart 1806. De grote onhandigheid was dat het decreet van Napoleon van 4 April, waardoor de catechismus werd opgelegd, de „Articles Organiques” uitdrukkelijk vermeldde. Dit werd weer enigszins goedge maakt toen Portalis in de maand Augustus aan de bisschoppen een exemplaar van de nieuwe catechismus zond en hun vroeg deze door een eigen mandement in te voeren. Berdolet deed dit op 1 Januari 1807, zodra de Duitse vertaling gereed was³⁸); Zaepffleel had in October reeds een mandement geschreven³⁹) doch durfde het niet te publiceren vanwege het verzet

preken tegen degenen die goederen hadden gekocht welke door de Fransen in beslag genomen waren; verder dat hij weigerde het archief van het armbestuur af te staan. In het Rijksarchief te Maastricht (Franse tijd, bundel nr 806) bevinden zich over zijn geval zes brieven van Mgr Zaepffel aan de Prefect van de Nedermaas, gedagtekend van April 1804—Februari 1806.

³⁷) Nr 39.

³⁸) Cfr H. Schnock, *Zur Geschichte Marc Antoine Berdolets, des ersten und einzigen Bischofs von Aachen*, in: *Aus Aachens Vorzeit*, XII, 1899, 27-28.

³⁹) Hij stuurde de tekst naar Parijs aan Portalis, die op 25 October antwoordde: „J'ai reçu votre mandement, je l'ai approuvé ...”, Parijs, Archives Nationales, F 19, Minut van het Ministère des Cultes, Reg. 202*, nr 4937.

³⁴) Volgens J. Habets—W. Goossens, *op. cit.*, 294-295, werden er eerst 402, plus daarna 101, op de 541 succursalisten, door de staat erkend; het cijfer 101 schijnt ons overdreven.

³⁵) J. Torsy, *Geschichte des Bistums Aachen*, Bonn, 178.

³⁶) Geerts werd ervan beschuldigd zijn parochianen aan te sporen nog steeds de tienden te betalen, en te

van meerdere geestelijken uit het Waals gedeelte van zijn bisdom. Deze beweging echter werd meer algemeen en bereikte ook de Nedermaas, alhoewel met vertraging en met minder kracht. Toch hadden vroeger de pastoors vanaf de kansel meerdere herderlijke brieven moeten voorlezen met vleierijen voor Napoleon of officiële stukken moeten ondertekenen die expliciet of tenminste impliciet op de „Articles Organiques” steunden. Waarom nu zulke ontevredenheid? Eerst en vooral omdat de pastoors in een dagelijkse bezigheid, het catechismusonderricht, werden gestoord door de verplichting een nieuwe tekst zelf aan te leren en te volgen: die breuk met de traditie en die moeite stemden hen reeds ongunstig. Vervolgens omdat het Stevenistisch offensief nog nooit zulk een actie ontplooid had door de publicatie van talrijke brochures in de Latijnse, Franse en Nederlandse taal, welke overal heimelijk en kosteloos verspreid werden. Als derde reden moeten wij vermelden de onenigheid van de Belgische bisschoppen waaruit natuurlijk de Stevenisten hun voordeel trokken: de bisschoppen van Mechelen en Gent waren pro, die van Doornik en Namen tegen de keizerlijke catechismus. Als vierde reden durven wij aangeven dat de militaire conscriptie in de negen departementen steeds zwaarder begon te wegen, hetgeen misschien ook nog iets tot die ongunstige stemming heeft bijgedragen. Gestemd door Zaepffel schreef Ernst een lange apologie van de keizerlijke catechismus, en de bisschop stuurde het manuscript hiervan aan Portalis ter goedkeuring⁴⁰⁾. Intussen hield men in het Bisdom Luik de verplichting van het gebruik van die catechismus in beraad. Toen in de maand Juli 1807 Zaepffel in het arrondissement Roermond kwam vormen hield hij met de pastoors verschillende besprekingen om de nieuwe tekst te verdedigen. Maar tevergeefs: de pastoors van het

kanton Roermond namelijk bezorgden hem een geschreven protest, waarin wij lezen: „Quand un géographe françois ose avancer que le Pays bas est assurément l'endroit de toute l'Europe où la religion catholique soit professée avec plus de pureté et de sincérité, on le peut beaucoup attribuer à ce que les Belges ont toujours été instruits selon le très exact catéchisme de Malines rédigé par ordre d'un concile provincial approuvé par le Saint-Siège, approprié aux circonstances particulières de ces provinces, homologué par un long usage, auquel on ne saurait toucher sans s'exposer à des troubles, des confusions, et à des inconvénients qu'on ne peut calculer”⁴¹⁾. De brave pastoors vergeten alleen maar, dat andere delen van het bisdom Luik vroeger niet tot de Mechelse kerkprovincie behoorden. In hun protest werden zij waarschijnlijk aangespoord door kanunnik Theunissen⁴²⁾, die zonder staatsbezoldiging was en er zich mede belastte verkorte redacties van de Stevenistische brochures te maken, ze over te schrijven en te verspreiden. Portalis stierf op 25 Augustus 1807; het geschrift van Ernst ging in Parijs verloren en Zaepffel volhardde in zijn afwachtende houding. Berdolet echter verschaftte op 10 December 1807 door middel van de „curés primaires” exemplaren van de Vlaamse vertaling van de keizerlijke catechismus aan de Limburgse pastoors en verplichtte hen ze onmiddellijk te gebruiken. De pastoor van Broekhuizenenvorst, Mathias Becker⁴³⁾, antwoordde op 1 Januari 1808 aan de „curé primaire” van Horst⁴⁴⁾, met een weigering en werd weldra daarin gevolgd door zijn collega's van Baarlo⁴⁵⁾, Kessel⁴⁶⁾, Helden⁴⁷⁾ en Maasbree⁴⁸⁾.

⁴¹⁾ Afschrift in het archief van het bisdom Roermond, Portefeuille nr 53.

⁴²⁾ Leonardus-Thomas Theunissen, geboren te Roermond in 1741; hij was kapelaan te Odiliënberg, pastoor te Amstenrade, daarna prefect van de Latijnse school te Roermond, secretaris van het bisdom, in 1780 kanunnik thelogaal en stierf op 3 September 1822.

⁴³⁾ Geboren op 28 Juni 1770, pastoor sedert 24 Juni 1799. Het archief van het bisdom Roermond (Varia, Franse tijd) bezit het afschrift van zijn lotgevallen in zijn strijd tegen de Fransen tijdens de jaren 1807—1814, maar pas later door hem neergeschreven.

⁴⁴⁾ Jacob Steegs, geboren op 15 December 1770, pastoor sedert 1798.

⁴⁵⁾ Petrus Jozef Geusen, geboren 6 December 1748, pastoor sedert 1799.

⁴⁰⁾ Portalis had zulks gevraagd op 16 Mei 1807: „J'ai reçu, M. l'Evêque, la lettre par laquelle vous m'annoncez qu'un ex-Religieux sage et instruit travaille en le moment à un ouvrage dans lequel il réfute la Brochure de Stevens contre le Nouveau Catéchisme. Si cet ouvrage est fait avec soin, comme j'ai lieu de croire, il pourra être utile, mais il importe avant tout qu'il me fut communiqué. Je vous invite en conséquence à me le faire passer avant de le livrer à l'impression!” *Ibid.*, Reg. 210*, nr 6549.

Toen deed zich een nieuw feit voor dat de genadeslag betekende voor de keizerlijke catechismus: de inname van Rome door de Fransen op 2 Februari 1808. Wij zien dan, dat ook de pastoors van Lottum ⁴⁶⁾ en Blerick — Thomas Goossens, Norbertijn van de abdij Averbode ⁴⁷⁾ — zich bij het verzet van Becker aansluiten; in andere kantons van het Bisdom Aken ontstonden ook moeilijkheden, zodat bisschop Berdolet op 6 Mei 1809 aan al de pastoors van de arrondissementen Cleef en Crefeld een brief stuurde om te vragen of ze de keizerlijke catechismus onderwezen: zo dit niet het geval was wilde hij hun een laatste gelegenheid geven zich voor 25 Juni aan dit voorschrift te onderwerpen, wilden zij aan kerkelijke straffen ontsnappen. Becker en Goossens ⁴⁸⁾ reageerden weer op 17 Juni met een protest en waarschijnlijk deden de pastoors van de omliggende dorpen hetzelfde. Berdolet was reeds meerdere maanden ziek; zijn toestand verergerde midden Juli en hij stierf op 13 Augustus zonder zijn bedreiging te hebben kunnen uitvoeren. Zaepffel was reeds op 17 October 1808 gestorven. De toestand in Rome verergerde: Pius VII sprak op 12 Juni 1809 de excommunicatie uit over Napoleon en op 6 Juli werd hij door de Fransen gevangen genomen. De gebeden

⁴⁶⁾ Mathias Deckers, geboren op 2 Februari 1754, pastoor sedert 1783.

⁴⁷⁾ Norb. Leo Heemoedt, geboren op 12 November 1768, pastoor sedert 1802.

⁴⁸⁾ Theodorus Verblackt, geboren op 24 Mei 1749, pastoor sedert 1796.

⁴⁹⁾ Theodorus Arnold van Aerd, geboren op 20 Januari 1740, pastoor sedert 1773.

⁵⁰⁾ Zoon van Petrus Goossens en Catharina Van den Bosch, gedoopt op 6 December 1748 te Heist op den Berg (huidige provincie Antwerpen) onder de naam van Joannes-Franciscus; hij werd ingekleed op 24 December 1769 onder de naam van Thomas, geprotest op 8 December 1771, subdiaken op 1 April en diaken op 19 December 1772, priester gewijd op 18 September 1773; op 16 October 1777 werd hij assistent te Blerick en aldaar pastoor op 5 November 1799. Deze parochie werd onder het oude Regiem steeds bediend door Norbertijnen van de abdij Averbode, die het benoemingsrecht bezat, Goossens zal te Blerick sterven op 23 April 1837. Cfr Archief van de abdij Averbode, sectie I, reg. 434, folio 91ro.

⁵¹⁾ Het protest van Thomas Goossens werd uitgegeven door G. Peeters, *Geschiedkundige beschrijving van het aloude kerspel Blerick bij Venlo*, in Publications de la Société d'histoire et d'archéologie dans le duché de Limbourg, VII, 1870, 330-332.

voor de Keizer verwekten incidenten te Roermond ⁵²⁾ en te Maastricht ⁵³⁾.

De opvolging van Zaepffel en van Berdolet bracht ontwikkelingen met zich mede welke het verzet tegen Napoleon nog verscherpten. De keizer benoemde Franciscus Antonius Lejeas, groot-vicaris van Parijs op de zetel te Luik en Joannes Dionysius Le Camus, groot-vicaris van Meaux, op die van Aken. Doch de Paus weigerde de bullen te geven aan al de onlangs door Napoleon benoemde bisschoppen, zodat zij noch wijding noch jurisdictie konden ontvangen. Op aandringen van de Franse Regering zochten de kathedraalkapittels van Luik en Aken een middenweg: zij erkenden „l'évêque nommé” als administrator van het bisdom, mits hij zijn macht zou uitoefenen in overleg met twee vicarissen-generaal: te Aken waren dit de twee reeds in functie zijnde vicarissen, Fonck en Klinkenberg ⁵⁴⁾; te Luik werd deze taak vervuld door de fungerende vicaris, Hen-

⁵²⁾ Bij het feest van Napoleon op 15 Augustus. Cfr J. Daris, *Histoire du diocèse et de la principauté de Liège, 1742—1852*, IV, Luik, 1873, 228.

⁵³⁾ De Haan, kapelaan van de Sint-Mathiaskerk, weigerde voor de keizer te bidden; maar hij ondertekende een onderwerpsformule op 2 November 1801 (Maastricht, Rijksarchief, Franse tijd, bundel nr 809).

⁵⁴⁾ Michel Klinkenberg, geboren te Groshau bij Düren op 21 November 1752, Norbertijn van de abdij Steinfeld. Hij zal te Aken sterven op 12 Maart 1822. — De nieuwe regeling trad in werking op 7 Januari 1811 en werd door het kathedraalkapittel aan de geestelijkheid medegedeeld op 10 Januari. Fonck schrijft aan Ernst, de 19de: „Vous connaissez l'arrivée de Mr Le Camus, il m'est très poli, et je ne lui manque rien. Je pense que c'est là le moyen de nous rapprocher sans ramper; j'ai l'honneur de vous joindre un exemplaire d'une adresse du chapitre au diocèse, que j'ai été prié de rédiger, mais à laquelle quelques membres, je pense, de concert avec Mr Le Camus, ont fait quelques changemens, qui sentent de la contradiction; mais je serai toujours content, si cela va bien, etc. J'avais offert de donner ma démission et dit en même temps, que je n'accepterai pas une nouvelle nomination, mais ils ne l'ont pas voulu”. En op 21 Januari: „... je trouve dans les opuscles de jurisprudence de Barthel, que de tout tems les Evêques en Allemagne ont administré *dispensative* leurs diocèses avant leur confirmation et cela *tam in spiritualibus quam temporaliter*; voilà au moins quelque chose pour des Allemands que sont seulement dans le berceau des Français (d.w.z. Duitsers pas bij Frankrijk ingelijfd). Pour ce qui regarde notre confirmation c'est une chose qui ne signifie rien, car il faudrait ou ma démission ou ma constitution pour que je puisse être nommé de nouveau, je pense donc que MM. du chapitre, au moins,

rard⁵⁵), en de opvolger van Delruelle als „commissaire épiscopal” te Maastricht: Hendrik Partouns⁵⁶), pastoor van de Sint Nicolaaskerk. Een aantal geestelijken legden zich daarbij neer. Ernst voerde correspondentie zowel met de nieuw benoemden als met de oudere vicarissen⁵⁷). Een gedeelte van de pastoors evenwel beschouwden de nieuw benoemden als indringers zonder echte canonieke machten. Te Aken vaardigde Le Camus op 3 April 1811 zijn eerste herderlijk schrijven uit dat hij ondertekent als: „évêque nommé d'Aix-la-Chapelle, administrateur capitulaire le siège vacant”. Ongelukkigerwijze was het doel van dit schrijven dankgebeden op te leggen voor de geboorte van de koning van Rome. Deze laatste woorden wekten vooral de verontwaardiging van Becker die het volgende neerschrijft: „Welken Catholijk, hij mag zoo stom en slegt zijn als hij wil, zal durven zeggen, dat de overweldiging van Roomen, den roof van 't erfdeel van de H. Petrus, het gevangen neemen van Paus en Cardinaalen, het verstroijen en vervolgen van de heele Kerk van Christus, zaeken van vreugd en blijdschap zijn, die men met het zingen van den Te Deum, waer door den nieuwen Koning van Roomen wierd uitgeroepen, mogt bevestigen. Verders was nog deze lofzang voorgeschreven van eene in de Kerk ingedrongene en onrechtmatige overheyd, te weten van eenen gewaenden bestierder der Dioecese, Mijnheer Camus, die tot hetzelfde Bis-

dom benoemt, maer niet door zijne Heyligheid was bevestigd.” Becker weigerde het gevraagde Te Deum⁵⁸) te zingen en werd daarin gevolgd door een tiental pastoors uit de omgeving. Mathias Becker, Pieter Boley, van Well⁵⁹) en Mathias Deckers, van Kessel, werden door de gemeentebesturen aangeklaagd bij de onderprefect van Cleef en op het bisdom te Aken geroepen. In Augustus werd aan Becker en Boley medegedeeld, dat de Regering hen zou afzetten en hen waarschijnlijk over de grens zou brengen. Beiden gingen zij toen op reis en het interessante reisverhaal van Becker is ons bewaard gebleven. Eerst gingen zij naar het Noorden tot Medemblik, keerden daarna terug naar het Zuiden over Amsterdam⁶⁰) en Den Bosch en kwamen over Breda en Bergen-op-Zoom tot Antwerpen, Brussel, Leuven en Scherpenheuvel. Bij het naderen van de winter nam Becker zijn intrek bij de pastoor van Aldekerk, Van der Schueren; hij gebruikte zijn tijd — zegt hijzelf — om de geschriften van Stevens te lezen. Op 10 September 1811 had deze een brochuurtje van 24 bladzijden uitgegeven, waarin hij, van zuiver kerkrechtelijk standpunt uit, de onregelmatige positie van Le Camus veroordeelt: *Epistola Reverendi Admodum Domini Cornelii Stevens olim vivarii generalis Dioecesis Namurensis. De administratione Dioecesis Aquisgranensis sede vacante per Dominum Le Camus Ejusdem Sedis Episcopum Nominatum*⁶¹). Zulk een kalm betoog lag niet in de gewoonte van Stevens, maar maakte des te meer indruk; met opzet spreekt Stevens niet over de inhoud van de brief van 3 April: „de cujus contentu praeter gemitus nihil hic proferam”⁶²).

Becker bleef veilig te Aldekerk totdat de dood van zijn gastheer, welke overleed op

quelques uns, peut-être les rédacteurs, n'ont pas connu la force du terme dont ils ont fait usage”.

⁵⁵) Hendrik Henrard, geboren te Liek (huidige provincie Luik) in 1736, minderbroeder sinds 27 Juli 1805. — De regeling werd getroffen op 29 October 1810. Henrard zal sterven op 27 September 1814. — Cfr J. Puraye, *Liège sous l'Empire*, Luik, 1954, 93-98.

⁵⁶) Geboren te Maastricht op 29 Mei 1752, novice bij de Jezuïeten op 30 September 1769; na de opheffing van de Sociëteit werd hij leraar van de Poesis en daarna perfect van het college te Maastricht; hij werd priester gewijd in 1792, pastoor van de Sint-Nicolaaskerk te Maastricht in 1804. Hij zal ontslag nemen als vicaris-generaal einde September 1814; van 15 April 1815 tot in 1835 was hij „curé primaire” van Sint-Servaas; op 31 Maart 1840 zal hij sterven te Maastricht.

⁵⁷) Het bisschoppelijk archief te Aken (bundel nr 3224) bezit drie brieven van Partouns aan Ernst, één van Le Camus, Lejeas, Henrard. Deze drie laatsten hebben wij uitgegeven in: *Simon-Pierre Ernst et ses correspondants*, 57-59.

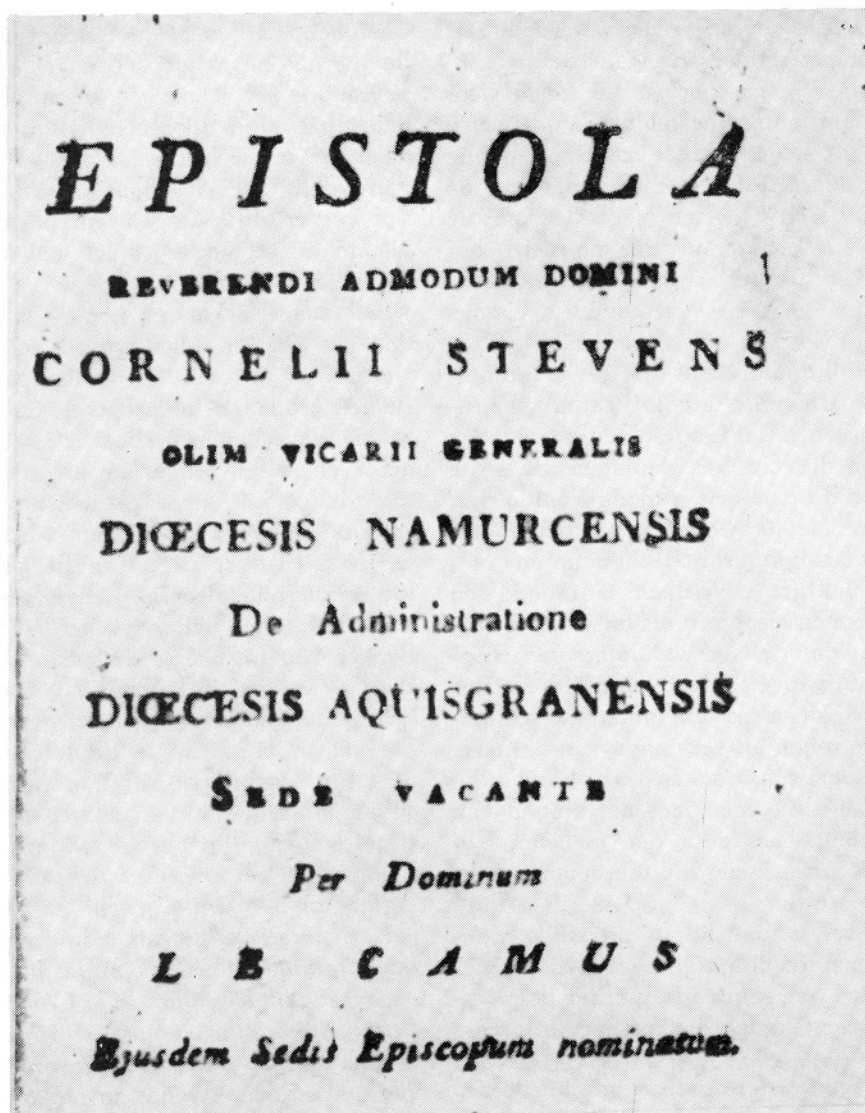
⁵⁸) Op aanvraag van de Franse Regering was het overal uitgesteld tot 9 Juni.

⁵⁹) Geboren op 19 Mei 1771, pastoor sedert 1799. Well lag in het kanton Goch.

⁶⁰) Becker schrijft: „Te Amsterdam was ook onze vervolger Keizer Napoleon aangekomen en gelogeert met zijn keizerlijke gevolgen op 't Stadhuis; alles was in de stad, die wimmelde van volk, in beweging. Triumph-boogen en Franse vlaggen zag men door de stad, een groote menigte bijzonder op de Kalverstraat”.

⁶¹) De brochure kondigt zich aan als een repliek op een brief die te Aken op 24 Mei zou zijn geschreven door twee partijgangsters van Le Camus.

⁶²) Pagina 15 van de brochure.

Fac-simile van de titel ener brochure geschreven door Cornelius Stevens, de leider van het verzet op godsdienstig gebied tegen Napoleon. Op bladzijde 2 begint de eigenlijke tekst (bladspiegel 137 x 72 mm.) gericht aan een *Reverende Domine*: deze briefwisselaar zou aan Stevens bewijzen van het verzet van sommige pastoors uit het bisdom Luik gestuurd hebben en kopie van een brief ten gunste van Le Camus. De eigenlijke tekst eindigt op bladzijde 23, op bladzijde 24 staat een *Post Scriptum* te lezen. — Een exemplaar van de brochure bevindt zich in de Stadsbibliotheek te Antwerpen.

Allerzielen 1813, moeilijkheden meebracht voor de opvolging en de aandacht van de overheid ook op Becker vestigde. Op 26 December werd hij door Franse gendarmen aangehouden en naar de gevangenis te Aken gevoerd, waar hij op 17 Januari 1814 door de Kozakken bevrijd werd. Wanneer hij eenmaal vrij is, zal hij een tijd lang rondzwerfen; met Stevens zal hij besprekingen gaan

voeren in België en te vergeefs zal hij aan de paus schrijven om zijn parochie van Broekhuizen vorst terug te krijgen; later fungeert hij als onderpastoor te Weert, totdat hij eindelijk van de Luikse vicaris capitularis de pastorie van Roggel krijgt ⁶³).

⁶³) Hij zal aldaar sterven in 1843, Pieter Bolley stierf reeds op 8 Mei 1814.

Wanneer wij nu tot het kerkelijk Luiks gedeelte van het huidige Nederlands Limburg terugkeren, zien wij, dat het niet ver van Broekhuizenvorst is, namelijk te Venlo zelf, dat het godsdienstig verzet tegen Napoleon het hevigst is. De pastoor van Venlo, Ludolphus Van Veulen, Norbertijn van de abdij Averbode⁶⁴⁾, zingt 's Zondags *Domine salvum fac imperium* in plaats van *Domine salvum fac imperatorem*, omdat Napoleon geexcommuniceerd is. Hij wordt aangehouden wanneer hij zich bij zijn confrater Goossens te Blerick bevindt. Eerst wordt hij een tijd te Maastricht opgeslagen en daarna door de gendarmen naar Luik overgebracht, waar hij niet in de gevangenis maar *en résidence surveillée* moet vertoeven. De préfet de l'Ourthe schrijft op 9 September 1811 aan zijn collega van de Nedermaas: „Sieur Van Veulen s'est présenté à la préfecture le sept du courant. D'après les renseignements contenus dans votre lettre, j'ai prescrit une surveillance peu sévère et qui se borne à la défense de quitter Liège sans autorisation”⁶⁵⁾. De straf was dus mild; Van Veulen genoot als oud-religieus een staatspensioen en dit wordt hem nog een tijdlang uitbetaald. Op 24 November 1812 schrijft Lejeas aan de prefect van de Nedermaas, dat Van Veulen overal vertelt, dat hij geen uitbetaling meer ontvangt. Zelfs als dit waar is, schrijft Lejeas, verdient hij niet beter: „Ces cagots de Stephenistes ont un tas de dévotes qui ne le laisseront manquer

de rien”⁶⁶⁾. Dit wordt evenwel geschreven in een Post-Scriptum van de brief, want in hoofdzaak handelt Lejeas over de twee kapelaans of onderpastoors van Venlo, ook twee Witheren van Averbode, Jacobus van Beers⁶⁷⁾ en Cyprianus Hoemoedt⁶⁸⁾, die het verzet ter plaatse voortzetten. Telkens⁶⁹⁾ als Lejeas hun een mededeling stuurt antwoorden zij, dat zij deze wensen te ontvangen van de vroegere vicaris-generaal Hendard of van hun „curé primaire”, dus van de pastoor van Weert. Zij zullen gaarne Lejeas erkennen, zodra de paus hem de kerkelijke machten gegeven heeft. Dit kwam ter ore van de prefect, die hen *en résidence surveillée* stuurt, echter niet naar Luik doch naar Mézières in de Franse Ardennen. Wanneer zij echter voorbij Luik komen toont Lejeas zijn goed hart door hen te gaan opzoeken om te trachten hen tot betere gevoelens te brengen. Zij bieden hun verontschuldigingen aan

⁶⁴⁾ Ibidem.

⁶⁷⁾ Zoon van Laurentius van Beers en Magdalena Brabans; hij werd gedoopt op 26 April 1760 te Hulsel (huidige provincie Noord-Brabant) onder de naam van Willem, ingekleed op 2 Februari 1782 onder de naam van Jacobus de Mindere, geprotest op 2 Februari 1784, subdiaken op 6 Maart 1784, diaken op 5 Juni 1784, priester op 26 Juli 1785, assistent te Rotselaar op 5 October 1791, te Rummen in 1795, te Venlo in 1797, en kapelaan aldaar in 1799. De abdij Averbode had ook het benoemingsrecht te Rotselaar. Cfr. Archief van de abdij Averbode, sectie I, reg. 434, fol. 106vo.

⁶⁸⁾ Zoon van Petrus Hoemoedt en Gertrudis Michiels; hij werd gedoopt op 30 Januari 1763 te Venray onder de naam van Antonius Herman, gekleed onder de naam van Cyprianus, geprotest en subdiaken tegelijkertijd evenals Van Beers, diaken op 19 Februari 1785, priester op 3 Maart 1787, assistent te Einthout in 1793; hij weigerde de eed van haat af te leggen en werd op 29 Mei 1798 voor meerdere maanden aangehouden; hij werd kapelaan te Wezemaal in 1801 en te Venlo in 1803. De abdij Averbode had ook het benoemingsrecht te Einthout. Cfr. Archief der abdij Averbode, Sectie I, reg. 434, fol. 160vo; *De Norbertijnerabdij Averbode*, 273.

⁶⁹⁾ Een eerste maal na ontvangst van richtlijnen betreffende het budget der Kerkfabriek als toepassing van een rondschrijven van de Ministre des Cultes van 26 Maart 1812; een tweede maal na ontvangst van het Mandement van 7 October 1812, dat het zingen van een *Te Deum* oplegde als dank voor de overwinning van Napoleon aan de Moskowa. Van Beers en Hoemoedt zongen toch het *Te Deum* op 26 October omdat de „curé primaire” van Weert het gevraagd had, maar daags daarna stuurden zij een onbeleefden brief aan Lejeas.

⁶⁴⁾ Zoon van Petrus van Veulen en Christina De Chaine; hij werd gedoopt te Tongeren op 13 Januari 1749 onder de naam van Petrus Godefridus, ingekleed op 8 December 1771, onder de naam Ludolphus, geprotest op 8 December 1773, subdiaken op 26 Februari 1774, diaken op 10 Juni 1775, priester op 23 December 1775, kapelaan te Oostmalle op 6 September 1783, superior en novicenmeester te Averbode op 27 April 1786, kapelaan te Wezemaal op 2 October 1791, assistent te Rummen op 17 September 1792, kapelaan te Veerle op 5 Juni 1795, pastoor te Venlo op 8 Juni 1800. Onder het oude Regiem had de abdij Averbode her benoemingsrecht van al de hier vermelde parochies. Cfr. Archief van de abdij Averbode, sectie I, reg. 434, fol. 92vo; *De Norbertijner Abdij van Averbode*, Averbode, 1920, 250, 353. Volgens M. Jansen, *De pastoors van Venlo uit de abdij Averbode*, in *De Maasgouw*, II, 1890, 306, werd Van Veulen op Pinkstermaandag 1812 te Blerick aangehouden; het jaartal is zeker verkeerd. Pinkstermaandag viel in 1811 op 3 Juni.

⁶⁵⁾ Rijksarchief Maastricht, Franse Tijd, bundel nr 810.

voor hun onbeleefdheden tegenover hem begaan doch willen hem niet als hun kerkelijk hoofd erkennen⁷⁰⁾. Zij moeten dan naar Mézières, waar de prefect klaagt over hun aankomst: hij heeft reeds vier kardinalen en *résidence surveillée* te Mézières zelf en twee in het departement; als er nu nog twee op-roerlingen bijkomen ontstaat er misschien een anti-Napoleontische beweging. Het besluit van de Franse overheid is kordaat: zij sluiten die twee maar op in de gevangenis. Het zware penitentiair regiem brengt eerst Van Beers en daarna ook Hoemoedt tot onderwerping; zij tekenen een verklaring, waarin zij het gezag van Lejeas erkennen en mogen naar Venlo terugkeren⁷¹⁾.

Voor Nederlands Limburg mogen wij aannemen als voorlopige conclusie⁷²⁾ — welke echter door locale archivalia zou kunnen worden tegengesproken — dat een feitelijk openlijk verzet zich slechts in het Noorden heeft voorgedaan; een uiting én van de geestes-tendenz der priesters zelf — waaronder meerdere Norbertijnen van Averbode, bekend om hun verzet tegen Jozef II en daarna tegen de Fransen —, én van de steun der strijdlustige inwoners van deze streek, waarvan sommigen het later zelfs zullen brengen tot een openbare breuk met al de priesters die het concordataire regiem hadden aangenomen⁷³⁾. Elders weken de priesters voor de druk welke werd uitgeoefend door de Regering en men

mag wel aannemen, dat de militaire nederlagen van Napoleon hun de hoop gaven, dat er weldra een einde zou komen aan het Franse regiem. In Januari 1814 keren Le Camus en Lejeas met de troepen naar Frankrijk terug⁷⁴⁾; op 7 Mei daarentegen is Van Veulen wederom te Venlo⁷⁵⁾.

Deze derde periode van Napoleon's houding — bijzonder zijn openlijke strijd met Paus Pius VII — werpt natuurlijk een grote schaduw op heel zijn godsdienstige politiek. Wij mogen evenwel niet vergeten, dat Napoleon, met uitzondering van enkele persoonlijke straffen van suppressie van de jaarwedde, niets van de bezoldiging van bisschoppen, curés en desservants heeft weggenomen, evenmin als van de andere stoffelijke voordelen, welke aan de cultus waren toegekend. De territoriale kerkelijke structuur heeft hij onaangetast gelaten; alleen van het centraal gezag van de Kerk — paus, kardinalen, enz. — wenste hij, dat zij zekere abdicaties goedkeuren, waarmede zij niet konden instemmen.

Napoleon werd definitief overwonnen te Waterloo en naar Sint-Helena verbannen; van zijn godsdienstige politiek bleven slechts de voordelen en niet de nadelen over.

Prof. Dr. C. de CLERCQ.

⁷⁰⁾ Ziehier de verklaring welke zij te Luik op 3 December ondertekenden: „Monseigneur, nous avons l'honneur de déclarer avec tout le respect dû à votre digne Personne, que nous demandons excuse de la malhonnêteté qui pourroit se trouver dans la lettre que nous avons écrite à l'occasion du mandement pour le Te Deum en action de grâces de la victoire remportée à Moskowa, promettant à l'avenir d'être plus respectueux envers vous et d'avoir plus d'égard à la dignité de votre Personne...”. Op 4 December zond Lejeas een afschrift van die verklaring aan de Prefect van de Nedermaas, welke deze aan het Ministère des Cultes doorzond. Te Parijs vond men ze onvoldoende en bevestigde men de verbanningsmaatregel. (Rijksarchief Maastricht, Franse tijd, bundel 810).

⁷¹⁾ Beslissing van 16 Februari 1813 (*Ibid.*). Hoemoedt stierf te Venlo op Kerstmis 1813 aan de gevolgen van een besmettelijke ziekte opgedaan tijdens het vervullen van zijn ministerie; Van Beers overleed op 1 April 1814.

⁷²⁾ In het Rijksarchief te Maastricht, Franse tijd, bundel nr 808, treft men bijzonderheden aan over pastoor Westhoven van Wijnandsrade die in 1813, voornamelijk vanwege moeilijkheden met zijn parochianen, werd afgezet.

⁷³⁾ Dit zijn de eigenlijke schismatieke Stevenisten, welke Stevens zelf in het begin afkeurde. Te Horst waren er in 1840 nog een tiental van zulke families; er zijn er thans in België nog altijd. Cfr de Stevenistische schrijver F. Wijverkens, *L'anticoncordatisme ou Stévenisme. Considérations critique sur l'essai historique sur le Stévenisme de M. J. Van der Weghe*. Hal, zonder datum, en *Beknopte Studie over het Concordaat van 1801*, Hal, 1937.

⁷⁴⁾ Le Camus zal te Parijs reeds op 26 April sterven; Lejeas zal, na de nederlaag van Waterloo, zich te Brussel vestigen; hij zal vergeefse pogingen doen om te Luik bisschop te worden, en te Brussel sterven op 16 April 1827.

⁷⁵⁾ Hij zal aldaar sterven op 16 Februari 1829.

Sint Norbertus en Rolduc

HET SPINWONDER

Het voortreffelijk boekje *Les abbayes de Belgique* (Brussel 1952) van wijlen Pater E. de Moreau S.J. geeft een overzicht van de kloosters, die in België en Nederlands Limburg ontstonden vóór het Concordaat van Worms (1122). Het rept met geen woord over de abdij Rolduc, hoewel de grondslagen daarvan toch al waren gelegd in 1104. De schrijver heeft zich laten afschrikken door de onzekerheid, die de vroegste geschiedenis van Rolduc vertoont. Naar mijn oordeel, is hij wel wat te behoedzaam te werk gegaan.

Ontstaan en wezen der canoniale beweging zijn de laatste jaren in een verrassend nieuw licht geplaatst door de studies van Ch. Dereine¹⁾, die niet alle meer ter kennis zijn gekomen van Père De Moreau. En zeer onlangs is het nieuwe inzicht nog verdiept door H. Silvestre, die de grote verbreiding van het canoniale instituut in het bisdom Luik in verband brengt met en toeschrijft aan het feit, dat dit bisdom een rijksbisdom had²⁾.

Maar met deze verheldering der achtergronden zijn eigenlijk geen nieuwe concrete gegevens toegevoegd aan de ontstaansgeschiedenis van Rolduc. Nog altijd blijven zeer belangrijke vragen open, als deze: wanneer precies begon de eremitage Rolduc een regel-

matige communiteit van reguliere kanunniken te zijn? en welke constituties hebben er in de eerste jaren gegolden? Een afdoend antwoord is moeilijk te verwachten, zolang we over geen andere bron beschikken dan de *Annales Rodenses*, die pas veel later (ten dele na 1144 en ten dele zelfs nog later³⁾) werden te boek gesteld.

Om dezelfde reden bestaat er ook geen behoorlijke zekerheid omtrent belangrijke punten uit het leven van Rolduc's stichter, Ailbertus van Antoin. Volgens de *Annales Rodenses* werd Ailbertus geboren aan de grenzen van Vlaanderen, in of rond Antoin aan de Schelde, en zou hij tot hetzelfde Vlaamse geslacht behoren als de graven van Wassenberg-Gelre. Dat men 'zo'n op zichzelf staande mededeling niet altijd letterlijk hoeft te nemen, bewijst wel het geval van bisschop Willem van Utrecht (1054—1076), die volgens Jocundus, de biograaf van Sint Servatius, van Vlaamse geboorte zou zijn, maar dat stellig niet was.

In de 10e en 11e eeuw onderhielden de Duitse keizers militaire districten (marken) aan de Schelde, die toen rijksgrens was. Het waren veelal edele heren uit het land tussen Maas en Rijn, die daar de wacht hielden. Zo konden Rijnlandse heren gemakkelijk de bijnaam *De Vlaming* (*Flandrensis*, *Flamens*⁴⁾) dragen, zonder van Vlaamse herkomst te zijn. In feite zijn er aanwijzingen te over, die waarschijnlijk maken, dat de graven van Wassen-

¹⁾ Van zijn vele studies op dit gebied citeer ik hier alleen: *Vie commune, règle de Saint Augustin et chanoines réguliers au XIe siècle*, in: *Revue d'histoire ecclésiastique*, 41 (1946) 365 ss., en: *Les coutumiers de Saint-Quentin de Beauvais et de Springiersbach*, in: *Revue d'histoire ecclésiastique*, 43 (1948) 411-442. De tweede studie is meer direct van belang voor Rolduc, dat van ca 1122 tot 1141 zijn abten uit Springiersbach betrof.

Ch. Dereine, *Les chanoines réguliers au diocèse de Liège avant Saint Norbert*. Bruxelles et Louvain 1952.

²⁾ H. Silvestre, *Sur une des causes de la grande expansion de l'ordre canonial dans le diocèse de Liège aux Xe et XIe siècles*, in: *Revue belge de philologie et d'histoire*, 31 (1953) 65-74. Silvestre aanvaardt een fundamenteel juridisch verschil tussen kanunniken en monniken in zoverre de eersten episcopopetaal en de tweeden episcopofugaal zijn. Zijn standpunt is in de grond tegengesteld aan dat van Dereine, die principiële tegenstelling tussen kanunniken en monniken verwierpt.

³⁾ Zie de beschrijving van het handschrift in Rolduc's Jaarboek, 1953, blz. 91-103. Op het jaar 1139 bericht de Annalist, dat een deel van het gebouw in 1144 afbrandde. Het tweede katern, dat dit bericht bevat, is dus in zijn geheel geschreven na 1144. Het laatste blad van het derde katern is van veel later datum.

⁴⁾ Gerardus, stamvader der graven van Wassenberg-Gelre, draagt de bijnaam *Flamens* in een oorkonde van 1033. Die bijnaam kan het romaanse (niet het latijnse) equivalent zijn van de vorm *Vlaming*, volgens Paul Aebischer, *L'anthroponymie wallonne d'après quelques anciens cartulaires* (Liège 1924), p. 76. Men heeft echter vrij zeker te doen met een interpolatie.

berg-Gelre niet tot een Vlaams, maar tot een West-Duits geslacht behoorden. Indertijd heb ik gemeend, ze te kunnen herleiden tot een Zuid-Rijnlandse (Frankische) familie-groep⁵⁾. Onlangs heeft een ander voorgesteld ze in verband te brengen met een Nederrijns geslacht⁶⁾.

Dit alles maakt de kans reeds zeer groot, dat Rolduc's stichter de zoon was van een Rijnlands edelman, zonder dat hierdoor een geboorte in de streek van Antoing wordt uitgesloten. Deze mogelijkheid verkrijgt zelfs een zekere mate van positieve zekerheid door een bericht uit een wereldkroniek van omtrent 1470, volgens hetwelk Ailbertus zou zijn geboren in Keulen (lees: in het diocees Keulen). Nicolaas Clopper, die deze wereldkroniek schreef in de priorij Marienhage bij Eindhoven, had dit bericht overgenomen uit een verloren Luikse kroniek van het begin der dertiende eeuw⁷⁾.

Omdat Clopper's bron verloren is, sloeg ik aanvankelijk de waarde van zijn bericht niet al te hoog aan. Maar sedertdien vond ik hetzelfde bericht in een andere kroniek van de dertiende eeuw, een kroniek die zelfs gedrukt is en die om een of andere reden aan mijn aandacht was ontsnapt. Ik bedoel de *Gesta Episcoporum Leodiensium abbreviata*, in de 13e eeuw getrokken uit het werk van Gilles d'Orval dat werd geschreven tussen 1247 en 1251:

Hoc etiam tempore Adalbertus canonicus Tornacensis, de Colonia natus, in parochia Rodensi ecclesiam in honore perpetue virginis Marie necnon paranimphi Gabrielis edificavit et Dei servos sub regula beati Augustini ibi instituit et, relicto seculo, ibidem sancte vixit.⁸⁾

De aandachtige lezer zal bemerken, hoe

⁵⁾ De oorsprong van Limburg en Gelre en enkele naburige heerschappijen (Maastricht 1938), blz. 1-8.

⁶⁾ Jhr Mr M. A. Beelaerts van Blokland, in: De Nederlandsche Leeuw, dec. 1948. Volgens deze schrijver zouden de *Flamenses* Gerard en Rutger (stamvaders der graven van Gelre en Kleef) zoons zijn van een aan de rechterzijde van de Rijn wonende zuster van de beruchte graaf Balderik, die in 1018 werd afgezet.

⁷⁾ Zie Rolduc's Jaarboek, 1950, blz. 100-110.

⁸⁾ MG. SS., XXV, 131. Het verdient nog opmerking, dat beide dertiende-eeuwse kronieken aan Rolduc's stichter de naam Adalbertus geven, en niet die van Ailbertus, gelijk de *Annales Rodenses* doen.

woordelijk dit bericht gelijk op dat van de andere Luikse kroniek, die door Clopper werd afgeschreven. Beide kronieken laten Ailbertus geboren worden in (het diocees) Keulen, al noemen zij hem kanunnik van Doornik. Beide ook zwijgen zij over Ailbertus' verblijf in Noord-Frankrijk. Ziehier dus twee verschillende kronieken uit de dertiende eeuw, die de stichter van Rolduc laten geboren worden in (het diocees) Keulen. Met minder schroom dan voorheen, durf ik thans Ailbertus van Antoing — en met hem de graven van Wassenberg-Gelre — voor te dragen als geboren en getogen Rijnlanders. Het is duidelijk, dat zulk een nieuw feit belangrijke gevolgen kan hebben voor de bepaling van het geestelijk klimaat in het oudste Rolduc.

Indien Ailbertus van Antoing behoorde tot een Rijnlands geslacht, gelijk nu wel waarschijnlijk is geworden, dan was hij behalve een tijdgenoot ook nog een streekgenoot van de heilige Norbertus, die werd geboren in de omgeving van Xanten, eveneens in het bisdom Keulen. Met des te meer reden mag men dan aannemen, dat er persoonlijke betrekkingen tussen deze twee heilige mannen hebben bestaan. Hun levensloop vertoont trouwens een opvallende overeenkomst. Beiden zegden zij hun wereldlijk kapittel vaarwel om in de eenzaamheid God te dienen. Beiden voerden zij een kluizenaarsbestaan in Noord-Frankrijk, in het bisdom Laon. Beiden stichtten zij een orde van reguliere kanunniken.

Over het persoonlijk samentreffen van Ailbertus en Norbertus in Noord-Frankrijk bezitten wij een betrouwbaar getuigenis. In een oorkonde van 1126 bericht de bisschop van Laon, dat een zekere Albericus de kluize Clairefontaine had opgedragen aan de stichter van Prémontré, Sint Norbertus⁹⁾. Albericus moet wel een verschrijving zijn voor Ailbertus¹⁰⁾, want uit de *Annales Rodenses* weten wij, dat het Ailbertus van Antoing was, die kort na 1111 de kluize van Clairefontaine had gesticht. De samenkomst, waarvan de

⁹⁾ Ch. L. Hugo, *Ordinis Praemonstratensis Annales*, I (Nancy 1734), *Probationes*, col. 400-401.

¹⁰⁾ De tekst der oorkonde van 1126 is slechts bekend uit een afschrift. In oorkonden van die tijd werden eigennamen veelal aangeduid met de eerste letter. In de originele oorkonde zal dus slechts A. hebben gestaan. De latere afschrijver heeft dan die afkorting verkeerd opgelost.

oorkonde gewaagt, moet hebben plaats gehad in de jaren 1120—1122. In 1122 stierf Ailbertus en in 1126 werd Norbertus benoemd tot aartsbisschop van Maagdenburg, op welke post hij stierf in 1134.

Is het in Frankrijk, dat Ailbertus voor het eerst van Norbertus hoorde? of dateren hun betrekkingen uit ouder tijd? De laatste mogelijkheid kunnen wij niet meer uitsluiten, nu wij gezien hebben dat de twee heilige priesters waarschijnlijk streekgenoten van afkomst waren. Wat daarvan ook zij, zeker is, dat Norbertus tussen 1115 en 1118 in Rolduc heeft verbleven. Daar heeft hij stellig horen spreken van de stichter Ailbertus, die het klooster al in 1111 had verlaten om in Noord-Frankrijk te gaan kluizenaren.

De oudste Latijnse levensbeschrijving van Sint Norbertus is bewaard in twee lezingen: een Duitse, geschreven rond 1155, en een Franse, daterend van ca 1170¹¹⁾. Op de verschillen tussen die twee lezingen behoeven wij hier niet in te gaan, omdat beide lezingen het spinwonder van Norbertus en diens bezoek aan Rolduc in gelijke bewoordingen mededelen. Hier volgt de tekst van het wonderlijke verhaal in Nederlandse vertaling:

„Want toen hij zich hierna (d.i. na zijn bekering) uitputte door ongelofelijke vasten en onthouding en door aanhoudend waken en bidden dag en nacht, gebeurde het eens, terwijl hij in zekere crypte als naar gewoonte de Mis las, dat een spin neerviel in de kelk die reeds geconsacreerd was. Bij het zien daarvan, verstijfde de priester van schrik. De kwestie van leven of dood stond hem voor ogen. Het was immers een spin van niet geringe lijfsomvang. Wat zou de man doen, wiens geloof reeds in de Heer bevestigd was? Om niets van het reeds bereide offer te verspillen, verkoos hij het levensgevaar, en nuttigde het gehele offer met wat er in was. Na aldus het offer geheel volbracht te hebben, verwachtte hij, onmiddellijk te zullen sterven. Terwijl hij nu onbeweeglijk op de plaats bleef staan, vóór het altaar, en het uiteinde, dat hij verwachtte, al biddend aan God aanbeval: voelde hij een kriebeling in de neus, krabde en moest plotseling niezen, waarbij de spin

ongedeerd door de neusgaten naar buiten werd gestoten.

Aldus dagelijks geestelijke voortgang makend, begaf hij zich nu eens naar het klooster Siegburg, dan weer naar de kerk der religieuze clerici die *Rotha* genoemd wordt, maar vaker nog ging hij naar zekere kluizenaar, Liudolfus geheten”.

Ziedaar het spinwonder van Sint Norbertus, zoals het omstreeks 1155 werd te boek gesteld, zowat veertig jaar achteraf. De levensbeschrijver zegt niet met zoveel woorden, dat het zich in Rolduc afspeelde, maar de lezers hebben dit altijd zo begrepen, omdat er onmiddellijk volgt, dat Norbertus een tijdje in *Rotha* verbleef om zich geestelijk te sterken. Een ander klooster van reguliere kanunniken met de naam *Rotha* is tussen Maas en Rijn niet bekend¹²⁾ en alleen ons Limburgse *Roda* of Rolduc had een crypte. De localisatie van het verhaal in Rolduc lijdt dus geen ernstige twijfel.

Het verblijf van Sint Norbertus te Rolduc moet hebben plaats gehad kort na zijn bekering en vóór zijn vertrek naar Noord-Frankrijk. Het is te stellen in de jaren 1115—1118. Het moet nogal van enige duur zijn geweest, omdat de levensbeschrijver zegt, dat Norbertus in de crypte *als naar gewoonte* de Mis las. Het schijnt wel dat de heilige ernstig heeft overwogen, of hij zich zou aansluiten bij de gemeenschap van Rolduc, aangetrokken wellicht door de faam en het voorbeeld van de stichter Ailbertus. Eerst geleidelijk kreeg hij meer klaarheid in zijn roeping en zag hij een andere weg voor zich getekend. Misschien oordeelde hij, dat de toenmalige abt Richerus teveel een Beiers prelaat was en dat er onder hem te veel geleerdheid werd nagestreefd. Zeker leefde men onder Richerus te Rolduc niet meer in alles volgens de strengheid, die Ailbertus er had ingevoerd.

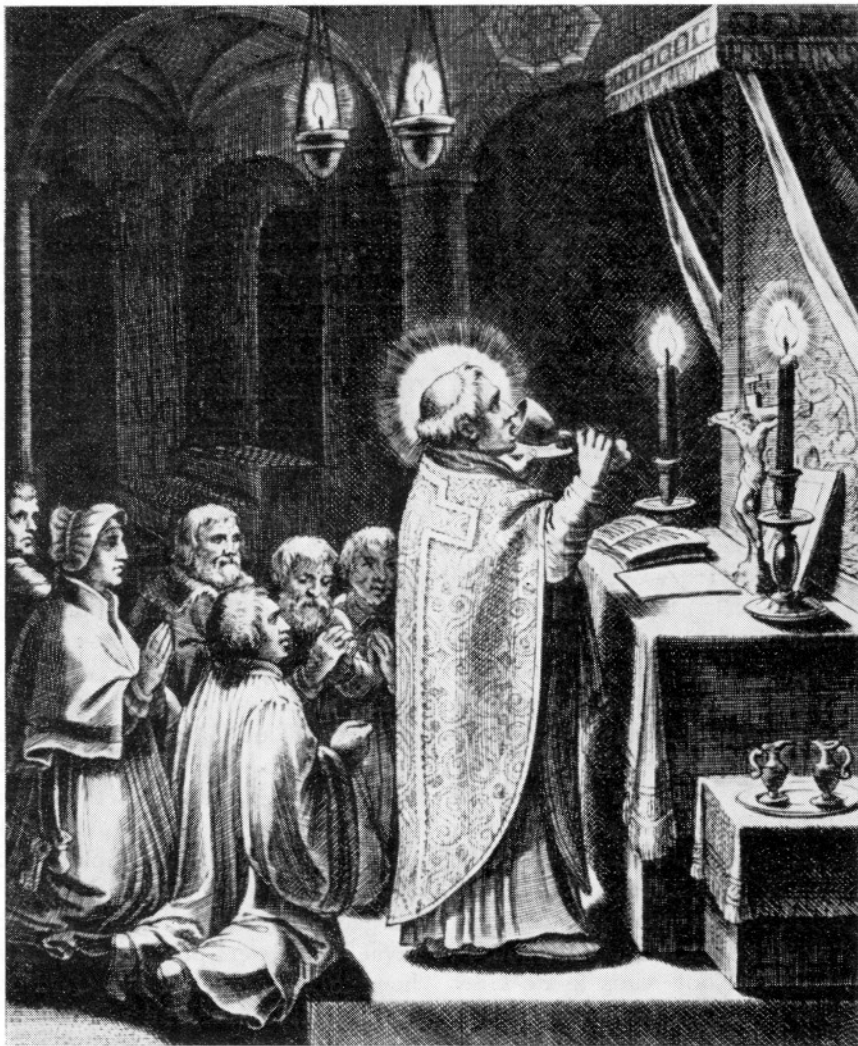
Het lijkt op het eerste gezicht vreemd, dat de *Annales Rodenses* met geen woord reppen over Norbertus' verblijf te Rolduc. Even vreemd lijkt het, dat Herman van Laon, de geschiedschrijver der premonstratenserabdij Clairefontaine, de naam verzwijgt van Ailbertus, de stichter van die abdij. In Rolduc zwijgt men over Norbertus, bij de Norbertijnen

¹¹⁾ Men vindt de teksten in MG. SS., XII, 670-703 en AA. SS. Iunii I, 819-858.

¹²⁾ *Rotha* bij Trier komt niet in aanmerknig, omdat het een abdij van vrouwen was.

zwijgt men over Ailbertus. Het lijkt een opzettelijk spel over en weer. Meende men elkaar iets te verwijten te hebben? Het is al meer dan eens door hedendaagse geschiedschrijvers geopperd. De ervaringen, die de Norbertijnen van Mariënweerd opdeden bij

Vroeger heb ik mij achter dat standpunt geschaard, maar nu voel ik er mij niet meer zeker van. In de 18e eeuw is die naijver tussen beide orden een feit, maar dat geeft nog niet het recht, die naijver terug te projecteren in de 12e eeuw. In Rolduc zou men er alle be-

de stichting van Berne, zullen hun sympathie voor Rolduc niet hebben vermeerderd¹³⁾. Er zou in de 12e eeuw een zekere animositeit hebben bestaan tussen de zwarte kanunniken (van Ailbertus' Rolduc) en de witte kanunniken van Sint Norbertus, als een soort voorspel op de grote naijver, die tussen deze twee orden in de 17e en 18e eeuw aan de dag is getreden.

¹³⁾ Th. Heijman, *Berne-Heeswijk. Verleden-Heden. Berneboek.* (1934), blz. 14.

lang bij hebben gehad, het verblijf van Norbertus in Rolduc en de stichting van Clairefontaine door Ailbertus zoveel mogelijk wereldkundig te maken. Juist dat men daaraan in Rolduc geen behoefte heeft gevoeld, bewijst, dat men er nog geen naijver jegens de Norbertijnen koesterde. De veronderstelde animositeit mist derhalve het element der wederkerigheid en krijgt daardoor het karakter van een onbewezen constructie.

Ik geloof, dat die onbehagelijke kwestie

van het wederzijdse verzwijgen terug te brengen is tot een toevallig en dus onschuldig langs elkaar heen schuiven van de respectieve schriftelijke overleveringen. Toen Herman van Laon in 1146 de stichting van Clairefontaine beschreef, kon hij de *Annales Rodenses* nog niet hebben gelezen en zal hij volslagen onkundig zijn geweest van het bestaan van Ailbertus en Rolduc. Omgekeerd is het zeer goed mogelijk, dat het oudste deel der *Annales Rodenses* werd geschreven vóór 1155, dus voordat de eerste levensbeschrijving van Norbertus tot stand kwam. Hoe vaak ervaart men niet, dat heiligen tijdens hun leven onopgemerkt bleven en pas na hun dood en vooral na hun heiligverklaring een grotere plaats kregen in de herinnering en in de verering.

Rolduc heeft in de eerste helft der 12e eeuw meer dan eens gewisseld van regels en bewoners. Bij zovele veranderingen kon er van de overlevering der eerste jaren niet veel bewaard blijven. Het is best mogelijk, dat men zich daar het verblijf van Norbertus pas weer is gaan herinneren na het lezen van de eerste levensbeschrijving van de heilige, en dat men eerst daarna nauwere betrekkingen is gaan onderhouden met Norbertus' bakermat Xanten. Dat in de tweede helft van de 12e eeuw zulke betrekkingen zijn aangeknoopt, bewijst de architecturale verwantschap van de stiftskerk van Xanten met de abdijkerk van Rolduc.

Het is tenslotte nog mogelijk, dat de geleerde heren van Rolduc, hoewel de geschiedenis met de spin vanouds kennende, daaraan geen bijzondere betekenis hebben gehecht, en dat eerst de levensbeschrijver van Norbertus die gebeurtenis tot een wonder heeft opgeschreefd. Want een echt wonder was die gebeurtenis niet.

Het spinwonder van Norbertus staat niet alleen.¹⁴⁾ Het is echter wel het meest bekende en, voor zover ik weet, het enige, dat in de beeldende kunst is weergegeven¹⁵⁾. Bij

de toenmalige onzindelijkheid der kerken gebeurde het vaak, dat spinnen en andere ongedierten onder de H. Mis neervielen in het H. Bloed. Doch pas in de 12e eeuw treedt dit gewone feit in de literatuur binnen en wordt het voorwerp van allerlei beschouwingen. Dat dit juist nu gebeurde, is wel te zien als een symptoom van reactie tegen het ketters symbolisme van Berengarius van Tours (gest. 1088), die de transsubstantiatie en zelfs de werkelijke tegenwoordigheid van Christus in het H. Sacrament loochende. Nog de gehele 12e eeuw door bleef het eucharistisch symbolisme heersen bij de Albigenzen van Zuid-Frankrijk en elders.

De spin, die na de consecratie in de kelk viel, plaatste de gelovige priester voor een uiterst delicate problematiek. Zij kon niet worden verwijderd zonder verspilling van de H. Bloedgedaante. Het nuttigen van de spin werd aangezien voor een teken van heldhaftige deugd, waartoe natuurlijk niet iedereen gehouden was.

Elke spin (er zijn meer dan 30.000 soorten!) is giftig. Met haar gif doodt zij insecten. Het gif van een kruisspin is zelfs voldoende om door injectie zowat 1000 jonge katten te doen sterven. Tot geruststelling van de lezers zij medegedeeld, dat alleen sommige exotische spinnen voor de mens gevaarlijk zijn. Die gevaarlijke soorten zijn trouwens groter dan onze ca 400 inheemse soorten en maken jacht op groter gedierte zoals kikkers. De gewone spin is een nuttige insectenverdelgster, doch dit neemt niet weg, dat haar beet onaangenaam is en dat haar verschijning afschuw wekt.

De schrijvers van de Oudheid weten over de spin niets dan kwaad te vertellen. Geen wonder: zij kenden gevaarlijke spinsoorten zoals de Apulische tarentula en de „zwarte weduwe”. Bij de schrijvers van de middeleeuwen en in het Noord-West-Europees volksgeloof treft men een dualistische opvatting aan: de spin brengt er zowel verderf als geluk.¹⁶⁾

In haar *Physica* schrijft de heilige Hildegard van Bingen (gest. 1179), dat het gif van de spin bijna even gevaarlijk is als dat van de scorpioen: inwendig gebruik van de

¹⁴⁾ Opsomming van andere gevallen bij pater P. Browe S.J., *Die Eucharistischen Wunder des Mittelalters* (Breslau 1938), Ss. 63-67.

¹⁵⁾ Een glasschildering in de kerk van Rolduc. Zie de afbeelding in: *Rolduc in woord en beeld* (1904), blz. 22.

¹⁶⁾ *Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens*, VIII (1936/37), Sp. 265-282.

spin is altijd dodelijk, maar zelfs de uitwendige aanraking is nog levensgevaarlijk.¹⁷⁾ Een eeuw later zal de heilige Albertus Magnus met wat minder angst over dit onderwerp schrijven en alleen die spinnen voor gevaarlijk verklaren, die haar web in het gras weven¹⁸⁾. Nog tot in de 17e eeuw werd de spin, naast wijn, gebruikt voor het vervaardigen van gifdranken. In de huiselijke kring was de spin vooral gevreesd als vergiftigster van het eten. Hoe licht kwam er van de gifsecretie der spinnen, die aan de zolder hingen, iets terecht in de soep of in de pap! Er werd wel gelooft, dat afgrijselijke spinnen belichamingen waren van oude vrouwen, heksen en duivels. Het aanzien van de spin was dus niet gunstiger dan dat van de eveneens giftige pad, die door vele middeleeuwse predikanten ten tonele wordt gevoerd als belichaming van het oude wijf dat jonge meisjes van het pad der deugd brengt.

Zijn de middeleeuwse schrijvers veelal geneigd ten aanzien van de spin het pessimisme der antieken te delen, in het volksgeloof van onze streken vindt men daarnaast vele sporen van waardering. De spin is dan een soort orakel en geluksteken, dat natuurlijk aanspraak maakt op onschendbaarheid. Het is een zeer oud gezegde, dat wie een spin doodt, zijn geluk verbeurt.

Neemt men in aanmerking, dat het in de middeleeuwen juist de ontwikkelden waren, die in de wezenlijke boosaardigheid van de spin geloofden, dan zal men gemakkelijker het gedrag van de priesters, die de spin met het H. Bloed nuttigden, als heldhaftig kunnen waarderen. De handelwijze van Sint Norbertus krijgt haar volle relief, als men ze beoordeelt volgens de krasse maatstaf van de tijdgenote Hildegardis van Bingen.

Doch de angst van de geestelijke en geleerde schrijvers voor de spin kwam toch niet enkel en alleen voort uit physiologische gronden. In bestiaria en preken vindt men herhaaldelijk de voorstelling, dat spin en pad wel gevaarlijk zijn voor de mens, maar niet voor de dieren. Men leest er zelfs, dat de spin een lekkernij is voor de mus en de pad voor de ooievaar. De allermerkwaardigste opmer-

king trof ik in een onuitgegeven preek van Guiard de Laon (gest. 1248): ook de ezel vindt die vergiftige beestjes wel lekker, maar zij smaken niet aan de ziel, die alleen gevoed wil worden met het Lichaam van Christus¹⁹⁾.

Klaarblijkelijk moet ook de geestelijke symboliek worden betrokken in de verklaring van de angst voor de spin. De ezel is het symbool van het lichaam en bij uitbreiding van de wereldse mens²⁰⁾. In een andere preek, eveneens onuitgegeven, wordt de mens, die onwaardig communiceert, vergeleken met een ezel, die het Lichaam van Christus niet weet te onderscheiden van ander voedsel²¹⁾. Vanzelf denkt men hierbij aan de lof, die Sint Bernard aan de barmhartigheid van God brengt, omdat Hij zich laat eten door runderen²²⁾. Wanneer nu door geestelijke schrijvers de spin wel gevaarlijk wordt genoemd voor de mens, maar niet voor de dieren, moet dit zo worden verstaan: gevaarlijk voor de ziel, niet voor het lichaam. De spin is dan een symbool van de ondeugd, even goed als de pad en de ezel, en het lichaam zelf.

Men krijgt hieruit de indruk, dat de geestelijke schrijvers niet zozeer overtuigd waren van de giftigheid van de spin alswel bevreesd voor haar symbool zijn van het kwaad. In de middeleeuwse denkwijze waren beide voorstellingen onschendbaar één; hoogstens kon het accent verschillend worden gelegd. Men moet rekening houden met deze denkwijze bij het beoordelen van de dogmatische problematiek, die vastzit aan de spin in het H. Bloed.

De spin, die in het H. Bloed valt en daarvan in zich opneemt, wat nuttigt zij? De theologen van de 12e eeuw hebben het geval zeker overwogen. Het is niet duidelijk, tot wel-

¹⁹⁾ De preek *Comedite bonum* in mss. lat. 15955 (fol. 135) en 16488 (fol. 254) van de Bibliothèque Nationale te Parijs.

²⁰⁾ Tenminste bij de middeleeuwse geestelijke schrijvers. In de Oudheid kende men juist de ezel als symbool van de ziel (Apuleius!).

²¹⁾ In een anonieme bundel *Sermones de tempore* uit de 13e eeuw, in mijn bezit: *qui indevote accedit, ita scilicet sicut asinus ad presepe, non diiudicans corpus domini ab aliis ferculis* (preek voor Paasdag). Hetzelfde beeld meermaals in deze bundel.

²²⁾ Pseudo-Bernardus, *De excellentia SS. Sacramenti* (ed. Mabillon, II, 681): *O stupenda dei miseratio! Verbum carnem, deus cinerem... induit, ut jumenta manducarent panem angelorum.*

¹⁷⁾ Migne, *Patrologia latina*, tome 197, col. 1342.

¹⁸⁾ Albertus Magnus, *De animalibus* VIII, n. 133.

ke oplossing zij kwamen, omdat de kwestie in de gedrukte summae van die tijd niet wordt besproken. Mogelijk werd gehouden, dat Christus zijn tegenwoordigheid uit het H. Bloed in de spin terugtrok. Het nuttigen door een dier, vergiftig voor ziel en lichaam, zal als niet passend zijn beschouwd. De vroegste kerkelijke wetgeving sluit reeds de plicht uit, om de in het H. Bloed gevallen spin te nuttigen. De zaak schijnt niet als een ernstig theologisch probleem te zijn beschouwd, wat zij wel zou zijn geweest, als men gehouden had, dat Christus zou zijn tegenwoordig gebleven in de door de spin genuttigde druppels.

In beginsel was het geval van de spin gelijk aan dat van de muis, die aan de H. Hostie knabbelt. Wat nuttigde dan de muis? Deze kwestie mag welhaast klassiek worden genoemd, omdat zij behandeld wordt in de meeste *Summae* van de 12e en 13e eeuw. Tot een eensgezinde opinie kwam men in de 12e eeuw nog niet, omdat de muis geen symbool is van het kwaad en dus zuiverder dan de zondaar, die Christus wel kan nuttigen.

Een zekere Magister Odo, aangehaald door Magister Praepositinus van Cremona (gest. ca 1210), meende, dat het niet onpassend zou zijn, dat Christus door de muis werkelijk wordt genuttigd. Immers, zo redeneerde hij, de mond van de muis is zuiverder dan die van de zondaar. Derhalve blijft Christus tegenwoordig in de kruimels, die de muis van de H. Hostie knabbelt.²³⁾

De H. Bernardus had deze gedachte resoluut afgewezen. Een eeuw later zou Guiard de Laon, met een beroep op hem, hetzelfde doen²⁴⁾. Vermoedelijk is dit al vroeg de meest gangbare opinie geweest.

Gui d'Orchelles, die tussen Praepositinus van Cremona en Guiard de Laon een leerstoel in theologie te Parijs bezette, gaf rond

1216 een overzicht van de zeer uiteenlopende opinies. Hij verklaarde geen oplossing voor het vraagstuk te weten en dat alleen God het wist. Hij besloot aldus: gelijk Christus zich door een wonder tegenwoordig stelt, in de H.H. Gedaanten, zo trekt Hij misschien ook door een wonder Zijn tegenwoordigheid terug uit de delen der H. Hostie, die door een muis worden gegeten²⁵⁾.

De heilige Norbertus heeft zich klaarblijkelijk verplicht gevoeld, de spin met het H. Bloed te nuttigen. Hij stond daarin niet alleen. Omstreeks 1170 nog hield de Parijse professor Jean Beleth, dat de priester in een dergelijk geval gehouden is, de spin te nuttigen²⁶⁾. Maar in diezelfde tijd hoorde men al een andere mening. Petrus Manducator, tijdgenoot en medeprofessor van Jean Beleth, zou hebben geleerd, dat de priester het H. Bloed zowel als de spin in de piscina moest doen²⁷⁾. Zijn opvolger, Giraldus Anglicus (ca 1197), weifelde tussen die twee zeer tegengestelde meningen. Kerkelijke voorschriften en gezaghebbende uitspraken, die dit probleem regelden, bestonden in die dagen nog niet.

De eerste gedragsregel is pas vastgesteld door Eudes de Sully, bisschop van Parijs (1196—1208). Hij hield het midden tussen de extreme standpunten van Jean Beleth en Petrus Manducator. In de statuten van zijn bisdom Parijs schreef hij voor, dat de priester wel het H. Bloed moet drinken, maar na de spin eruit te hebben genomen. De spin moet hij vervolgens weer in de kelk leggen, met wijn begieten en afwassen en dan op de piscina verbranden. De ablutio evenwel moet hij opdrinken²⁸⁾.

De statuten van Eudes werden overgenomen door de meeste bisdommen van Noord-West-Europa en van Engeland. Hier en daar

²³⁾ Odo en Praepositinus worden geciteerd door de nader te noemen Gui d'Orchelles. De *Summa* van Praepositinus (kanselier der Parijse universiteit 1206-1210) is nog steeds onuitgegeven. Wijlen Mgr G. Lacombe beschreef zijn leven en werken in 1927 (Bibliothèque Thomiste, XI). Magister Odo is niet nader bekend.

²⁴⁾ In zijn onuitgegeven preek 266 (Paris, Bibl. Nat., ms. lat. 15959, fol. 449) citeert Guiard de Laon met instemming volgende passus van Sint Bernard: *Terrenus panis de archa potest tolli, a mure comedi, et vetustate corrumpi; sed non panis qui de celo descendit*.

²⁵⁾ Guidonis de Orchellis *Tractatus de sacramentis*, ed. Dam. et Od. Van den Eynde O.F.M. (Leuven 1953), p. 33.

²⁶⁾ Jean Beleth, *Rationale divinarum officiorum*, cap. 121 Migne, *Patrologia latina*, tome 202, col. 126.

²⁷⁾ Volgens het zeggen van Giraldus Anglicus, *Gemma ecclesiastica*. Maar in de *Summa de sacramentis* van Petrus Comestor, die in 1937 werd uitgegeven door Raymond M. Martin O.P., heb ik de kwestie van de spin niet behandeld gevonden; wel die van de muis.

²⁸⁾ Mansi, *Concilia*, XXII, 682 en Migne, *Patr. lat.*, tome 212, col. 65.

werd er aan toegevoegd: „Indien echter het geloof iemand er toe brengt, het er in gevalene te nuttigen, God zij bedankt". Deze toevoeging ontbreekt in de bewerking van Eudes' statuten, die Guiard de Laon omstreeks 1240 uitvaardigde voor het bisdom Kamerijk.²⁹⁾ Volgens het handboek voor pastoors (*Manipulus curatorum*), omstreeks 1333 geschreven door Guido de Monte Rocherii, moet de priester het H. Bloed niet nuttigen, maar als relikwie bewaren in een zuiver vat met opschrift.

Tegenwoordig schrijven de rubrieken voor, dat de priester de spin moet uitnemen, met wijn afwassen en na de Mis verbranden, en daarna as en ablutio samen in het sacrum doen.

²⁹⁾ Zie de uitgave van die statuten in de *Revue de droit canonique*, 3 (1953) 1-32, 131-172, 377-415; 4 (1954) 131-158.

Het nuttigen van de spin door Sint Norbertus in de crypte van Rolduc, was voor die dagen wel heldhaftig wegens het vermeende levensgevaar, maar niet ongewoon en volgens velen zelfs plicht. Dat men het feit in Rolduc zelf niet heeft opgetekend, kan zijn oorzaak hierin vinden, dat men het niets buitengewoons vond, maar eerder een gewone plicht. Een dergelijke houding zou dan getuigen van een bijzonder diep en eenvoudig geloof in de eucharistische tegenwoordigheid en van een volkomen vreemd zijn aan iedere schijn van symbolisme. Een halve eeuw later, toen de plicht tot nuttiging van de spin niet meer werd gevoeld, kreeg Norbertus' daad, die toch wel niet helemaal vergeten zal zijn, een aureool van bijzondere heiligheid.

P. C. BOEREN.

Zuivel in het oude Rolduc

Ailbertus, de grondlegger van Rolduc, had zich van het gebruik van vlees en zelfs van vet geheel onthouden. Zijn opvolger, proost Richerus (1111—1122), eiste niet zulk een strengheid: aan zijn onderdanen stond hij toe, driemaal in de week vlees te nuttigen. Zelf een uitstekend schrijver en predikant zoals de schrijver der oudste *Annales Rodenses* ons verzekert, besefte deze prelaat van Beierse afkomst zeer wel, dat jonge lichamen, bestemd voor studie en zielzorg, het boeteleven der monniken niet in al zijn gestrengheid kunnen verdragen. Daar kwam nog bij, dat in de begintijd der abdij de nieuwe leden uitsluitend werden gerecruteerd uit de gegoede families, waar men het nu eenmaal minder gemakkelijk stellen kan buiten het vette der aarde.

Deze milde maatregel van de Beier Richerus viel hier een beetje uit de toon, want juist in deze tijd beleefde de geest van Cluny in het bisdom Luik een tweede periode van bloei. Ook de reguliere kanunniken ondergingen daarvan de invloed; de gebruiken der monniken maakten onder hen meer en meer opgang. Dat betekende algehele afschaffing van vleesgerechten. Maar hierbij stond de hervorming niet stil. De beurt kwam ook aan het vet, waarvan het gebruik al in veel kloosters was afgeschaft, toen het in 1180 voor de gehele congregatie van Cluny officieel werd verboden.

Het eert Richerus, dat hij ofschoon zelf in andere gebruiken opgevoed, zich na verloop van tijd wist aan te passen aan de opvattingen van zijn nieuwe vaderland. In hetzelfde jaar 1119, waarin hij tot abt werd gewijd, voerde hij in Rolduc de afschaffing van het vlees door. Maar de wijze man maakte van het verbod geen wet van Meden en Perzen. Een uitzondering werd gemaakt voor de ziekenkamer, zo vertelt de Annalist, en ook voor degenen, die een aderlating ondergingen. Van tijd tot tijd werd ook wel een portie vlees toebedeeld aan hen, die nog in de groeijaren waren.

Het was een verstandige, gematigde tegemoetkoming aan de hervormingsbeweging, maar desalniettemin slechts een eerste tege-

moetkoming, die nog door andere zou worden gevolgd. De nieuwe geest wilde, dat ook het vet van de tafel zou verdwijnen, en dat gebeurde tenslotte dan ook. Onder abt Erpo, die in 1141 het bestuur aanvaarde en tot kort na 1178 aan het hoofd der abdij stond, werd met het vet — dat ongezouten Ersatz van vlees — afgerekend.

Het vet verdween niet zonder tegenstribbeling van de kant der betrokkenen. De ouderen waren voor de afschaffing, de jongeren tegen. Door wat water in de wijn te doen, behaalde abt Erpo samen met de ouderen de overwinning op de jongeren. Tegen de belofte, dat zij voortaan olie, boter en kaas zouden krijgen, namen de jongeren genoeg met de afschaffing van het vet.

Het offer was zwaar. Terwijl vroeger alleen jongelieden uit rijke, vleesetende families werden aangenomen, was Erpo begonnen met ieder aan te nemen, die geschikt was en van zins het klooster te dienen. De gewone man, die niet aan vlees gewend was, maar genoeg moest nemen met zijn brood in smout te dopen, had daarmee in Rolduc zijn intrede gedaan. De beroving van deze krachtige toespijs moest hem wel zwaar vallen, maar des te gemakkelijker kon hij in het gemis ervan berusten tegen de toezegging van voor hem zulke luxueuze artikelen als olie, boter en kaas.

Deze versobering van het menu beantwoordde wel aan de geest van Cluny en van de monniken in het algemeen, maar men mene niet, dat het daarom in de eerste plaats te doen was. Onder abt Erpo (1124—1137) had men in Rolduc met zoveel nieuwe monnikengebruiken kennis gemaakt, dat men er voorlopig wars van was. De Annalist zal het wel bij het rechte eind hebben, als hij schrijft, dat de afschaffing van het vet ingegeven was door de noodzaak van bezuiniging. Door de onbekrompen aannemingspolitiek van abt Erpo, zegt hij, was het aantal der conventualen aanzienlijk toegenomen, maar de toename der inkomsten had daarmee geen gelijke tred gehouden. Elks portie moest wel schraler worden.

De Annalist van Rolduc geeft aan het vet de minder gewone naam *sagimen*. De meer gewone middeleeuws-latijnse vorm is *saginum* (in klassiek Latijn: *sagina*). In het Frans spreekt men van *sain-doux* (ongezouten vet). Ons woord *zaan* (room op melk) is er van afkomstig¹⁾. Vlaamse kolonisten hebben het

gekomen, want de Annalist tekent aan, dat van de verstrekking van olie, boter en kaas weinig of niets is terecht gekomen, wijl deze artikelen in de streek zo schaars waren. Dat is nu eens een mededeling om een geschiedschrijver van de Nederlandse landbouw te doen watertanden!

PARABEL VAN DE ZAAIER

Antoon Jakobs, II A

woord *zaan* al heel vroeg verbreid in Brandenburg.

Als de jongeren mochten hebben gemeend, met de toegezegde zuivelcollatie een goede ruil te hebben gedaan, zijn zij bedrogen uit-

¹⁾ Aldus meent Prof. L. Grootaers in de Leuvense Bijdragen, 40 (1950), Bijblad, blz. 32.

Dat men in Rolduc geen olijfolie uit Zuid-Frankrijk of Italië bij de hand kon hebben, laat zich gemakkelijk verstaan, maar dat zelfs boter en kaas er onvindbaar waren, klinkt ongelooflijk. Te ongelooflijker, omdat elders in de omgeving die artikelen dagelijkse kost waren. Welbekend zijn uit latere middeleeuwen

de zogenaamde boterbriefjes die aan afzonderlijke personen, maar ook aan hele kloostergemeenschappen werden verleend, en waarbij de geadresseerden verlof ontvingen om op vastendagen zuivel te gebruiken. Het feit, dat zulke briefjes door onze voorouders vaak werden gevraagd en verkregen, bewijst, dat zuivel voor hen een onmisbaar geachte, maar ook gemakkelijk verkrijgbare voeding betekende.

Met de kaas was het in onze landen even gunstig gesteld als met de boter. De grote Vlaamse abdijen hadden veebedrijven langs de Noordzee-kust, vanwaar zij een overvloed van zuivel betrokken. De monniken konden er vast rekenen op hun kaascollatie en de kloosterbedienden en corveërs kregen hun dagloon in kaas uitbetaald. Vanwege zijn vorm werd de kaas in het middeleeuws Latijn *formaticus* genoemd; het Franse woord *fromage* is daarvan afkomstig.

Gaan we dicht bij Rolduc een kijkje nemen, namelijk in het oorspronkelijke hertogdom Limburg (Oosthelft van de provincie Luik) en het gebied van de dubbelabdij Stavelot-Malmédy, dan zien we, dat ook daar de kaas een gewoon volksvoedsel en dagelijkse kost was. De laten van die abdij kregen, als zij op corvée kwamen, dagelijks een hele kaas per man uitbetaald²⁾. Het zal dan ook wel echte Limburgse kaas zijn geweest! De kudden, die in het Hohe Venn of de Haute Fagne graasden, leverden de melk, waarvan dit welriekende gerecht werd vervaardigd.

Alleen in Rolduc zag de econoom geen kans, de kloosterbewoners een geregelde portie boter en kaas te verstrekken. De zuivelpositie van Zuid-Limburg is heden ten dage nog niet sterk en zal zeker in de dagen van abt Erpo niet gunstiger geweest zijn dan thans, maar het veebedrijf leverde toch al licht genoeg op om een niet al te grote kloostergemeenschap met mondjesmaat van boter en kaas te voorzien. Op het ogenblik, dat abt Erpo aan de jongeren de belofte deed, moet het nog mogelijk geweest zijn, die belofte in te lossen. We mogen van een man als hij niet aannemen, dat hij met zijn belofte een licht-

vaardige slag in de lucht zou hebben gedaan.

Op het ogenblik, dat Erpo het vet afschafte, was de zuivelvoorziening van Rolduc nog bevredigend. Eerst later is daarin een keer ten kwade gekomen, hetzij in het verdere verloop van zijn abbatiaat, hetzij wellicht pas onder een van zijn eerste opvolgers. De Annalist geeft geen datum voor de afschaffing van het vet; hij zegt alleen, dat zij onder Erpo plaats had, dat wil zeggen tussen 1141 en 1178. Het zal wel dicht bij 1178 dan bij 1141 zijn gebeurd, want in de congregatie van Cluny werd het verbod van vet pas in 1180 algemeen en officieel. Goed beschouwd zegt de Annalist niet meer dan dat olie, boter en kaas in *zijn* dagen niet meer te krijgen waren.

Wat mag wel de oorzaak zijn geweest van dit schaars worden van het zuivel in Rolduc? Ik kan niet geloven aan een plotselinge ramp, nog minder aan een eenzijdige omschakeling van de Zuid-Limburgse landbouw van veebedrijf op graanbedrijf. De ware oorzaak meen ik te mogen zoeken in een reorganisatie van het kloosterbezit van Rolduc.

In de eerste helft der 12e eeuw exploiteerde Rolduc nog zelf zijn kloosterhoeven, hetzij door middel van broeders, hetzij door middel van meiers. De Annalist vermeldt voor die tijd de bouw van verschillende van dergelijke hoeven. De exploiterende tussenpersoon werkte op contract van halfwinning, d.w.z. dat hij de helft van de oogst voor zich kon houden, de andere helft in natura aan de abdij had af te leveren. Onder dit stelsel waren de voorraadschuren (spikers) en de kelders van de abdij doorgaans goed voorzien, bij normale oogsten tenminste. Was de oogst meer dan gewoon, dan ontving ook de abdij meer dan in een normaal jaar. En dat alles in natura.

Een eeuw later was de exploitatie grondig veranderd. Het Cijnsregister van omstreeks 1225, dat nog in het Rijksarchief te Maastricht wordt bewaard, geeft ons een beeld van die verandering. De oude *curtes* (vroenhoven) zijn opgeheven, het contract van halfwinning is uitzondering geworden. Het merendeel der kloosterlanderijen is vercijnst; wij zouden zeggen: in pacht uitgegeven. De cijnsplichtigen of pachters leveren niet een evenredig deel van de oogst, maar een vaste

²⁾ J. Stiennon, *Le scriptorium et le domaine de l'abbaye de Malmédy du Xe siècle au début du XIIIe siècle*, in: Bulletin de l'Institut Historique Belge de Rome, tome 26 (1950-51), p. 26.

cijns in natura, veelal reeds uitgedrukt in een vast geldsbedrag. Het risico van misoogsten was hiermede ondervangen, maar in de nieuwe economische conjunctuur bleken de nadelen van de nieuwe methode van exploitatie spoedig groter dan de voordelen. De opbrengsten konden niet meer worden opgeschroefd, bleven zelfs licht beneden de gestelde canon tengevolge van wanbetaling, processen, verlies op koersverschillen en dergelijke meer. En wat er dan nog binnenkwam — het was al meer geld dan goederen in natura —, daarmede kon de abdij minder doen dan vroeger, want het prijspeil ging in stijgende lijn. Het euvel werd nog scherper gevoeld, wanneer het aantal monden binnen de abdij dat moest worden gevoed, toenam.

Toen abt Erpo tussen 1141 en 1178 het vet afschafte en in plaats daarvan zuivel beloof-

de, brachten de kloosterhoeven nog genoeg zuivel in natura op om in de behoefte te kunnen voorzien. Maar toen de Annalist zijn verhaal over deze zaak te boek stelde, was de toestand al anders: de kloosterlanderijen waren verciijnst, het kloosterinkomen bestond hoofdzakelijk uit een vast bedrag aan cijnsen of pachtsommen en het gezamenlijk bedrag daarvan was niet meer voldoende om er boter en kaas en olie van in te slaan, waarvan de prijzen scherp opliepen. Dat in de dagen van de Annalist de directe exploitatie reeds op brede schaal had plaats gemaakt voor verciijnsing, blijkt op verschillende plaatsen van zijn verhaal, daar namelijk, waar hij opmerkt, dat die of die hoeve van de abdij niet meer bestond.

P. C. BOEREN.

KERSTMIS

Leo Brouns, II B

Inzegening Mariabeeld bij de inrijpoort

(in 1855)

Nous voilà déjà près d'un mois dans notre Séminaire. Au commencement nous soupîrions bien après la chère patrie où nous avons passé de si agréables vacances, mais petit à petit nous nous sommes accoutumés comme auparavant. Aussi quoique nous soyons ici pendant un temps si minime, les événements extraordinaires n'ont pas peu contribué à nous faire accoutumer. Vous aurez sans doute appris de mes chers parents l'arrivée du Prince Henri des Pays-Bas que nous avons complimenté à son passage à la station. Vous aurez bien lu les jolis vers qu'a faits à cette occasion Mr Rousseau un de vos anciens élèves à St. Trond, mon Professeur de Français.

Maintenant il me reste à vous faire une petite description de la Fête universelle de la Chrétienté, l'Immaculée Conception de la Mère de Dieu. Les préparatifs ont duré près de trois jours où l'on a travaillé jusqu'à minuit. De notre côté nous avons aussi contribué à aider l'ornementation, d'abord par donner une somme de 350 frs, ensuite les élèves des classes supérieures ont fait des guirlandes de sapin dans le bosquet. Nous avons fumé toujours ce qui nous excitait au travail. En faisant nos devoirs de Chrétien au tribunal

de la pénitence, nous n'avons guère eu études ou classe pendant ce temps-là. Et cependant le jour de la fête arrive; elle est annoncée par le tintement joyeux des cloches et par le bruit effrayant des pièces d'artillerie. Nous nous rendons à l'antique église, rajeunie par le brillant éclat des décorations.

L'image sacrée de la Vierge Immaculée s'élevait sous un dôme gothique, soutenu par de sveltes colonnettes; il ressemblait précisément à notre trône à Echt, sauf le dôme qui était au-dessus. Des fleurs odoriférantes, les statues des Saints Apôtres s'élevaient dans les espaces entre les colonnes. Voici les inscriptions qui ornaient les arcs-boutants, entre lesquels étaient suspendues des guirlandes fleurdelisées, en grandes lettres sur des canaux gothiques:

Lilium inter spinas.

Speculum sine macula.

Hortus conclusus.

Les sons ravissants et graves du nouvel orgue accompagnèrent le chant des choristes, pendant la messe basse, dite par notre vénérable Directeur. Nous tous nous approchâmes du Banquet de la vie éternelle, et avec des délices inexprimables nous entonnâmes le chant sacré du Magnificat.

Après l'action de grâce, nous allions admirer l'ornementation extérieure. Des inscriptions chronogrammes, drapeaux etc. se remarquaient, surtout à la facade ouverte. Je vous les dirai toutes.

Au-dessus la porte d'entrée: *Ecce Dulcedo Rodhae.* (1855).

Au bâtiment entre les deux tours étaient les lettres et chronogramme: *Maria Sine Labe Concepta Intercede pro Pio*, qui seraient illuminées le soir par 650 lampions.

A la tour côté droit: *Alta te Laetans Celebrat Rodha Voce Patronam.*

Au côté gauche: *Te Voles Celebrare ardent Te Pectore Mater.*

Inscriptions côté droit:

1. Der Makelosen blüet Rösschen alle.
2. Der Makelosen glühet armchen alle.

¹⁾ Brief van Henri Welters, oud 15 jaar aan zijn com Ir. Jan Zelis, Directeur-Ingenieur der N. Brab.-Duitse Spoorwegmaatschappij. De genoemde Frans Mottu, was zijn neef, de latere zeer bekende pastoor van Heijthuysen en daarvoor kapelaan aan de kathedrale kerk te Roermond. Henri Welters, de latere rector van Grubbenvorst, stierf als pastoor van Spaubeek, 48 jaar oud. Hij is vooral bekend als schrijver van verschillende werken, waaronder het meest bekend zijn: *De Limburgse Legenden*, etc. Zijn levensbericht staat o.a. in de Maasgouw, no 1, 1940. Met Mottu en Leonard Seviens, de latere deken van Maastricht, vormden zij een driemanschap, Echter jongens, die samen in 1863 op de 3 Paasdagen hun pl. eerste H. Missen te Echt opdroegen. Steeds waren zij samen gebleven van af de eerste klas en om beurt haalden zij hun prix général. Zo is het een jaar gebeurd, dat een stel Echter jongens, van af de eerste tot de hoogste klas hun prix général meebrachten, als tropheën naar hun geboorteplaats.

3. Rolduc chante ta Mère sans tache.
4. Une anglaise que je me dispense de vous dire. Tous des chronogrammes.

Au côté gauche:

1. Elle e eletta come sole, fra tutte le Donne.
2. Schoon als de dageraad glanst vlekkeloos haar gelaat.
3. Der Makelosen erschaltet unter Lobgesang.

Au-dessus de la porte de l'église: Columba decora perfecta.

Ensuite nous ayons un bon déjeuner, puis la Messe Solennelle, chantée par les élèves des troisièmes et Poésie, faite par Fioravante, maître de la Chapelle Sixtine avec accompagnement du nouvel orgue. Après la messe eut

lieu la plus belle procession que j'aie jamais vue. 1. D'abord marchait la Croix et Bannière de la Sainte Vierge et les élèves deux à deux. 2. Bannière de Ste Daphné portée par F. Mottu. 3. La châsse contenant le reste du corps de Sainte Daphné portée par quatre élèves. 4. Deux prêtres en dalmatique, et les archers avec le drapeau de St. Sébastien. 5. L'harmonie et l'orchestre. 6. Elèves portant des fleurs de lis. 7. L'image de Marie portée par quatre élèves. 8. La couronne et le sceptre de Marie, portés par 2 élèves. 9. Les professeurs. 10. Les 12 acolythes. 11. 6 port-en-censeurs ou thurif. 12. Le S. Sacrament. 13. Les domestiques et le peuple fidèle qui était invité.

DE VLUCHT

Geert Vullings, Phil. Sup.

On fit le tour de la maison en sortant par la porte du bosquet et en tournant à droite. Arrivés à la porte d'entrée du Séminaire une grande solennité nous attendait. Vous savez qu'entre les deux portes il y a une niche. On y avait dressé un magnifique reposoir au pied d'une statue de Marie, qui devait être bénite aujourd'hui. En effet, c'était ce qui eut lieu. Après la bénédiction du Sacrement, porté par Mr le Directeur, on lui ôta la chape de drap d'or et profondément ému, il prononça un discours par lequel il rappella brièvement la circonstance de la fête et la raison de bénir cette statue; il finit en disant: Puisse nous nous trouver un jour réunis comme aujourd'hui

autour de la statue de l'Immaculée, puissions-nous ainsi nous voir réunis aux pieds de son trône immortel.

Ensuite il la bénit et levant une première fois la voix, il dit: La statue de l'Immaculée est bénite, porte-étendards, levez en haut vos bannières. Trois coups de canons retentirent. 2. La statue est bénite, enfants, apportez-moi vos fleurs que vous avez cueillies. 3. La statue est bénite, élèves, apportez à votre Mère, conçue sans tache, un tribut de vos études et deux élèves récitèrent des morceaux oratoires, l'un en prose, l'autre en vers français. 4. La statue est bénite, musiciens prêtez-moi vos accents, et nous chantâmes l'hymne à Marie.

Hare Majesteit Koningin Wilhelmina te Rolduc

Door de grijze klokkentoren
Stapte Neerland's Koningin,
't Jeugdgejuich nog in haar oren
Rolduc's oude abdijkerk in.

't Zonlicht speelde door de ramen
Langs gewelf en tempelboog
En een zachte glimlach straalde
In haar stil-bewonderend oog.

Nog één schrede, en daar staat zij
In het middenpad der kerk
Stil-eerbiedig voor de beeltnis
Van een middeleeuwse zerk.

In de volle wapenrusting,
Als gevallen in 't gevecht,
Slaapt er een gepanserd ridder,
't Kruiszwaaard naast hem neergelegd.

- "'t Graf van Walram". - En daar roert iets
In haar koninklijk gemoed,
En er bruist door hare aadren
Warmer, sneller 't Nassaus bloed.

't Zelfde bloed, door hem geofferd
Op de godgewijde grond,
Waar de leuze van „God wil het”
Hem ten kruistocht henenzond.

't Zelfde, dat haar vaadren stortten
In de strijd voor Holland's recht,
Toen zij van de schouders wierpen
't Vreemde juk hun opgelegd.

Was het niet, als hoorde Walram,
Die daar rust aan haren voet,
Hoe de druk der boze tijden
Haar de boezem hijgen doet?

Voer daar niet een lichte siddring
Door het harde, koude steen;
Trilde daar geen trek van wrake
Om de strakke lippen heen?

Wil hij zijn gekruiste armen
Weder uit elkander slaan,
Om nog eens omhoog te heffen
Limburg's oude legervaan?

O, kon hij nog eenmaal grijpen
't Zwaard dat neerligt aan zijn zij,
En nog eens de kreet doen klinken
Van „God wil het” en „volgt mij”.

Wie zal ons als slaven drijven,
Waar de macht het recht verbant?
Limburg's vrije zonen blijven
Vrij bij 't vrije Nederland.

't Huis van Limburg en Nassauwe
Was vereend in Walram's bloed
Limburg blijft aan Nassau trouwe,
Ja, getrouw tot in den doet.

4 Maart 1919.

H. W.

*) Toen in 1919 tijdens de overwinningroes in België stemmen opgingen voor annexatie van Zuid-Limburg en Zeeuws Vlaanderen, bracht H. M. Koningin Wilhelmina een bezoek aan Rolduc. Dit gedicht werd door H. Wismans gemaakt voor die gelegenheid. Walram III, Hertog van Limburg en graaf van Luxemburg, langs de vrouwelijke lijn verwant met het huis van Nassau, nam met Richard Leeuwenhart deel aan de derde Kruistocht. Hij werd in 1226 in de kerk van Rolduc begraven.

Inhoud

Jean Noé †	3
Kroniek 1954—1955	5
Lerarencorps	26
Leerlingen	27
Prijsuitdeling	35
Personalia	44
In Memoriam:	
Emile Petry	46
Henri Wismans	47
Henri Nillissen	50
Patrice Cramer	52
Rolduc en de Missie	54
Pater Piet Zoetmulder S.J.	54
Father André Burm, Mill-Hill	57
De eerste priester aan de Nederlandse Universiteit	63
De godsdienstige politiek van Napoleon en de Limburgse geestelijkheid	65
Sint Norbertus en Rolduc. Het Spinwonder	81
Zuivel in het oude Rolduc	89
Inzegening Mariabeeld bij de inrijpoort (in 1855)	93
Hare Majesteit Koningin Wilhelmina te Rolduc	96